

KUNTA LIIKUNTAPALVELUIDEN TUOTTAJANA

Keravalaisien järjestöjen näkemyksiä kunnallisista liikuntapalveluista

Jenni Syrjämäki

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Jenni Syrjämäki (2018). Kunta liikuntapalveluiden tuottajana. Keravalaisten järjestöjen näkemyksiä kunnallisista liikuntapalveluista. Jyväskylän yliopisto, Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 68s., 2 liitettä.

Kuntien rooli liikuntapalveluiden tuottajina on kehittynyt yleisen yhteiskunnallisen kehityksen mukana. Nykyinen eriytynyt liikuntakulttuuri ja nopeasti muuttuva toimintaympäristö haastavat kuntien mahdollisuuksia vastata liikuntaan liittyvään kysyntään. Jotta rajallisia resursseja osataan kohdentaa oikealla tavalla, on oleellista selvittää, mitä liikuntapalveluita juuri kuntien odotetaan tuottavan.

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää keravalaisten järjestöjen ja yhdistysten näkemyksiä kunnallisten liikuntapalveluiden resurssien kohdentamisesta. Tutkielman teoreettisessa osassa määritellään kunnallisen liikuntahallinnon historiaa liikuntapalveluiden tuottajana, suomalaisen liikuntajärjestelmän työnjakoa sekä perehdytään suomalaisen liikuntakulttuurin kehitykseen ja tarkastelun kontekstina toimivaan Keravan kaupunkiin. Tutkielma määritellään aineistonkeruumenetelmän pohjalta kvantitatiiviseksi kyselytutkimukseksi. Empiirisessä osassa tarkastellaan kyselytutkimuksen tulosten kautta keravalaisten järjestöjen näkemyksiä siitä, mille ryhmille kunnan tulisi ensisijassa osoittaa avustuksia, taata liikuntaedellytykset sekä järjestää liikuntatoimintaa. Lisäksi tarkastellaan liikuntapaikkojen käyttöä, niihin liittyvää tyytyväisyyttä sekä näkemyksiä liikuntapaikkojen ja -palvelujen kehittämistarpeista.

Kyselyyn vastasi 81 keravalaista järjestöä, jotka edustivat 11 eri toimialaa. Tulokset osoittivat järjestöjen olevan aktiivisempia ulkoliikuntapaikkojen käyttäjiä kuin sisäliikuntapaikkojen. Liikuntapaikkoihin liittyen tarpeellisimmiksi lähivuosien investoinneiksi Keravalla nähtiin uimahallin peruskorjaus, monitoimihallin rakentaminen sekä Keinukallion alueen kehittäminen. Tulosten mukaan kunnan tulisi osoittaa taloudellisia liikunta-avustuksia ja taata liikuntaedellytykset ensisijaisesti lapsille ja nuorille, erityisryhmille sekä yhdistyksille, kun taas järjestetty liikuntatoiminta tulisi suunnata ensisijassa iäkkäille. Järjestökentän sisällä oli löydettävissä eroja liikunta- ja urheiluseurojen sekä muita toimialoja edustavien järjestöjen näkemyksissä resurssien kohdentamisesta, jotka perustuvat lähtökohtaisesti organisoidun seuratoiminnan ja omaehtoisen kuntoliikunnan erilaisiin tarpeisiin.

Tutkimus on osa Keravan kaupungin laatimaa liikuntasuunnitelmaa ja siten sen tuloksia tullaan jatkossa hyödyntämään kehitettäessä kunnan tuottamia liikuntapalveluita. Tulosten perusteella kunta ymmärretään edelleen tärkeänä liikuntaedellytysten luojana kaikille ikä- ja väestöryhmille, mutta ensisijaisimpina kohderyhminä kunnan tuottamille liikuntapalveluille nähdään taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevat kuntalaiset eli lapset ja nuoret, iäkkäät sekä erityisryhmät. Nykypäivänä kunta nähdään siis ennen kaikkea liikuntapalveluiden tuottamisen kontekstissa toimijana, joka takaa kaikille väestöryhmille yhdenvertaiset mahdollisuudet liikunnan harrastamiseen

Avainsanat: Kunnalliset liikuntapalvelut, järjestöt, liikunta ja -urheiluseura, liikuntapalveluiden tuottajat, liikuntasuunnitelma, liikuntapalveluiden resursointi

ABSTRACT

Jenni Syrjämäki (2018). The municipality as a producer of sports services. Kerava volunteer organizations' opinions on municipal sports services. University of Jyväskylä, Master's thesis of Social Sciences of Sport, 68p., 2 appendices.

The role and significance of municipalities as providers of sports services has changed along with general social development. A differentiated sports culture and a rapidly changing operating environment challenge the municipalities' capability to respond to the demand of sports services. Focal in this development is the proper allocation of resources. In order to efficiently allocate the existing resources, it is necessary to define what sports services the municipality is expected to produce. The results of this study focus on how the municipality should allocate the temporal and financial resources when it produces the sports services.

The aim of this research is to clarify the opinions of the volunteer organizations on the allocation of resources. The theoretical part of research examines the history of municipalities' sports administration, the division of responsibilities in sports services production between different sectors and the development of Finnish sports culture in the context of the city of Kerava. The empirical part of research is conducted through a survey focusing on the views of the volunteer sector's organizations regarding the current state and development requirements of municipal sports services. The survey identified the user segments that the municipality should primarily support through financial allowance, sports facilities and organizing of sports activities. In addition, the survey examined the utilization of sports facilities, user satisfaction and the required investments related to the existing sports facilities network. The thesis is conducted as quantitative, questionnaire-based research.

The survey was answered by 81 volunteer organizations from eleven different specialization fields. The results highlight that the volunteer organizations are using outdoor sport facilities more frequently than indoor sports facilities. The most necessary investments related to the sports facility network were considered to be the public swimming hall, the Keinukallio outdoor area and a new multifunctional indoor sports hall. According to the survey, the municipality should allocate financial allowance and build sports facilities primarily for children and adolescents, special groups and volunteer organizations, while the organized sports activities should mainly be targeted for the elderly. There were clear differences in opinions between sports clubs and other volunteer organization concerning the allocation of resources. Differences in opinions were based on the different needs of competitive sports activities and self-contained exercise.

The thesis is a part of Kerava's sports service network development strategy. The main result of the thesis is that the municipality is still regarded as an important provider of exercise and sport activities for all user segments. The main target groups for municipal sports services are considered to be the user segments that are economically most disadvantaged, i.e. children, seniors and special groups. Nowadays, municipalities are seen as an actor that guarantees equal possibilities for all population groups to use sports services.

Key words: Municipal sports services, volunteer organizations, sports clubs, sport service providers, sports strategy, resources of sport services

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkielman merkitys ja rakenne	2
1.2	Tutkimusjoukkoa koskevan käsitteistön määrittely	4
2	KUNNALLISEN LIIKUNTAPALVELUIDEN SYNTY JA MUOTOUTUMINEN	7
3	YHTEISKUNNAN SEKTOREIDEN TYÖNJAKO LIIKUNTAPALVELUIDEN TUOTANNOSSA.....	13
3.1	Julkinen sektori.....	14
3.2	Liikunnan vapaaehtoissektori	17
3.3	Yksityiset liikunta-alan yritykset.....	18
4	SUOMALAISET LIIKUNTAPALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ.....	20
4.1	Liikuntakulttuurin kehitys	20
4.2	Suomalaisten liikuntatottumukset 2000-luvulla	22
5	KERAVA LIIKUNTAKAUPUNKINA.....	25
5.1	Keravan kunnallisten liikuntapalveluiden historia	25
5.2	Keravan kaupungin alue ja väestö nykypäivänä.....	27
5.3	Liikunnan huomioiminen kaupunkistrategiassa	29
6	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	31
6.1	Tutkielman rajaus ja tutkimuskysymykset	31
6.2	Tutkimusmenetelmät	34
6.3	Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi	35
7	JÄRJESTÖJEN NÄKEMYKSET LIIKUNTAPALVELUISTA.....	37
7.1	Taustatiedot	38
7.2	Keravan liikuntapaikkojen käyttö.....	40
7.3	Kunnan merkitys liikunnan edellytysten luojana	43

7.4	Näkemykset liikuntatoiminnan järjestävästä tahosta.....	45
7.5	Näkemykset liikuntapaikkojen ja -palvelujen kehittämistarpeista	47
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
9	POHDINTA.....	59
9.1	Järjestöjen näkemykset resurssien kohdentamisesta	59
9.2	Perustelut perinteisen tutkimusjoukon laajentamiselle.....	62
9.3	Tutkimuksen luotettavuus.....	64
9.4	Arviointia tutkimuksen toteutuksesta	66
9.5	Jatkotutkimusehdotukset	67
	LÄHTEET	69
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kunnilla on edelleen keskeinen rooli Suomessa liikuntatoiminnan järjestäjinä ja etenkin liikunnan harrastamisen yleisten edellytysten luojina. Liikuntapalveluiden tarjoaminen on osa kunnille annetun hyvinvointitehtävän toteuttamista, joka tarkoittaa laajaa vastuuta huolehtia kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnin edellytyksistä. Lähitulevaisuudessa kuntien hyvinvointitehtävät kuitenkin kaventuvat Sote- ja maakuntauudistuksen myötä, sillä kunnat eivät enää vuoden 2019 jälkeen järjestä terveys- ja sosiaalipalveluja kuntalaisille tehtävien siirtyessä maakunnille. Liikuntapalveluiden järjestämismäärä jää uudistuksen myötä kuitenkin edelleen kuntien harteille. Aika näyttää, millainen vaikutus Sote- ja maakuntauudistuksella on kaikkiaan kuntien liikuntapalveluihin ja erityisesti niihin osoitettaviin resursseihin. Selvää kuitenkin on, että hyvinvoinnin ja terveyden ennaltaehkäisevien toimien jäädessä kuntien vastuulle kunnallisten liikuntapalveluiden rooli pysyy merkittävänä, ellei jopa korostu tulevaisuudessa.

Liikuntapalveluiden järjestämisen kenttä on tänä päivänä moninaisten tarpeiden ja intressien värittämä kokonaisuus. Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtunut muutos on osoittanut, että liikuntaan liittyviä palveluita kohtaan on selkeää tarvetta, mutta myös kasvavaa kysyntää. Vähäiseen fyysiseen aktiivisuuteen liittyvät elämäntapasairaudet ovat selkeästi lisääntyneet, mikä ilmentää liikuntapalveluiden olemassaolon välttämättömyyttä. Toisaalta taas ihmisten halu ja taloudellinen mahdollisuus panostaa omaan hyvinvointiinsa ja mielekkääseen vapaa-ajan tekemiseen on lisääntynyt. Liikkumisen painopiste on siirtynyt vapaa-aikaan ja liikunnasta on tullut väestön yksi suosituimmista vapaa-ajan harrastuksista. Liikunta ei ole enää vain kunnan kohottamista vaan keino hakea kokemuksia ja elämyksiä arkeen. (Heikkala 2009, 20.) Suomalainen liikuntakulttuuri on 2000-luvulla monenkirjainen kokonaisuus, ja siten liikkujien erilaiset tarpeet ja kasvavat odotukset haastavat liikunnan palvelutarjontaa ja olemassa olevien ajallisten ja taloudellisten resurssien riittävyttä.

Liikuntakulttuurin laajenemiselle ei ole näkyvissä loppua, eikä siten myöskään kuntien tuottamiin liikuntapalveluihin liittyvien tarpeiden ja toiveiden kirjo tule kaventumaan. Valitettavan usein tarpeita on huomattavasti enemmän kuin resursseja niiden tyydyttämiseen. Lisäksi julkisen talouden kiristyminen kaventaa tällä hetkellä kuntien mahdollisuuksia osoittaa

lisäresursointia liikuntaan. Tämä edellyttää kunnalliselta liikuntahallinnolta päätöksiä käytettävissä olevien voimavarojen kohdentamisesta. Voimavarojen oikeanlainen kohdentaminen vaatii toimintojen kriittistä arviointia sekä pitkäjänteistä suunnitelmallisuutta. Liikuntasuunnitelman laatiminen toimii hyvänä käytännön työkaluna lähitulevaisuudessa toteutettavien kunnallisten liikuntapalveluiden suuntaviivojen määrittelylle. Myös Keravan kaupunki teki vuoden 2016 alkupuolella päätöksen liikuntasuunnitelman laatimisesta. Kaupungin edelliset liikuntasuunnitelmat ovat vuosien takaa ja niiden toteutus on tapahtunut lähinnä liikuntahallinnon toimesta. Nyt laadittavassa suunnitelmassa lähtökohtana on laaja-alainen poikkihallinnollinen työskentely sekä asukkaiden ja paikallisten toimijoiden näkemysten kartoittaminen.

Tämä pro gradu -tutkielma on osa Keravan uutta liikuntasuunnitelmaa ja tuloksia hyödynnetään laajasti liikuntasuunnitelman laadinnassa. Jotta liikuntakulttuurin yleiseen muutoksen sekä ajankohtaiseen Sote- ja maakuntauudistukseen osataan reagoida menestyksekkäästi, on kunnilla oltava selkeä ja ajantasainen näkemys tuottamiensa liikuntapalveluiden suunnasta sekä yhteiskunnallisesta merkityksestä. Vain siten liikunnalle pystytään takaamaan resurssit myös jatkossa. Näistä lähtökohdista ammentaa myös tämä tutkielma alkuperäisen inspiraationsa sekä löytää perustelut tutkimuksen ajankohtaisuudelle sekä yhteiskunnalliselle ja tieteenalan sisäiselle merkittävyydelle.

1.1 Tutkielman merkitys ja rakenne

Tutkielman tarkoituksena on kartoittaa keravalalaisten järjestöjen ja yhdistysten näkemyksiä kunnallisten liikuntapalveluiden toteutuksesta ja lähitulevaisuuden kehitystarpeista. Tutkimusjoukko ei kuitenkaan koostu ainoastaan liikunta- ja urheiluseuroista vaan mukana on järjestöjä ja yhdistyksiä myös muilta toimialoilta. Kyselyyn vastanneet järjestöt edustavat yhteensä 11 erilaista toimialaa. Tutkimusjoukon valintaa vahvisti tutkimusprosessin edetessä muotoutunut hypoteesi siitä, että liikunta- ja urheiluseurojen vastauksissa heijastuisivat todennäköisesti järjestöjen lajikohtaiset sekä organisoidun kilpaurheilun asettamat tarpeet ja muiden järjestöjen vastauksissa enemmän omatoimisen harrastus- ja kuntoliikunnan tarpeet. Näin ollen näkemykset siitä, miten liikuntapalveluiden ajallisia ja taloudellisia resursseja tulee kohdentaa, poikkeaisivat mitä todennäköisimmin toisistaan.

Tutkielman voidaan nähdä osaltaan kiinnittyvän vanhaan eli aiemmin julkaistuun tutkimustietoon vahvistaen sitä, mutta osaltaan tekevän myös uusia avauksia liikuntasuunnittelun kentällä. Ensinnäkin tutkimus tuottaa tärkeää tietoa kunnallista liikuntasuunnittelua varten sekä pyrkii hahmottamaan kunnallisten liikuntapalveluiden yhteiskunnallista merkitystä ja roolia tämän päivän liikunnankentällä. Tutkielma kiinnittyy siten liikuntasuunnittelun tutkimuksen ja koulutuksen tieteenalaan. Vaikka tutkielma tarkastelee vain yhden kunnan toimialuetta, ovat sen tulokset silti pääasiallisesti yleistettävissä ja noudattelevat yleisiä liikuntakulttuurin ja yhteiskunnan muutossuuntia. Näin ollen myös muiden kuntien liikuntasuunnittelijoiden on mahdollista hyödyntää saatuja tuloksia tai ainakin käyttää niitä tarkastelupintana arvioidessaan oman kuntansa liikunnanpalveluverkkoa.

Toisena tehtävänä tutkielma pyrkii löytämään laajemmin perusteluja sille, miksi myös muiden järjestöjen kuin liikunta- ja urheiluseurojen osallistaminen liikuntasuunnitteluun on merkityksellistä. Yleisemmin organisoitua liikuntatoimintaa on kunnissa kanavoitu toteutettavaksi liikunta- ja urheiluseurojen kautta, ja siten myös kunnallinen liikuntasuunnittelu ja liikuntatutkimus tuntevat parhaiten nämä liikuntakulttuurin perinteiset toimijatahot. Kuitenkin nykypäivänä merkittävä osa kuntalaisista harrastaa liikuntaa seurojen ulkopuolella tai on tyystin jättäytynyt syrjään liikunnallisista aktiviteeteista. Heidän äänensä tavoittaminen liikuntasuunnittelua varten jää usein kuulematta.

Tutkielman aluksi esitellään tutkimusjoukkoa koskeva käsitteistö. Tämän jälkeen syvennyttään kunnallisten liikuntapalveluiden historiaan, jossa esitellään niiden synty ja muutosvaiheet. Seuraavissa luvuissa tarkastellaan liikunnan sektoreiden välistä työnjakoa sekä suomalaisten liikuntatottumuksia liikuntapalveluiden toteutuksen näkökulmasta. Viimeisessä kirjallisuuskatsauksen luvussa esitellään tutkimusympäristönä näyttäytyvä Keravan kaupunki. Valitun viitekehityksen taustalla on halu luoda syvempi ymmärrys siitä, millaisia raameja, haasteita ja mahdollisuuksia yhteiskunnallinen tilanne, vallitseva liikuntakulttuuri sekä muiden sektoreiden tuottamat liikuntapalvelut luovat kunnallisten liikuntapalveluiden toteutukselle. Lisäksi viitekehityksen kautta pyritään hahmottamaan kunnallisten liikuntapalveluiden yhteiskunnallista roolia ja merkitystä liikuntapalveluiden tuottajina historian saatossa ja tänä päivänä.

Kirjallisuuskatsauksen jälkeen esitellään yksityiskohtaisesti tutkimustehtävä ja tutkimuksen toteutus sekä kyselytutkimuksella kerätyn aineiston tuottamat tulokset kysymyskohtaisesti. Tämän jälkeisessä luvussa esitellään pohdintoja kyselytutkimuksen yksittäisistä tuloksista, jotka lopulta tukevat lopullisten päätulosten muodostumista. Päätulokset, eli järjestöjen näkemykset siitä, miten resursseja tulisi kohdistaa sekä perustelut liikunnan perinteisen tutkimusjoukon laajentamiselle, esitellään tutkielman viimeisessä luvussa. Lisäksi lopuksi arvioidaan toteutetun tutkimuksen luotettavuutta ja tutkimusprosessia sekä esitellään esille nousseita jatkotutkimusehdotuksia.

1.2 Tutkimusjoukkoa koskevan käsitteistön määrittely

Tässä alaluvussa määritellään tutkimuksen keskeisimmät käsitteet, järjestö, yhdistys sekä liikunta- ja urheiluseura, ja perustellaan näiden käsitteiden valintaa. Kunnallisen liikuntapalveluiden käsitettä ei tässä yhteydessä vielä tarkastella, sillä sen määrittely tapahtuu perusteellisesti tutkielman seuraavassa pääluvussa.

Järjestöt ja yhdistykset ovat keskeisiä toimijoita suomalaisessa yhteiskunnassa julkisen sektorin ja yksityisten yritysten rinnalla. Niiden toiminta ulottuu laajasti kaikille elämänalueille aina kulttuurista liikuntaan, asukastoimikunnasta ammattiyhdistyksiin, terveydenhuoltoon ja niin edelleen. (Harju 2004, 8.) Ne toimivat tärkeänä yhteistyökumppanina kuntaorganisaation eri toimialoille toteuttaen monipuolista vapaa-ajantoimintaa, järjestäen tapahtumia ja osallistuen kunnan organisoimiin hankkeisiin ja projekteihin. Järjestöt myös edustavat kuntalaisten ääntä välittäen jäsentensä näkemyksiä ja tarpeita eteenpäin kunnallisille suunnittelijoille ja päättäjille. Näistä syistä järjestöt nähtiin hyvin soveltuvana tutkimusjoukkona myös tälle kunnallisia palveluita käsittelevälle tutkimukselle.

Yhdistysnetin ilmoittamien tietojen mukaan Suomessa oli vuonna 2016 noin 130 000 rekisteröityä yhdistystä (Patentti- ja rekisterihallitus 2017). 2000-luvun järjestökenttää voidaan kuvailla hyvin moni-ilmeiseksi, sillä järjestöt eivät muodosta yhtä yhtenäistä ryhmää organisoitumiseltaan tai toiminnoiltaan (Harju 2004, 10). Tästä huolimatta on kuitenkin olemassa tiettyjä peruselementtejä, jotka määrittävät kaikkien yhdistysten ja järjestöjen toimintaa ja olemassaoloa. Kyseessä on ihmisten organisoitunut pysyväluonteinen yhteenliittymä, joka perustuu vapaaehtoisuuteen ja toimijoiden keskinäisiin sopimuksiin.

Yhdistyksillä ja järjestöillä on aina takanaan jokin tietty toiminta-ajatus eli arvo, intressi tai tarve, josta toiminta kumpuaa. Lisäksi keskeistä on, ettei toiminnan päämäärä ole taloudellisen voiton tavoittelu vaan valitun toiminta-ajatuksen toteuttaminen. (Heikkala 2001, 40; Salamon ym. 1999.)

Arkisessa kielenkäytössä järjestö tai yhdistys tarkoittaa yksinkertaisimmillaan organisoituneen kansalaistoiminnan perusyksikköä (Heikkala 2001, 40). Suomessa termejä järjestö ja yhdistys käytetään usein rinnakkain ja ne nähdään toistensa synonyymeinä. Nämä kaksi termiä on kuitenkin myös mahdollista erotella toisistaan tarkentamalla käytettyjä määritelmiä. *Yhdistyksellä* tarkoitetaan lähtökohtaisesti paikallisella tasolla toimivia ja henkilöjäsenten muodostamia rekisteröityjä tai rekisteröimättömiä yhdistyksiä. (Harju 2003, 13.) Yhdistys on siis niin sanottu kansalaistoiminnan ruohonjuuritason perusmuoto (Heikkala 2001, 40). Käsitteenä sen ollessa selkeärajainen ja vakiintunut, sitä myös käytetään useammin virallisissa yhteyksissä, kun termiä järjestö (Ks. yhdistysrekisteri, yhdistyslainsäädäntö).

Järjestö on käsitteenä sekavampi ja vakiintumattomampi (Siisiäinen & Kankainen 2009, 92). Huuska (1963, 176) määrittelee järjestön seuraavasti: ”Järjestöiksi nimitetään tavallisesti aatteellisten tarkoituksien toteuttamista tavoittelevia vapaaehtoisuuteen perustuvia, pysyvää yhteistoimintaa varten perustettuja yhdistysmuotoisia yhteenliittymiä. Näiden lisäksi nimitetään toisinaan järjestöiksi myös osuuskuntamuotoisia taloudellisia yhteenliittymiä ja eräitä muitakin sosiaalisia organisaatioita”. Toisin sanoen järjestöt ovat valtakunnallisia kokonaisuuksia, jotka koostuvat sen toiminnassa mukana olevista jäsenyhdistyksistä eli paikallisen tason yhdistyksistä, alueellisista organisaatioista ja valtakunnallisista liitoista sekä keskusjärjestöistä (Heikkala 2001, 40; Harju 2003, 13). Koska järjestökäsitteen rajaukset eivät ole niin selkeitä ja yksiselitteisiä, sen on mahdollista sisällyttää alleen myös sellaiset suuret organisaatiot, joiden toiminnan luonne eroaa perinteisistä kansalaisosallistumisen ja yhteistoiminnan yhdistyksistä (Siisiäinen & Kankainen 2009, 92).

Tässä tutkimuksessa tulen käyttämään yhdistyksen ja järjestön käsitteitä rinnakkain ja määritän ne lähtökohtaisesti toistensa synonyymeiksi. Nostan kuitenkin järjestökäsitteen selkeämmin tutkimuksessani esille vieden sen myös otsikkotasolle, sillä se huomioi paremmin tämän tutkimuksen perusjoukon. Tutkimuksen perusjoukko koostuu pääasiallisesti paikallisista yhdistyksistä, mutta mukana on myös alueellisia järjestöjä sekä organisaatioista, jotka eroavat

perinteisistä kansalaistoiminnan yhdistyksistä. Näin ollen yhdistystermin olisi yksinään liian rajaava. Rakenteellisesti tarkasteltuna on kuitenkin keskeistä huomata, että esimerkiksi yhdistystoimintaa koskeva lainsäädäntö tuntee vain käsitteen yhdistys (Yhdistyslaki 1989/503). Lainsäädännöllisessä näkökulmassa käsitteet yhdistys ja järjestö nähdään näin ollen toistensa synonyymeina, jossa yhdistyskäsite toimii pääkäsitteenä. (Heikkala 2001, 42) Näin ollen myös tämä seikka luo perusteen sille, minkä takia yhdistyskäsite on hyvin merkityksellistä pitää mukana tässä tutkimuksessa eikä rajata organisoituneesta kansalaistoiminnasta käytettyä käsitettä vain järjestöön.

Järjestö ja yhdistys käsitteiden lisäksi tutkimuksen kannalta oleellinen määriteltävä käsite on *liikunta- ja urheiluseura*. Yhdistysmuotoiset liikunta- ja urheiluseurat edustavat järjestökentällä liikunnan organisoitunutta kansalaistoimintaa paikallistasolla. Liikunnan kansalaistoiminnan voidaan nähdä rakentuvan paikallisista liikunta- ja urheiluseuroista, alueellisista organisaatioista sekä valtakunnallisista lajiliitoista ja kattojärjestöistä. (Lehtonen 2011, 6.) Heinilä (1986, 126) on määritellyt liikuntaseuran käsitteen seuraavasti: ”liikuntaseura on sosiaalinen organisaatio, jonka jäsenistö toteuttaa yhteisiä intressejään liikuntaosallistumisessa ja yhteisvastuullisesti kartuttaa ja ohjaa voimavarojaan seuran toimivuuden ja toimintatarkoituksen hyväksi.” Liikunta- ja urheiluseurat ovat siis vapaaehtoisuuteen perustuvia voittoa tavoittelemattomia rekisteröityjä yhdistyksiä, joiden ensisijainen tehtävä on tuottaa liikuntapalveluja ja edistää jäsentensä liikunnan harrastamista. (Puronaho 2006, 33; Liikuntakomitean mietintö 1990, 231.) Liikunta- ja urheiluseurojen toimintaa ohjaavat siis samat peruselementit ja yhdistyslaissa määritellyt vaatimukset kuin kaikkien yhdistysten toimintaa (Anttila & Heikkinen 2014). Tässä tutkielmassa liikunta- ja urheiluseuroista käytetään pääasiallisesti käsitettä *liikunta- ja urheilujärjestö*, jolla halutaan korostaa niiden yhdistysmäisiä piirteitä sekä samankaltaisuutta ja vertailtavuutta suhteessa muiden toimialojen järjestöihin.

2 KUNNALLISEN LIIKUNTAPALVELUIDEN SYNTY JA MUOTOUTUMINEN

Tässä pääluvussa tarkastellaan kunnallisen liikuntapalveluiden syntyä ja niiden historiallisia vaiheita. Historiankirjoituksia voidaan perustellusti pitää tärkeänä työkaluna yhteiskunnallisessa tutkimuksessa, sillä nykyisyyden ymmärtäminen ja tulevaisuuden arvioiminen on mahdotonta, ellei ensin ole ymmärrystä menneisyydestä. Historiankirjoituksista on oleellista osata poimia ne asiat ja tapahtumat, jotka ovat vaikuttaneet asioiden nykytilaan. (Autio-Sarasma 2008.) Siten myös nykypäivänä toteutettujen kunnallisten liikuntapalveluiden toimintamallien ja käytänteiden ymmärtäminen avautuu historiasta käsin.

Luvun tarkoituksena on osoittaa, millainen merkitys ja rooli kunnilla on ollut yhteiskunnassa ja liikunnankentällä liikuntapalveluiden tuottajina historian saatossa ja millaisia odotuksia ylipäätään niiden tuottamia palveluita kohtaan on osoitettu. Tämä ilmentää myös oleellisesti niitä ratkaisuja, joita kunnat ovat tehneet kulloinkin olemassa olleiden resurssien kohdentamisessa. Oleellista historiankatsauksesta on hahmottaa kunnan alkuvaiheen rooli kilpaurheilun tukijana ja sen edellytysten kehittäjänä, joka myöhemmässä vaiheessa muuttuu koko kansan kuntoliikuntaa edistäväksi toimijaksi.

Kuntien historiallisena tehtävänä on kautta aikain ollut yhteisön toiminnalle välttämättömien palvelujen tuottaminen ja hallinnon järjestäminen. Kunnallinen liikuntahallinto toteuttaa toiminnassaan ensimmäistä tehtäväkuvaa tuottaessaan liikuntaan ja urheiluun liittyvää palvelutoimintaa. (Ilmanen 1996, 23.) Kunnalliset liikuntapalvelut ovat saaneet alkunsa Suomessa 1900-luvun alkuvuosikymmenillä, kun liikunta- ja urheiluseurat alkoivat yhä selkeämmin esittää vaatimuksia liikunnan olosuhteiden kehittämiseen ja toiminnan taloudelliseen tukemiseen (Olin 1976, 2). Kasvavat vaatimukset avustuksia ja liikuntapaikkarakentamista kohtaan vauhdittivat kunnallisten liikuntahallintojen perustamista 1920-luvun tietämillä. Suomessa liikunnan julkishallinnon voidaan nähdä rakentuneen alhaalta ylöspäin eli ruohonjuuritason innostus liikuntaa kohtaan ja kansalaistoiminnan järjestäytyminen sen ympärille loi kipinän ja vaadittavan tarpeen kunnallisten liikuntapalveluiden perustamiselle (Ilmanen 2015, 19–20). Toisena hallitsevana piirteenä suomalaisten liikuntapalveluiden kehitykselle oli, että hallinnollinen järjestäytyminen tapahtui ensin kaupungeissa ja vasta sen jälkeen maaseudun kunnissa. Varinaisena aloitteentekijänä

toimi pääkaupunki Helsinki, jonne perustettiin ensimmäinen kunnallinen urheilulautakunta vuonna 1919. Pian myös muut kaupungit seurasivat esimerkkiä ja asettivat omia urheilulautakuntiaan, mutta vasta toisen maailmansodan jälkeen liikunnan hallinnollinen järjestäytyminen eteni myös kaikista pienimpiin maaseutukuntiin. (Ilmanen 1996, 41–53; Vasara 2004, 84.)

Suomen ollessa varsin pitkään harvinaisen maaseutuvaltainen maa vain kolmasosa suomalaisista pääsi nauttimaan kunnallisista liikuntapalveluista maailmansotien välisenä aikana. Kunnallisia liikuntapaikkoja rakensivat pääasiassa vain kauppalat ja kaupungit, maaseudulla liikuntapaikkojen rakentamisen tapahtuessa pääasiassa talkoovoimin. (Ilmanen 1996, 18; Kokkonen 2010, 24.) Varsinkin maaseudulla vallitsi näkemys siitä, että urheiluseuroilla oli itsellään velvollisuus rakentaa tarvitsemansa urheilun suorituspaikat. Liikuntapaikkojen rakentamisvastuuta ei näin ollen tässä vaiheessa vielä mielletty laajasti kunnille. Yhtenä syynä tähän voidaan nähdä, että näillä vuosikymmenillä liikuntapaikat palvelivat pääsääntöisesti kilpaurheilun tarpeita. Lisäksi ajanhengessä uskottiin, että vapaaehtoisuuden talkoohenki kuuluu kaikkeen urheilutoimintaan näin ollen myös liikuntapaikkojen rakentamiseen. (Ilmanen 1995, 240–250.)

Sota vaikutti merkittävästi kuntien toimintaan laajentaen niiden tehtäväkenttää. Samalla kuntalaisten valmius nähdä kunnat liikuntapalvelujen tuottajina kasvoi ja yhteiskunnassa kehittyi laajemmin ymmärrys siitä, että urheilu voi olla luonteeltaan muutakin kuin voittoon tähtäävää kilpaurheilua. (Kokkonen 2010, 31.) Sodan jälkeisinä vuosikymmeninä tapahtui myös yleinen urheiluelämän vaurastuminen, jota vauhditti veikkaustoiminnan käynnistyminen 1940-luvulla (Vasara 2010, 181–186). Liikuntapaikkojen määrä kuusinkertaistui Suomessa vuosien 1930–1964 välillä veikkausvoittovarojen tullessa osaksi liikuntarakentamisen rahoitusta ja myös maaseudulla kuntien ottaessa päävastuu liikuntapaikkojen rakentamisesta. Yksityisten hankkeiden ongelmaksi oli havaittu, että kentät saattoivat jäädä rapistumaan alkuinnostuksen laannuttua, rahojen loppuessa tai avainhenkilöiden muuttaessa toisaalle. Liikuntarakentamisen kunnallistamisella pyrittiin takaamaan liikuntapaikkojen rakentamisen jälkeen myös niiden jatkuva hoito ja ylläpito. (Ilmanen 1996, 106, 135–136.) Tämä oli suuri harppaus kunnallisten liikuntapalvelujen kehitykselle. Kuten Ilmanen (1996, 135) väitöskirjassaan toteaa ”Sanalla sanoen, liikuntapaikkojen tuottaminen muuttui yksittäisestä harrastuksesta yhteiskunnalliseksi palveluksi. Ja juuri tässä oli kasvun ydin.”

Samanaikaisesti, kun yhä uudet liikuntapaikat niin maalla kuin kaupungissa nousivat värittämään kuntien maisemankuvaa, alkoi urheilulautakuntien perustamisen toinen aalto. Nyt myös maalaiskunnat heräsivät laajasti asettamaan omia urheilulautakuntiaan. Tämä johti siihen, että 1960-luvun alkuun mennessä itsenäinen urheilulautakunta tai yhdistetty hallintoelin löytyi lähes jokaisesta Suomen kunnasta. (Ilmanen 1996, 114; Olin 1976, 3.) Urheilulautakuntien perustamista vauhditti kuntien pyrkimys päästä hyödyntämään valtion jakamia liikuntarakentamisavustuksia, sillä lautakunnan olemassaolo helpotti veikkausvoittovarojen anomista ja niiden käytön valvontaa (Kokkonen 2010, 31–32).

Vaikka urheilulautakuntia perustettiin ennen kaikkea liikuntapaikkojen suunnittelua, rakentamista ja ylläpitämistä varten, useinkaan lautakunnille ei annettu riittäviä resursseja näiden tehtävien toteuttamiseen. Alkutaipaleella urheilulautakunnat joutuivat usein tyytymään rajallisiin valtuuksiin ja niukkoihin taloudellisiin voimavaroihin, johon vaikutti osaltaan niiden heikko hallinnollinen asema vapaaharkintaisina hallintoeliminä. Tämä ei kuitenkaan hidastanut niiden tarmoa edistää liikunnan ja urheilun asemaa kunnissa. Urheilulautakunnat nousivat paikallisella tasolla tärkeiksi kunnallisten liikuntapalveluiden kehittäjiksi ja vauhdittajiksi liikunta- ja urheilutoimintaa koskevilla esityksillään ja vaatimuksillaan. Samalla ne ottivat harteilleen suuren osan niistä tehtävistä, jotka aikaisemmin olivat olleet paikallisilla urheiluseuroilla. (Ilmanen 1996, 64–71.)

1960-luvulta alkaen liikunnan harrastamisesta muotoutui laajempi yhteiskunnallinen ilmiö ja samalla siirryttiin urheilupolitiikasta liikuntapolitiikan aikakauteen. Kehitys kytkeytyi kyseisellä vuosikymmenellä heränneeseen keskusteluun, jossa liikunnan terveysvaikutukset ja kansalaisten hyvinvoinnin merkitys yhteiskunnalle ymmärrettiin yhä laajemmin. (Vasara 2004, 208.) Keskiössä ei enää ollut vain liikunnallisesti kaikkein aktiivisimpien kansalaisten tarpeisiin vastaaminen, vaan myös yleisen liikuntaharrastamisen edistäminen luomalla liikuntamahdollisuuksia (Kokkonen 2010, 109). Samalla oivallettiin, etteivät liikunta- ja urheiluseurojen tarjoama liikuntatoiminta suinkaan houkutellut kaikkia kuntalaisia vaan suuri osa halusi liikkua omatoimisesti. Tälle joukolle ei kuntien liikuntapalvelujärjestelmä vielä ollut tarjonnut kovinkaan laajasti liikuntaedellytyksiä. Kunnissa ryhdyttiin panostamaan perusliikuntapaikkojen, kuntoiluun soveltuvien ympäristöjen sekä kevyen liikenteen väylien rakentamiseen. Tällä muutoksella kuntien liikuntahallinto laajeni kattamaan koko liikunnan kirjon aina organisoidusta kilpaurheilusta omatoimiseen kuntosuoritteluun. (Ilmanen 1996, 157.)

Kuntien tuottamien liikuntapalveluiden laajenemiselle loi tarpeen myös ihmisten elämäntyylliset muutokset. Suomalaisen yhteiskunnan vaurastuessa 1960- ja 1970-luvuilla ja ihmisten siirtyessä yhä enenevässä määrin asumaan maaseudulta kaupunkeihin väestön elämäntapa- ja tyyli muuttuivat. Kun suuri osa meni töihin kodin ulkopuolella siirtyen viisipäiväiseen työviikkoon, nousivat vapaa-aika sekä siihen liittyvät harrastukset uuteen arvoon suomalaisissa perheissä. (Ilmanen 1996, 154–156.)

Lisääntyneen kysynnän lisäksi uusia liikuntapalveluja tarvittiin vastaamaan vähentyneen arkiliikunnan tuomiin haasteisiin. Kyseisillä vuosikymmenillä autoilu yleistyi kaikkialla Suomessa vähentäen kulkemista pyörällä tai jalan ja lisäksi yleisen teknisen kehityksen myötä yhä useampi työ muuttui luonteeltaan fyysisesti kevyemmäksi. (Ilmanen 1996, 154–156.) Yhteiskunnassa alettiin laajasti olla huolissaan kansalaisten rapistuneesta kunnosta ja passivoituvista elämäntavoista. Tässä tilanteessa kuntia kohtaan asetettiin yhä suurempia odotuksia huolehtia asukkaidensa liikuntatarpeista ja ohjata heidät liikunnallisten harrastusten pariin. (Vasara 2004, 198–206.)

Yhteiskunnassa yhä laajeneva uusi liikuntapoliittinen ajattelu sai lopullisen vahvistuksensa kun Suomeen alettiin suunnitella liikuntalakiä 1970-luvun alkupuolella. Lain voimaantulolla haluttiin vahvistaa kunnallisen liikuntahallinnon asemaa ja arvostusta, sillä kuntien tekemästä sivistystyöstä oli liikuntatoimi ainoana vielä vailla yleisvaltakunnallista lainsäädäntöä (Ilmanen 1995, 284–286; Ilmanen 1996,162). Liikuntalaki astui maassa voimaan vuonna 1980 (Kokkonen 2013, 29). Uudessa laissa urheilulautakunnat määriteltiin lakisääteisiksi ja pienimpiä kuntia lukuun ottamatta niiden nimet muutettiin kaikkialla liikuntalautakunniksi. Liikunnan taloudellisten edellytysten näkökulmasta lailla oli suuri merkitys kunnille, sillä lain myötä valtion liikuntaan osoittama tuki kasvoi huomattavasti. Nyt valtiontuki laajennettiin koskemaan myös liikuntatoimen yleistä kehittämistä pelkän liikuntapaikkarakentamisen sijaan. Lisäksi uusi liikuntalaki toi seuratoiminnan valtionavustuksen piiriin, siten että valtio korvasi kunnille osan niistä kuluista, joita ne vuosittain käyttivät seurojen avustamiseen. (Ilmanen 1996, 184; Vasara 2004, 87–283.)

Liikuntalain voimaantulolla oli vaikutuksensa myös liikuntatoimien henkilöstön kehitykselle kautta maan. Lain tultua voimaan liikuntalautakunnat saivat alaisuuteensa virkamiehiä, joiden toimintaa varten perustettiin liikuntatoimistoja. Liikuntatoimistojen uudelleenorganisoinnin

vaikutuksesta liikuntahallintoon syntyi merkittävä määrä uusia virkoja, joista useat olivat hallinto- tai johtotehtävissä. Uusien virkojen perustamiseen kannusti uusi valtion myöntämä tuki, jota oli mahdollista anoa johtavien virkojen palkkamenoihin. Lisäksi yhä lisääntyvä liikuntarakentaminen loi tarvetta uusien virkamiesten palkkaamiselle kuntien liikuntatoimiin. Kaiken kaikkiaan henkilöstön määrä kuntien liikuntahallinnossa kasvoi vuosien 1975–1983 välillä lähes 50 prosenttia. Kauas taakse jäivät siis ne ajat, jolloin lautakunnan jäsenet osallistuiivat itse valmistelun ja päätöksenteon kaikkiin pienimpiinkin vaiheisiin. Käytännössä tämä tarkoitti siirtymistä hallintomalliin, jossa liikuntavirastojen työntekijät valmistelevat esityksiä, jotka lautakuntien jäsenet sitten käsiteltyään hyväksyvät tai hylkäävät. (Ilmanen 1996, 147–184.)

Henkilöstöä tarvittiin lisää kuitenkin myös urheilukentillä ja liikuntasaleissa käytännön liikunnanohjaustehtävissä. Pääsääntöisesti liikuntatoiminnan järjestäminen oli kunnissa jätetty paikallisten liikunta- ja urheiluseurojen harteille, mutta 1970-luvun tietämällä myös kunnat aktivoituivat ohjatun liikunnan järjestämiseen seurojen rinnalla (Olin 1976, 4). Perinteisesti kuntien organisoimaa liikuntatoimintaa olivat olleet lasten ja nuorten urheilukurssit ja uimakoulut sekä aikuisväestön voimistelu- ja kuntosaliryhmät. Liikuntatoimintaa laajennettiin erityisesti suurimmissa kaupungeissa kattamaan myös eläkeläisten liikuntaryhmiä ja keskusteluun nostettiin tarve erityisryhmille suunnatusta liikuntatoiminnasta. Kyseisellä vuosikymmenellä erityisryhmien liikuntaa ryhdyttiin organisoimaan laajasti koko maassa ja siitä tuli varsin nopeasti kuntien liikuntatoiminnan yksi vireimmistä lohkoista. Muutoksella voidaan nähdä olleen myös suurempi merkitys koko liikuntakulttuurin yleiselle laajenemiselle. Erityisryhmien esiinmarssi liikunnan kentällä osoitti sen, että liikunta ymmärrettiin nyt yhä laajempien ihmisryhmien harrastukseksi ja siten myös sen kansanterveydellinen merkitys korostui entisestään. (Ilmanen 1996, 188–189.)

Liikuntalain tuomien muutosten myötä kuntien liikuntatoimien henkilöstön organisoituminen eteni huippuunsa 1980-luvulla (Ilmanen 1996, 151). Samanaikaisesti myös kuntien rooli liikunnan edellytysten luojana ja liikunnan peruspalvelujen tuottajana vakiintui yhteiskunnassa (Salmikangas 2012, 123–126). Kunnallinen liikuntahallinto, niin kuin me sen tänä päivänä ymmärrämme, oli muotoutunut rakenteellisesti ja toiminnallisesti, ja näin myös sen tuottamat liikuntapalvelut olivat saaneet raaminsa. Nämä raamit eivät kuitenkaan suinkaan ole pysyviä ja kuntien liikuntahallinto elää jatkuvassa muutoksessa. 1970- ja 1980-lukujen liikuntahallinnon

niin sanottujen loiston vuosikymmenten jälkeen joutui liikuntaväki uusien haasteiden eteen 1990-luvulla taloudellisen laman pyyhkäistyä Suomen ylitse. Tässä tilanteessa joutuivat kuntien liikuntatoimet etsimään uudenlaisia perusteluja liikunnan taakse taatakseen sille taloudelliset edellytykset jatkossakin. (Vasara 2004, 328.) Historialliset kokemukset kuitenkin opettivat, että erityisesti taloudellisesti vaikeina aikoina juuri kunnat olivat tärkeitä tasa-arvoisten liikuntapalveluiden turvaajia (Kokkonen & Pyykkönen 1996, 9). Jatkona tälle kunnallisten liikuntapalveluiden muotoutumista käsittelevälle historiankatsaukselle esitellään kuntien tänä päivänä eli 2000-luvulla tuottamia liikuntapalveluita seuraavassa pääluvussa. Luvussa luodaan katsaus kuntien ja laajemmin koko liikunnan julkisen sektorin tehtäväkenttään sekä esitellään muiden yhteiskunnan sektoreiden toimijoiden tuottamaa liikuntatoimintaa ja liikuntapalveluita.

3 YHTEISKUNNAN SEKTOREIDEN TYÖNJAKO LIIKUNTAPALVELUIDEN TUOTANNOSSA

Tässä luvussa tarkastellaan yhteiskunnan sektoreiden välistä työnjakoa ja esitellään sektoreiden sisäistä kehitystä liikuntapalveluiden tarjoajina yhteiskunnassa. On tärkeää tarkastella riittävän laajasti sitä kontekstia, jossa kunnallisia liikuntapalveluita tuotetaan. Tämän vuoksi tulkinnessa on syytä ottaa huomioon myös muut liikuntapalveluita organisoivat tahot eri yhteiskunnan sektoreilta. Niiden sisäisellä kehityksellä ja tuottamalla liikuntapalveluilla on oleellisesti vaikutusta myös kuntien tekemiin ratkaisuihin liittyen liikuntapalveluiden tarjoamiseen ja resurssien kohdentamiseen. Suomalaisen liikuntajärjestelmän kokonaisuutta voidaan kuvata sektoreittain siten, että liikunnan julkishallinnon osaa eli julkista sektoria jaottelussa edustavat ensisijassa valtio ja kunnat, kolmatta sektoria vapaaehtoisuuteen perustuvat liikunta- ja urheiluseurat sekä muut kansalaisten liikuntaa organisoivat järjestöt ja yksityistä sektoria taloudellista voittoa tavoittelevat liikunta-alan yritykset. Sektoreiden välille muodostuu erilaisia yhteistyö- ja vuorovaikutusverkostoja, jotka muodostavat niiden välille kytköksiä ja luovat riippuvuutta toinen toisistaan. (Ilmanen 2015, 19).

Tässä luvussa tehdään hieman rohkea rinnastus eri sektoreiden kesken puhuttaessa niiden tuottamista liikuntapalveluista. Sektoreiden toimijoilla on hyvin erilainen perusluonne, joten on tärkeää hahmottaa, että jokainen liikuntajärjestelmän toimija tuottaa liikuntatoimintaa ja liikuntapalveluja perustuen sille tyypillisiin toimintamekanismeihin ja toimintaa ohjaaviin intresseihin. Julkishallinnon sektorilla tämä tarkoittaa toiminnan ja järjestelmän perustumista hierarkkiseen ja keskitettyyn virkamiesjärjestelmään, jossa valta pohjautuu juridisiin auktoriteetteihin. Julkishallinnon päämääränä on huolehtia kollektiivisesti kansalaistensa hyvinvoinnista, tasa-arvoisuudesta sekä tuotettujen palveluiden kattavuudesta. Kolmannen sektorin toimijoiden kuten liikunta- ja urheiluseurojen toiminnan päämäärät kytkeytyvät sen omien toimijoiden eli jäsenten intresseihin. Toiminta kumpuaa vapaaehtoisuudesta ja onnistumisen kriteerit liittyvät yhdessäoloon, sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yksilöiden kannalta toteutettuun mielekkääseen toimintaan. Yksityisten yritysten toimintaa ohjaa laskelmointi ja taloudellisen voiton tavoittelu, jota raamittavat kysynnän ja tarjonnan lainalaisuudet. Yritysten toimintaa suuntaa näin ollen yksittäisten asiakkaiden intressit ja tarpeet. (Heikkala & Koski 2000, 114–115.)

3.1 Julkinen sektori

Liikunnan julkista sektoria edustavat valtio ja kunnat. Liikuntahallinnon järjestäytyessä myös valtiollisella tasolla perustettiin vuonna 1920 valtion urheilulautakunta, jonka ensisijaisena tehtävänä oli ehdotusten tekeminen urheilulaitosten rakennusavustusten sekä liikunta- ja urheiluseurojen toiminta-avustusten jakamisesta. Valtion urheilulautakunta oli toiminnassa aina vuoteen 1966 asti, jolloin se lakkautettiin ja tilalle perustettiin valtion urheiluneuvosto. Samalla sen tehtävät laajenivat kattamaan myös liikuntapoliittisten aloitteiden ja suunnitelmien laatimisen. (Vasara 1992, 369–370.) Vuonna 1991 valtion urheiluneuvosto muutettiin ajanhengen mukaisesti valtion liikuntaneuvostoksi, joka se on myös nykyisellään. Muutoksen myötä sen tehtävät laajenivat edelleen ja uuden liikuntaneuvoston asemaa asiantuntijaelimenä vahvistettiin. Nykyisellään valtion liikuntaneuvosto myös tuottaa paljon erilaisia liikuntatieteisiin, liikuntarakentamiseen ja erityisliikuntaan liittyviä suunta-asiakirjoja ja muita linjauksia. (Pyykkönen 2010, 13.) Lisäksi se vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johtamisesta ja kehittamisestä (Liikuntalaki 390/2015) Valtion liikuntaneuvosto toteuttaa tätä tehtävää kehittämällä liikuntaan liittyvää lainsäädäntöä, tukemalla liikuntaan liittyvää koulusta ja tutkimusta sekä koordinoimalla ja kehittämällä yleisesti liikunta-alaa. Valtion liikuntaneuvosto toimii opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2009, 48).

Valtiolla on lisäksi merkittävä rooli liikuntarakentamisen tukijana. Liikunnan edellytysten luominen eli liikuntapaikkojen rakentaminen ja niiden ylläpitäminen on liikuntalailla osoitettu kuntien velvoitteeksi. Valtio on vastaavasti pyrkinyt korostamaan avustuspolitiikassaan kuntia, kuntayhtymiä sekä kuntien alaisia yhteisöjä valtion osoittamien rakentamisavustusten ensisijaisina saajina (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 8; liikuntalaki 390/2015). Valtion osoittama rahoitusosuus kuntien liikuntapaikkahankkeille vaihtelee kymmenestä prosentista hieman alle 50 prosenttiin hankkeiden kokonaiskustannuksista. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2013) selvityksen mukaan valtion liikuntapaikkahankkeisiin osoittamalla rahoitusosuudella on arviointien mukaan ollut useissa tapauksissa ratkaiseva merkitys hankkeen etenemiselle paikallisen tason kunnallisessa päätöksenteossa. Ilman valtionavustuksia merkittävää osaa kuntien suunnittelemista rakennushankkeista ei todennäköisesti olisi käynnistetty. Kuntien mahdollisuus saada valtion myöntämää tukea edistää siis myös paikallistason lisäresursointia liikunnalle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.)

Valtion liikunta-avustuspolitiikkaa ohjaavat Suomen lainsäädäntö, voimassaoleva hallitusohjelma, valtion talousarviossa liikuntapolitiikalle asetetut tavoitteet sekä opetus- ja kulttuuriministeriön talous- ja toimintasuunnitelma. Noin viidennes valtion liikuntabudjetista kohdennetaan liikuntapaikkarakentamiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014, 9.) Vuoden 2015 liikuntalain pykälän 13 mukaisesti valtion talousarvioon varataan vuosittain määräraha liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatiilojen avustamista varten. Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustuksia rakentamiseen, peruskorjaukseen ja liikuntapaikkojen varustamiseen pyritään myöntämään lähtökohtaisesti liikuntapaikoille, jotka palvelevat laajoja käyttäjäryhmiä. Erityisestä syystä valtion avustusta voidaan myöntää kuitenkin myös uusien lajien tai harrastajamääriltään pienempien lajien liikuntapaikkojen rakentamiseen. (Liikuntalaki 390/2015.)

Kuntien roolia liikunnan kentällä selkeytti vuonna 1980 voimaan tullut liikuntalaki, joka määritteli kuntien tehtäväksi taata paikallistasolla liikuntapalvelujen ja liikunnan suorituspaikkojen saatavuus (Puronaho 2006, 53; Kokkonen 2013, 29). Liikuntalaki on tärkein liikuntaa ja sen toteutumista paikallistasolla ohjaava säädös, joka perustaa arvopohjansa terveys- ja hyvinvointipolitiikan tukemiseen liikunnan avulla (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2008, 28). Lain voidaan nähdä vahvistavan liikunnan asemaa hyvinvointipolitiikan välineenä sekä peruspalveluna kunnissa (Sjöholmin 2004, 55).

Uusin liikuntalaki tuli Suomessa voimaan vuonna 2015, joka edelleen täsmentää kuntien vastuuta yleisten liikunnan edellytysten luojana. Laissa todetaan seuraavaa: ”Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle: 1) järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen; 2) tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta; sekä 3) rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja” (Liikuntalaki 390/2015, 5). Liikuntalaki asettaa tavoitteet ja luo suuntaviivat liikuntatoiminnan toteuttamiselle, mutta koska se luokitellaan puitelaiksi, se ei sinällään rajoita tai puutu toiminnan käytännön sisällölliseen toteutukseen. (Sjöholm 2004, 57.)

Kunnat rahoittavat toteuttamansa liikuntapalvelut ja liikuntarakentamisen pääosin kuntalaisilta kerättävillä verotuloilla sekä asiakasmaksuilla. Lisäksi ne saavat asukaslukuun perustuvaa valtionosuutta liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin sekä harkinnanvaraista tukea liikuntapaikkojen rakentamiseen ja peruskorjaukseen. Vaikka valtio osallistuukin

liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen, on päävastuu rakentamisesta kuitenkin kunnilla. (Opetusministeriö 2008, 15.) Suomessa olevista reilusta 30 000 sisä- ja ulkoliikuntapaikasta on kuntien rakentamia ja ylläpitämiä arviolta 75 prosenttia ja huomattava osa jäljelle jäävästä 25 prosentista on kuntien osittaisessa omistuksessa tai niiden määräysvallassa olevien yhteisöjen tai osakeyhtiöiden omistamia (Huhtanen & Pyykkönen 2012, 57). Näiden liikuntapaikkojen kautta kunnat tarjoavat paikallisille liikuntatoimijoille, eli lähtökohtaisesti liikunta ja -urheiluseuroille, liikuntaympäristöjä ja -tiloja, joissa toteuttaa liikuntatoimintaa kuntalaisille (Urheiluseurat 2010-luvulla 2012, 32).

Liikunnan edellytysten luomisen lisäksi liikuntalaki osoittaa kuntien tehtäväksi paikallisten liikunta- ja urheiluseurojen taloudellisen tukemisen. Tällä toiminnalla on pitkä historia aina 1800-luvulta asti, jolloin julkisen sektorin osoittamat tukitoimet urheiluseuratoimintaa saivat alkunsa (Itkonen 1991, 55–56). Kunta voi tukea paikallisia urheiluseuroja joko välittömällä tuella eli erilaisilla rahallisilla avustuksilla tai välillisellä tuella antamalla kunnan omistamia tuloja edullisemmin tai maksuttomasti seurojen käyttöön. Kuntien liikuntaan osoittamat avustukset luokitellaan yleensä toiminta- ja kohdeavustuksiksi. (Puronaho 2006, 53.) Vuosittain kunnat jakavat toiminta-avustuksia liikuntaseuroille noin 45 miljoonan euron verran. Lisäksi useimmissa kunnissa seuran on lisäksi mahdollista hakea erilaisia kohdeavustuksia valmentajien koulutuksiin, tapahtumien ja kilpailujen järjestämiseen ja kansainvälisiin kilpailuihin osallistumiseen. (Mäenpää & Korkatti 2012, 32–33.)

Liikuntapaikkojen rakentamisen ja seurojen toiminnan tukemisen lisäksi kunnat ovat tärkeitä liikuntatoiminnan järjestäjiä. Kuntalaki (365/1995) asettaa kunnille velvoitteen edistää yleistä hyvinvointia, mikä konkretisoituu liikuntapalveluiden toiminnassa muun muassa järjestämällä erilaista ohjattua liikuntatoimintaa kunnan asukkaille. Julkisen sektorin hoidettavaksi yleisesti päätyvät sellaisten liikuntatoimintojen järjestäminen, joihin paikallisten liikunta- ja urheilujärjestöjen ajalliset ja taloudelliset resurssit eivät riitä. Tyypillisesti näitä ovat erityisryhmien ja iäkkäiden liikuntaryhmien organisointi. (Huhtanen & Pyykkönen 2012, 54.)

3.2 Liikunnan vapaaehtoissektori

Liikunnan kolmannen sektorin eli vapaaehtoissektorin näkyvimmat toimijat ovat erilaiset liikunta- ja urheilujärjestöt, joita pidetään organisoituneen liikuntatoiminnan ytimenä Suomessa (Puronaho 2006, 33). Suomessa toimii noin 10 000 liikunta- ja urheilujärjestöä, joiden toimintaa osallistuu jäsenenä noin 1,2 miljoonaa suomalaista (Mäenpää 2016). Lähtökohtaisesti liikunta- ja urheilujärjestöjen toiminnan päätavoite on tuottaa harrastus- ja kilpailutoimintaa jäsenilleen, jotka useimmiten ovat keskittyneet lasten ja nuorten liikuntatoimintaan. Viime vuosina useat liikunta- ja urheilujärjestöt ovat kuitenkin lisänneet liikuntaryhmiinsä myös terveys-, harraste-, ja senioriliikuntaan painottuvaa toimintaa. (Puronaho 2006, 37.) Lisäksi ne järjestävät nykyisellään myös paljon liikuntatoimintaa, johon osallistuminen ei edellytä jäsenyyttä seurassa. Kunnan näkökulmasta kuntalaisille tuotetut liikuntapalvelut eli eritasoiset ohjatut liikuntaryhmät tapahtuvat laajalta osin juurikin liikunta- ja urheilujärjestöjen organisoiman liikuntatoiminnan kautta. Valtion ja kuntien luodessa fyysiset liikuntaedellytykset kolmannen sektorin järjestöt siis puolestaan organisoivat ja järjestävät liikuntatoimintaa kuntalaisille.

Kolmannen sektorin järjestöjen asema palvelujen tuottajana on vahvistunut ja laajentunut uusille toimialueille viime aikoina. Kun aiemmin kuntien ja järjestöjen vuorovaikutussuhde perustui lähinnä kuntalaisten edunvalvontaa koskeviin kysymyksiin, on järjestöistä tullut uudella tavoin kuntien kanssa tasa-arvoisemmin yhteistoiminnassa toimivia palveluntuottajia. Tälle muutokselle ovat luoneet pohjaa julkiseen sektoriin eri aikoina kohdistuneet taloudelliset säästöpainheet, minkä takia kunnat ovat joutuneet karsimaan niiden omaa palvelutuotantoa. Tämä on pakottanut kunnat etsimään vaihtoehtoisia palvelujen tuotantomalleja, mikä on vahvistanut kolmannen sektorin järjestöjen asemaa toimijoina ja palveluiden varsinaisina tuottajina. (Helander 1998, 11–47; Anheier 2002.) Liikuntapalvelujen tuottamisen kontekstissa tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että paikalliset liikunta- ja urheilujärjestöt huolehtivat ostopalvelusopimuksena ohjaustoiminnasta kuten uimaopetuksesta tai kunnan omistamien liikuntapaikkojen ylläpito- ja kehittämistoiminnasta.

Kolmannen sektorin vapaaehtoisjärjestöjen rooli liikunnan kentällä ei kuitenkaan rajaudu vain liikuntatoiminnan järjestämiseen vaan se voidaan nähdä paljon moniulotteisempänä. Liikuntatoimintaa järjestämällä järjestöt tukevat kuntalaisten hyvinvointia, mutta lisäksi ne lisäävät yksilöiden sosiaalista pääomaa ja luovat tärkeän vaikuttamiskanavan kuntalaisille.

Kansalaisjärjestöjen toiminnan kautta yksittäisten henkilöiden on mahdollista osallistua ja vaikuttaa omaa yhteisöään koskeviin asioihin (Jyväskylän kaupunki 2010, 6.) Esimerkiksi liikuntapaikkojen rakennushankkeissa liikunta- ja urheilujärjestöt toimivat usein aloitteiden tekijöinä edustaen näin kuntalaisten toiveita ja näkemyksiä siitä, mitä liikuntapaikkoja paikkakunnalle tulisi rakentaa tai mitä jo olemassa olevista paikoista tulisi kehittää tai peruskorjata. Liikunta- ja urheilujärjestöjen ollessa liikuntapaikkojen merkittävimpiä käyttäjäryhmiä ne ovat lisäksi tärkeässä roolissa hankkeiden suunnitteluvaiheessa tuoden suunnitteluun mukaan omaa kokemuspohjaista asiantuntijuuttaan ja paikallistietämystään

3.3 Yksityiset liikunta-alan yritykset

1970-luvun loppupuolella tapahtui merkittävää liiketoiminnan lisääntymistä liikunnan ja urheilun sekä niihin liittyvien palveluiden ympärillä. Kehitys oli valtakunnallista ja sitä värittivät kansainväliset vaikutteet. Liiketoiminta kasvoi erityisesti uusien liikuntamuotojen ja niin sanottujen muotilajien ympärillä. Yksityisen sektorin tarjoamien liikuntapalveluiden lisääntymiseen vaikutti osaltaan puhtaasti uusien liiketoimintamahdollisuuksien syntyminen liikunnan ympärille kansan kiinnostuttua yhä enemmän vapaa-ajan kuntourheilusta ja uusista liikuntalajeista. Jossain tapauksissa saattoi vaikuttaa myös paikallisen urheiluväen tyytymättömyys julkisten liikuntapalveluiden tarjoamiin liikuntapalveluihin ja -paikkoihin, joka loi kysyntää yksityisille palveluille täydentämään puutteita liikuntatarjonnassa. (Vasara 1992b, 369–392.)

Vuosikymmenten saatossa yksityiset liikunta-alan yritykset ovat alati lisänneet ja monipuolistaneet liikuntaan liittyvää liiketoimintaan. Erityisesti viimeisten vuosikymmenten aikana yksityinen sektori on tullut yhä näkyvämmiin mukaan liikuntamarkkinoille (Rissanen 2005). Kansainvälinen tarkastelu osoittaa, että liikunnan toimialan kasvu tapahtuu nykypäivänä pääasiassa yksityisellä sektorilla. (Bergsgard ym. 2007, 242). Suomessa yksityisen yritysten liikuntapalveluja käytti vuosina 2009–2010 noin 15 % suomalaisista kun vastaava luku vuosina 2005–2006 oli 9 %, mikä osoittaa yksityisten liikuntapalveluiden suosion kasvua myös Suomessa. Erityisesti aikuisväestö oli lisännyt merkittävästi yksityisten liikuntapalveluiden hyödyntämistä. (Suomen kuntoliikuntaliitto 2010.)

Yksityisen sektorin merkitys kuntalaisten liikuttajana ja liikuntapalveluiden tuottajana paikallisella tasolla kasvaa erityisesti ajanjaksoina, jolloin julkinen sektori joutuu karsimaan omaa liikunnan palvelutuotantoaan talouden laskusuhdanteista johtuen. Heikentyneet taloudelliset resurssit luovat paineita uudelleen organisoida toimintoja, ja ratkaisuna on usein ulkoistaa osa kuntien liikuntapalveluista kolmannelle ja yksityiselle sektorille, joita ovat tyypillisesti esimerkiksi jotkin liikunnan ohjauspalvelut tai tietyjen liikuntapaikkojen kunnossapito. Kustannustehokkuus ja resurssien säästäminen ei kuitenkaan ole yleisesti ainut motiivi ulkoistaa palveluita, vaan kunnat voivat hakea sillä myös tarkoituksellisesti ulkoista tietotaitoa ja osaamista. (Hyytinen & Kivistö-Rahnasto 2015, 11–26.)

Vaikka kunnat ovat edelleen selkeästi merkittävien liikuntapaikkojen rakentaja ja omistaja, ovat osakeyhtiöpohjaiset liikuntapaikat lisääntyneet hitaasti erityisesti suurimmissa kunnissa. Esimerkiksi Helsingissä liikuntapaikoista jo lähes neljännes kuuluu yksityisten liikunta-alan yritysten omistukseen. Yksityisen sektorin merkitys liikuntapaikkarakentajana korostuu laskettelurinteiden, golfkenttien, ratsastusmaneesien, ampumaratojen, kuntosalien, salibandy-, tennis- ja squashkenttien osalta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.) Kunnan panostaessa erityisesti isoja väestöryhmiä liikuttavien perusliikuntapaikkojen tarjontaan, monipuolistaa ja rikastuttaa yksityinen sektori paikallista liikuntapaikkatarjontaa rakentamalla lajikohtaisempia liikuntapaikkoja.

Urheiluseuratoiminnan kannalta yksityisen sektorin merkitys on keskeinen myös kilpa- ja huippu-urheilun sponsorirahoituksen kautta (Ilmanen 2013). Yritykset rahoittavat liikunta- ja urheilujärjestöjen toimintaa erilaisten yhteistyö- ja sponsorisopimusten kautta. Suomalaisyriyten arvioidaan käyttävän sponsorointiin vuosittain noin 80–100 miljoonaa euroa. Suurin osa rahoituksesta eli noin 60–70 % kohdentuu kilpa- ja huippu-urheiluun, ja jäljelle jäävä osa osoitetaan pääsääntöisesti lapsi- ja nuorisoliikunnalle. (Puronaho 2006, 57.)

4 SUOMALAISET LIIKUNTAPALVELUIDEN KÄYTTÄJINÄ

Tässä pääluvussa esitellään ensin suomalaisen liikuntakulttuurin yleistä muotoutumista ja kehitystä, joka kietoutuu yhteen aiemmin käsitellyn liikuntapalveluiden historian kanssa, sillä liikuntakulttuurin kulloinenkin kehitysvaihe on luonut osaltaan raameja kunnallisten liikuntapalveluiden kysynnälle ja tarpeelle eri aikakausina. Vaikka kunnallista liikuntapalveluverkkoa kehitettäessä on tärkeää ymmärtää mennyttä, vielä tärkeämpää on katsoa riittävän pitkälle tulevaan. Valituilla toimenpiteillä pitää pystyä vastaamaan vallitsemaan kysyntään, mutta myös ennen kaikkea ennakoita kuntalaisten tulevaisuuden liikuntatarpeita. Tämän tutkimuksen kontekstissa se tarkoittaa tuoreimpien väestön liikuntakäyttäytymistä ja siinä tapahtuneista muutoksista käsittelevien tutkimusten tarkastelua. Luku luo tärkeän tarkastelukehityksen kun arvioidaan ja tarkastellaan kyselytutkimuksessa esiin nousseita tarpeita ja toiveita liittyen Keravan olemassa olevan liikuntapalveluverkoston kehittämiseen.

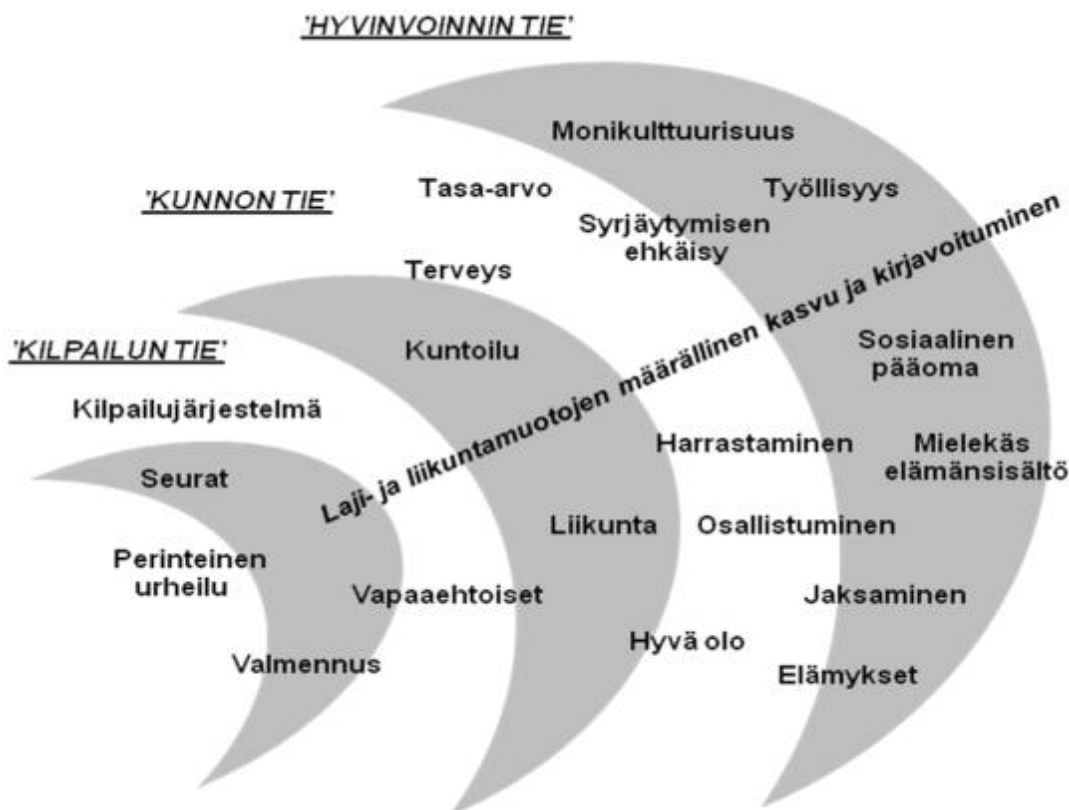
4.1 Liikuntakulttuurin kehitys

Suomalaista liikuntakulttuuria voidaan 2000-luvulla luonnehtia laajaksi, monenkirjavaksi ja moniulotteiseksi kokonaisuudeksi (Heikkala 2009, 2). Liikuntakulttuurissa viimeiset kolme vuosikymmentä vallinnutta ajanjaksoa on kuvattu eriytymisen käsitteellä, jota ilmentää liikunnan lajikirjon yhä lisääntyvä laajeneminen sekä ihmisten liikuntaan liittämien odotusten ja tarpeiden kirjavoituminen (Ilmanen ym. 2016, 17).

Heikkala (2009) on tutkinut suomalaisessa liikuntakulttuurissa tapahtunutta historiallista kehitystä, jota hän kuvaa ”liikuntakulttuurin kolmen tien” avulla (Kuvio 1). Hän jäsentää liikuntakulttuurin kehityksen ja siinä tapahtuneen eriytymisen kilpailun, kunnon ja hyvinvoinnin tiehen. Ensimmäinen eli kilpailun tie keskittyy kilpaurheiluun ja siihen kuuluviin kilpailuihin, valmennusjärjestelmiin sekä seura- ja vapaaehtoistoimintaan. Tämä tie edustaa niin kutsuttua perinteistä näkemystä liikuntakulttuurista, jossa urheilu ja liikunta nähdään yhtenä ja samana toimintana. Tämän tien voidaan katsoa olleen vallalla jo sotien välisenä aikana ja voimistuneen entisestään 1950- ja 1960-luvuilla. Kilpailun tien rinnalle kehittyi 1970-luvun tietämällä kunnon tie, jolla tarkoitetaan urheilutoiminnan laajenemista kunto- ja

terveysliikunnan suuntaan. Tätä tietä ilmensi kansanliikunnan ja kuntoilubuumin laaja esiinnousu suomalaisessa yhteiskunnassa. (Heikkala 2009, 7–8.)

1980-luvulla liikuntakulttuuri eriytyi kolmanteen tiehen, joten kilpailun ja kunnan tie saivat vierelleen hyvinvoinnin tien. Tämä toi urheilun ja liikunnan perinteisten ajatusmallien ja ydintoimintojen joukkoon sellaisia käsitteitä kuten syrjäytymisen ehkäisy, toimintakykyisyyden parantaminen, sosiaalinen pääoma, monikulttuurisuus, elämykset ja niin edelleen. Tämän kehityksen myötä liikunnan kentällä on syntynyt useita uusia liikuntalajeja, liikuntatoiminnan muotoja ja erilaisia vaihtoehtoliikkeitä. Liikuntakulttuurin laajentuessa hyvinvoinnin tielle se on yhteiskunnallistunut, jolloin se nähdään yhä merkityksellisempänä välineenä tukemassa ja mahdollistamassa yksilöiden ja koko yhteiskunnan hyvinvointia. Heikkalan liikuntakulttuurin kolmen tien -mallista on oleellista ymmärtää, että 2000-luvulla vallitseva liikuntakulttuuri sisältää piirteitä ja muodostuu kaikista näistä kolmesta tiestä. (Heikkala 2009, 7–8.)

Kuvio 1. Liikuntakulttuurin kolme tietä (Heikkala 2009)

4.2 Suomalaisen liikuntatottumukset 2000-luvulla

Nykypäivänä liikuntaan liittyvien palveluiden lisääntyneen kysynnän kasvu kytkeytyy osaltaan yhteiskunnan vaurastumiseen ja modernisaatiokehitykseen. Ihmisten halu ja taloudellinen mahdollisuus panostaa omaan hyvinvointiinsa ja mielekkääseen vapaa-ajan tekemiseen on lisääntynyt. (Tilastokeskus 2008; Tilastokeskus 2006.) Näin ollen myös liikunta- ja urheilutoiminnalle sen eri muodoissa syntyy uudenlaista kysyntää. Liikunta kiinnostaa viihteen muotona, terveyden vaalimisen keinona sekä oman identiteetin ja elämäntavan ilmentäjänä (Heikkala 2009, 20). Suomen Liikunnan ja Urheilun tutkimusten mukaan suomalainen aikuisväestö käytti vuonna 2011 liikuntaharrastuksiinsa henkeä kohden keskimäärin hieman reilu 570 euroa vuodessa. Kymmenen vuoden takaisesta tutkimuksesta liikuntaan käytetty rahasumma oli lisääntynyt lähes 200 eurolla, mitä selittää osin yksityisten yritysten maksullisten liikuntapalveluiden käytön lisääntyminen aikuisväestön keskuudessa. (Suomen Liikunta ja Urheilu 2011; Suomen Liikunta ja Urheilu 2006.)

Vaikka kulutus liikunnan ympärillä on lisääntynyt, tästäkään huolimatta useat suomalaiset eivät liiku terveytensä kannalta riittävästi. Yhteiskunnan kehitys ja suuret muutossuunnat vaikuttavat aina myös vallitsevaan liikuntakulttuuriin ja ihmisten tapaan olla fyysisesti aktiivisia. Kaupungistuminen, autoistuminen, teknologisoituminen sekä työn fyysisen kuormituksen muutokset ovat vähentäneet väestön fyysistä aktiivisuutta arjessa siirtäen liikkumisen painopisteen vapaa-aikaan. (Borodulin 2014.) Viimeisimpien tutkimustulosten mukaan aikuisten vapaa-ajan liikunnan viikoittaiset liikuntakerrat ovat jonkin verran lisääntyneet ja harrastetun liikunnan luonne on muuttunut intensiivisemmäksi. Kuitenkin vain hieman yli joka kymmenes saavuttaa keskimääräisesti terveystieteiden suositukset kokonaisuudessaan. Iäkkäiden liikunta-aktiivisuuden muutokset myötäilevät muiden ikäryhmien tutkimustuloksia, sillä yleinen liikunta-aktiivisuus näyttää laskeneen, mutta vapaa-ajan liikunnan tehokkuus ja liikuntakertojen useus ovat jonkin verran kasvaneet (Husu ym. 2011, 31–43).

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta ja siinä tapahtuneita muutoksia seurataan useiden säännöllisesti toistuvien tutkimusten avulla (ks. Nuorten terveystapatutkimus ja Kouluterveyskysely). Puolet 12–14-vuotiaista nuorista harrastaa terveystieteiden suositusten mukaisesti liikuntaa eli liikkuu vähintään 1–2 tuntia päivässä. Murrosiässä liikunnan harrastaminen kuitenkin vähenee ja vain kolmasosa 16–18-vuotiasta yltää enää liikuntasuosituksiin. (Husu

ym, 2011, 20.) Tätä muutosta, joka Suomessakin on viime vuosikymmeninä selkeästi yleistynyt, kutsutaan Drop out -ilmiöksi. Ilmiö tarkoittaa murrosiässä tapahtuvaa liikunta-aktiivisuuden laskua ja usein organisoidun liikuntaharrastuksen lopettamista. (Aira ym, 2013..

Suomessa onkin viime aikoina herätty tilanteeseen, jossa tietty osa väestöstä lisää liikuntaan käytettyä aikaa ja tavoittaa terveysliikuntasuositukset entistä paremmin, kun samanaikaisesti vähän liikkuvien joukko kasvaa. Tätä kyseistä ilmiötä kutsutaan liikuntaharrastamisen polarisoitumiseksi. Useilla taustamuuttujilla, kuten iällä, sukupuolella, sosioekonomisella asemalla, koulutuksella ja asuinympäristöllä on havaittu olevan keskeinen vaikutus yksilöiden liikuntakäyttäytymiseen. Liikuntaan käytettyä aikaa lisäsivät useammin paremmassa ammattiasemassa oleva ja korkeasti koulutettu väestönosa, kun taas liikunta-aktiivisuuden väheneminen on suhteellisesti yleisempää heikompaan sosioekonomiseen ryhmään kuuluvalla väestönosalla. (Telema & Yang 2000; Suomi 2012.)

Vapaa-ajan liikuntaympäristöistä luontoympäristö näyttäytyy edelleen aikuisille ja iäkkäille suosituimpana paikkana harrastaa liikuntaa. Eniten tässä ympäristössä liikutaan kevyen liikenteen väylillä ja ulkoreiteillä, kuten pururadoilla, laduilla ja vaellusreiteillä. Toiseksi suosituimpia liikuntaympäristöjä ovat oman kodin pihapiiri sekä rakennetut luontoympäristöt, ja vasta näiden jälkeen tulevat sisäliikuntatilat. Sisäliikuntatiloista käytetyimpiä ovat uimahallit sekä liikunta- ja kuntosalit. Kodin pihapiiri taas näyttäytyy erityisesti vähän liikkuvien suosituimpana liikuntaympäristönä. (Husu 2011, 61.) Lasten ja nuorten suosituimpia liikuntapaikkoja olivat pallokentät, koulujen liikuntasalit sekä uimahallit. Verrattuna aikuisväestöön lapset ja nuoret olivat hieman ahkerampia käyttämään rakennettuja ja näin ollen myös maksullisia liikuntapaikkoja. (Suomi 2012, 127.) Viimeisimpien tutkimustulosten suunta osoittaakin, että vaikka luonnossa liikkumisen vetovoima on säilynyt, ovat ihmiset alkaneet siirtymään luonnonmukaisesta ympäristöstä yhä enemmän rakennettuihin ulko- ja sisäliikuntapaikkoihin. (Husu 2011, 61.)

Aikuisten eniten harrastamat liikuntalajit ovat kävelylenkkeily ja pyöräileminen. Lisäksi edelleen suositaan pitäviä lajeja olivat hiihto, juoksulenkkeily, uinti ja voimistelu. Kuntosaliharjoittelu on lisännyt selkeästi eniten suositaan aikuisten keskuudessa muihin liikuntalajeihin nähden. (Suomen Kuntoliikuntaliitto 2010.) Suomalaiset iäkkäät harrastavat monipuolisesti eri liikuntalajeja, mutta useimmiten heidänkin liikkumisensa perusta on

päivittäinen arkikävely (Helldán & Helakorpi 2015). Kuntosaliharjoittelu on lisännyt suosiotaan myös iäkkäiden keskuudessa viime vuosien aikana. Ikäihmisten liikkumista kuvaa parhaiten yksilölajien ja omaehtoisuuden korostuminen. Nuorten eniten harrastamia liikuntalajeja tutkimuksen mukaan olivat pyöräily, kävely- ja juoksulenkkeily sekä erilaiset sisällä ja ulkona harrastettavat palloilulajit. Poikien eniten harrastamia liikuntamuotoja olivat sisällä ja ulkona harrastettavat palloilulajit, kun taas tyttöjen harrastaminen jakautui kävely- ja juoksulenkkeilyyn, tanssiin ja sisäpalloiluun. (Keskinen 2011.)

Liikunta- ja urheiluseuratoiminta on tärkeä kansalaistoiminnan osa-alue, joka ohjaa lapset ja nuoret liikunnan poluille ja osallistuu samalla kaiken ikäisten organisoidun liikuntatoiminnan järjestämiseen. Liikunta- ja urheiluseurojen toimintaan osallistuu jäsenenä 1,2 miljoonaa suomalaista eli 22 prosenttia koko väestöstä. Noin joka kolmas alle kouluikäinen ja hieman yli puolet 7–14-vuotiaista kuuluu liikunta- tai urheiluseuraan. (Mäenpää 2016; Valtion liikuntaneuvosto 2014, 39.) Liikunta- ja urheiluseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten määrät laskevat kuitenkin selvästi 15–19-vuotiaiden ikäryhmissä. Tämän ikäisistä keskimääräisesti noin joka viides kuuluu urheiluseuraan ja osallistuu aktiivisesti niiden järjestämään toimintaan. Vaikka fyysinen aktiivisuus yleisesti hieman laskeekin tultaessa murrosikään, merkityksellisempi muutos on nuorten siirtyminen murrosiässä organisoidusta liikuntaharrastuksesta liikkumaan omatoimisesti. Viime aikoina harrastajamääriään ovatkin kasvattaneet useat itsenäisesti harrastettavat liikuntalajit, jotka ovat perinteisesti rajautuneet seuratoiminnan ulkopuolelle. (Valtion liikuntaneuvosto 2014, 39.)

Aikuisista (19–65-vuotiaat) seurojen toimintaan osallistuu arviolta noin 15 prosenttia (Mäenpää 2016). Iäkkäistä liikunta- ja urheiluseurojen palveluja hyödyntää noin kuusi prosenttia. Liikunta- ja urheiluseurojen tarjoaman toiminnan lisäksi iäkkäät osallistuvat kuitenkin myös muiden järjestöjen, kuntien sekä eläkeläisjärjestöjen ohjaamaan liikuntaan sekä ovat aktiivisia liikkumaan omatoimisesti (Valtion liikuntaneuvosto 2014). Aikuisharrastajista monet taas ohjautuvat hyödyntämään työpaikkojen tarjoamia liikuntamahdollisuuksia. Yksityisten yritysten tarjoamat liikuntapalvelut voidaan nähdä 2000-luvulla aikuisten liikuttajana jopa seuraharrastamista tärkeämpänä ilmiönä. (Mäenpää 2016.)

5 KERAVA LIIKUNTAKAUPUNKINA

Myös keravalaisten liikunta-aktiivisuutta ja liikuntamieltyymiä ohjaavat yleiset yhteiskunnalliset ja ihmisten elämäntyylliset muutokset sekä vallitsevat kansalliset ja kansainväliset liikuntatrendit. Omat paikalliset sävynsä liikuntaharrastamiselle antavat lisäksi paikkakunnan erityispiirteet, jotka kuntatasoisessa liikuntasuunnittelussa sekä liikuntapalveluiden toteutukseen liittyvissä päätöksissä on tärkeää huomioida. Paikallistasolla tehtyihin ratkaisuihin vaikuttavat oleellisesti kaupungin maantieteelliset etäisyydet, fyysinen liikkumisympäristö sekä päättäjien asettamat liikuntapoliittiset tavoitteet (Suomi 2009). Seuraavassa luvussa esitellään lyhyesti Keravan liikuntapalveluin historiaa, kuvaillaan Keravaa liikkumisympäristönä ja esitellään liikunnan edistämiseen oleellisesti liittyviä linjauksia Keravan kaupunkistrategiasta. Näiden pohjalta pyritään löytämään niitä erityispiirteitä, jotka osaltaan vaikuttavat Keravalla kunnallisten liikuntapalveluiden suunnitteluun ja toteutukseen.

5.1 Keravan kunnallisten liikuntapalveluiden historia

Vertailuna aiemmin esitettyyn kuntien liikuntapalveluiden kehitystä koskevaan lukuun, myös Keravan kunnallisten liikuntapalveluiden muotoutumista ja historiaa on tutkittu ja se kirjattu historiikin muotoon Kalervo Ilmasen toimesta vuonna 1991. Teos on nimeltään ”kehityksen eturivissä” ja se käsittelee Keravan liikuntatoimen historiaa vuodesta 1924 vuoteen 1990. Historiikki on rakennettu kunnallisen liikuntahallinnon historiaa käsittelevän kirjallisuuden, arkistolähteiden sekä Keravan kaupungin aiempien kehityssuunnitelmien ja selvityksien pohjalta. Teos on oivallinen katsaus Keravan liikuntapalveluiden historiaan, mutta mainittakoon sen tuloksia tässä tutkielmassa vain lyhyesti, sillä yhden teoksen laajempi referoiminen ei ole tutkimuksen tekemisen perusteiden mukaista. Koska tämän kaltainen teos on kirjoitettu ja se esittelee tarkasti tutkimuskohteena olevaa Keravan kunnallisia liikuntapalveluita, ei sitä ole kuitenkaan syytä jättää mainitsematta tämän tutkielman yhteydessä.

Historiikki havainnollistaa yhtenä Keravan erityispiirteenä kaupungin maantieteellisen sijainnin merkityksen, sillä Keravan historiassa pääkaupunki Helsingin läheisellä sijainnilla on ollut merkittävä vaikutus niin kaupungin kasvulle kuin itse urheilu- ja liikuntaelämän

kehitykselle. Keravan väkiluvun kasvua on kautta historian siivittänyt Helsingin läheinen sijainti sekä kaupungin sijoittuminen junaradan läheisyyteen, joka on houkuttanut ihmisiä muuttamaan Keravalle ympäri Suomen. Myös liikunta- ja urheilukentän vaikutteet ovat Helsingistä virranneet nopeasti Keravalle, mistä hyvänä esimerkkinä toimii urheilulautakunnan perustaminen Helsingin jalan jäljissä Keravalla jo vuonna 1925. Keravan urheilulautakunta sai siten kunnian olla kymmenes perustettu urheilulautakunta Suomessa, miltä osin Keravaa voidaan pitää edelläkävijänä liikunnan hallinnollisessa organisoitumisessa. (Ilmanen 1991, 10–24.)

Muutoin Keravan kunnallisten liikuntapalveluiden kehittyminen myötäilee maamme muiden kaupunkien liikuntapalveluiden kehitystä. Kaupungistuminen ja kaupungin oma väestönkasvu loivat tarpeen urheiluseurojen perustamiselle ja liikuntatoiminnan järjestämiselle. Myös Keravalla ensimmäisillä urheiluseuroilla ja niiden taustaorganisaatiolla oli merkittävä rooli liikuntapaikkarakentamisen käynnistämisessä. Liikuntarakentamista edelleen vauhdittavana tekijänä toimi viriävä hyvinvointikeskustelu, joka nosti Keravalla päätään jo 1950-luvulla. Tähän asti vallinnut hyvin puutteellinen ja lähinnä kilpaurheilun tarpeita palveleva liikuntapaikkatarjonta sekä nopeasti lisääntyvän väestön tarpeet käynnistivät Keravalla liikuntarakentamisen aallon 1950-luvulta alkaen. (Ilmanen 1991, 31–32; Lipas 2017.)

1970- ja 1990-lukujen välissä edelleen jatkunut väestönkasvu ja elinkeinorakenteen muuttuminen kohti palveluyhteiskuntaa laajensivat entisestään yhteiskunnallista hyvinvointikeskustelua. Myös Keravalla nähtiin, että ihmisten elämäntyylliset muutokset lisää väestön tarvetta ja kysyntää erilaisille koko kansan liikuntapalveluille. Tämä vaikutti muun muassa siihen, että Keravalla urheilulautakunnan nimi muutettiin liikuntalautakunnaksi vuonna 1972. Kaikkiaan 1970-luku oli Keravalla loisteliasta liikuntapaikkarakentamisen aikaa ja tällä vuosikymmenellä rakennettiin jokaisena vuonna vähintään yksi uusi liikuntapaikka. Kehitys jatkui suotuisana myös seuraavalla vuosikymmenellä ja Kerava teki siihen asti suurimman liikuntainvestointinsa rakentaen paikkakunnalle uimahallin vuonna 1980. Samanaikaisesti kunnallisia liikuntapaikkoja saapuivat täydentämään yksityisen liikuntapaikat kuten tennis- ja kuntosalit. Edelleen lisääntyneellä liikuntarakentamiselle oli suotuisat vaikutuksensa myös liikuntatoimen henkilöstön kehitykselle, sillä 1970- ja 1990- lukujen välissä Keravan liikuntatoimen henkilöstö laajeni muutamasta työntekijästä yli kahdenkymmenen vakinaisen

työntekijän osastoksi, jota tänä päivänä kutsumme Keravan kaupungin liikuntapalveluksi. (Ilmanen 1991, 48–53, 60–65; Lipas 2017.)

5.2 Keravan kaupungin alue ja väestö nykypäivänä

Keravan kaupunki sijaitsee Keski-Uudellamaalla Etelä-Suomen läänissä noin 30 kilometrin päässä pääkaupungista Helsingistä. Kerava on pinta-alaltaan hyvin pieni kaupunki vain 30,7 neliökilometriä (Keravan kaupunki 2016a.) Asukkaita paikkakunnalla on kuitenkin hieman yli 35 000 (tilastokeskus 2015). Kun asukasluku suhteutetaan kaupungin pinta-alaan, näyttyy Kerava vertailussa Suomen kolmanneksi tiheimmin asuttuna kuntana heti Helsingin ja Kauniaisten jälkeen. Keravan kaupunkirakenne on tiivistynyt entisestään viime vuosikymmeninä. Taajama-aste on tästä johtuen lähes sata prosenttia eli melkein jokainen kuntalainen asuu taajamaksi luokitellussa asuinympäristössä Keravalla. (Saarinen 2011.)

Kerava luokitellaan muuttovoittoiseksi kunnaksi väkiluvun kasvaessa hitaasti vuosittain. Suurin muutos väestön osalta on kuitenkin tapahtunut kaupungin asukasrakenteessa. Yli 65-vuotiaiden osuus asukasluvusta on ollut kasvussa ja vuonna 2015 heitä oli 17,5 % väestöstä. Vastaavasti nuorten osuus väestöstä on lähtenyt hitaaseen laskuun. Näin ollen voidaan todeta, että myös Keravalla väestö ikääntyy suurten ikäluokkien vaikutuksesta. Toinen viimeaikainen kehityssuunta Keravan väestörakenteeseen on ollut ulkomaalaistaustaisten osuuden kasvu. (Keravan kaupunki 2015a; Tilastokeskus 2015.)

Kaupunki on suurin työnantaja paikkakunnalla, minkä jälkeen eniten työpaikkoja kaupunkiin luo yksityinen yritys Oy Sinebrychoff Ab (Keravan kaupunki 2014). Työttömyysaste kaupungissa oli vuonna 2016 noin 12 prosenttia. Luku on korkeampi kuin koko maan vertailuluku, sillä koko Suomessa työttömyys oli samaisena vuonna keskimääräisesti noin 8 prosenttia. Keravalla korkeat työttömyysluvut voidaan nähdä haasteena kaupungille, sillä valitettavasti työllisyyden suunta on paikkakunnalla kehittynyt negatiivisesti ja työttömien määrät ovat hieman kasvaneet vuosittain. (Tilastokeskus 2017; Keravan kaupunki 2017.)

Keravan vahvuutena liikunnan edistämisen näkökulmasta on liikuntapaikkojen hyvä maantieteellinen saavutettavuus. Erityisesti yleisimmät liikuntapaikkatyypit ovat hyvin

kuntalaisten saavutettavissa tarkasteltaessa maantieteellisiä etäisyyksiä asuin- ja liikuntapaikkojen välillä. Hyvä liikuntapaikkojen saavutettavuus kaikilla kunnan alueilla takaa asukkaiden tasa-arvoiset mahdollisuudet käyttää monipuolisesti eri liikuntapaikkoja. (Kotavaara & Rusanen 2016; Suomi 2012, 10.) Keravan kokoisessa kaupungissa kevyen liikenteen väylien merkitys korostuu entisestään. Keravalla on noin 160 kilometriä jalkakäytäviä sekä kevyen liikenteen väyliä ja kaupungin pyörätieverkosto kuuluu osaksi valtakunnallista pyöräilyreitistöä. Kattava kävely- ja pyörätieverkosto sekä lyhyet etäisyydet paikkojen välillä luovat hyvät edellytykset pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi aktiivina kulkemismuotoina. (Heltimo & Lautala 2013.)

Tiivis kaupunkirakenne haastaa kuitenkin erilaisten puistojen ja viheralueiden riittävyyden. Näiden alueiden säilyttäminen ja niihin investoiminen on siten nostettu keskiöön kaupungin kehityssuunnitelmissa ja kaupunkistrategiassa. (Keravan kaupunki 2015b.) Seudullisesti merkittäviä retkeilykohteita maantieteellisesti pienestä kaupungista löytyy yksi, hyvien yhteyksien päässä sijaitseva Keinukallion urheilupuisto. Kaupungilla on suunnitteilla kehittää Keinukallion aluetta alueellisesti ja valtakunnallisesti tärkeäksi liikunnan- ja vapaa-ajan viettokeskukseksi. (Keravan kaupunki 2014b)

Keravalla on 106 erilaista liikuntapaikkaa, joista kunnan omistamia ja ylläpitämiä on 90. Liikuntapaikoista noin 70 prosenttia luokitellaan ulkoliikuntapaikoiksi. Saatavilla olevien sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen osalta tilanne Keravalla on määrällisesti suhteellisen hyvä. Tarkastelemalla liikunnan paikkatietojärjestelmä Lipaksesta liikuntapaikkojen rakennusvuosia havaitaan, että kuten aiemmin todettiin, Keravalla liikuntapaikkarakentamisen kulta-aikaa olivat selkeästi 1970- ja 1980-luvut. Näillä vuosikymmenillä Keravalle rakennettiin yhteensä hieman yli 60 uutta liikuntapaikkaa. 1970-luvulla liikuntarakentamisen tyypilliset kohteet paikkakunnalla olivat koulujen salit, hiekkakentät, kuntoradat sekä luistelukentät. 1980-luvulla liikuntakulttuurin kirjavoituminen synnytti tarpeen uudentilaisille harjoituspaikoille ja Keravalle rakennettiin paikkakunnan ensimmäinen uimahalli (1980) sekä jäähalli (1987). Myös esimerkiksi tennis, ratsastus ja pesäpallo saivat tuolloin omat harjoituspaikkansa. (Lipas 2017.)

1990-luvulla Keravalle rakennettiin vain muutama uusi liikuntapaikka koko vuosikymmenen aikana. Taloudellinen taantuma kiristi kuntien taloutta ja liikuntahallinnossa säästöt näkyivät erityisesti liikuntarakentamisen supistamisella. Lamavuosien jälkeen liikuntarakentaminen

käynnistyi jälleen ja uudella vuosituhanella rakennettiin useita liikuntapaikkoja. Viime vuosien liikuntarakentamista on Keravalla suunnannut selkeästi niin sanottujen uusien liikuntalajien suosion kasvu sekä lähiliikuntapaikkarakentaminen. Uusimmat Keravalle toteutetut liikuntapaikkainvestoinnit ovat olleet salibandyhallin, frisbeegolfradan ja skeittiparkin rakentaminen sekä useiden koulujen piha-alueiden muuttaminen lähiliikuntapaikoiksi (Lipas 2017). Kokonaistilanne tarjolla olevien liikuntapaikkojen näkökulmasta on siis määrällisesti suhteellisen hyvä. Lähitulevaisuudessa keskeisimmät liikuntarakentamisen kohteet liittyvätkin osaltaan merkittävästi jo olemassa olevien paikkojen kehittämiseen, kunnossapitoon ja peruskorjaukseen

5.3 Liikunnan huomioiminen kaupunkistrategiassa

Keravan kaupungin tuoreimmassa vuoteen 2020 ulottuvassa strategiassa kaupungin visioksi eli eräänlaiseksi tulevaisuuden suunnaksi on valittu ”Onnellinen Kerava”. Saavuttaakseen tämän tavoitteen kaupunki on asettanut missiökseen ”Kerava on metropolialueen kärjessä kulkeva, vetovoimainen, rohkea, menestyvä ja uutta luova kaupunki, jossa palvelut ja luonto ovat jokaista lähellä.”. Strategiassa kaupungin arvoiksi ja päätöksentekoa ohjaaviksi periaatteiksi mainitaan lisäksi kuntalaislähtöisyys, rohkeus ja vastuullisuus sekä avoimuus. (Keravan kaupunki 2015b.)

Liikuntaa ja sen edistämistä ei ole suoraan omana kokonaisuutena kirjoitettu Keravan nykyiseen kaupunkistrategiaan. Strategiassa kuitenkin nostetaan esille useita liikunnan edistämisen kannalta merkityksellisiä tavoitteita, joita ovat kevyen liikenteen väylien kehittäminen, pyöräilyn sekä kävelyn edistäminen, viheralueiden ja puistojen viihtyisyyteen panostaminen, yhteistyön kehittäminen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa sekä syrjäytymisen ehkäiseminen tukemalla nuorten ja vanhusten osallistumista. (Keravan kaupunki 2015b.)

Hyöty- ja työmatkaliikunnan näkökulmasta on hyvä, että kevyen liikenteen väylien merkitys tunnustetaan laajasti ja niitä kehittämällä halutaan tukea kävelyä ja pyöräilyä aktiivisina liikkumismuotoina. Lisäksi strategiassa mainitaan hyvien ulkoilumahdollisuuksien takaaminen tulevaisuudessa huolehtimalla viher- ja puistoalueiden riittävydestä, mikä oleellisesti edistää kuntalaisten ulkoilua ja arki-aktiivisuutta. Kolmantena liikunnan kannalta tärkeänä tavoitteena

strategiaan on kirjattu kolmannen sektorin yhdistysten ja järjestöjen kanssa toteutettavan yhteistyön lisääminen. Näiden toimijoiden osaamisen entistä parempi hyödyntäminen ja uusien kumppanuuksien löytäminen tukee oleellisesti myös liikuntapalveluiden järjestämistä.

Neljäntenä liikunnan edistämistä tukevana tavoitteena on yhteisöllisyyden lisääminen, jonka saavuttamiseksi on kehitettävä kuntalaisten osallistumista ja syrjäytymisen hallintaa. Toimintaa ohjaaviksi toimenpiteiksi on kirjattu muun muassa nuorisotakuun toteuttaminen, eläkeläisten aktivointi, kuntalaisten elämänhallintaan tukeva toiminta sekä heidän osallistamisensa päätöksentekoprosesseihin. (Keravan kaupunki 2015b.) Liikuntapalveluiden oikeanlaisella suunnittelulla ja toteutuksella on osaltaan mahdollista edistää kaikkien näiden kaupunkistrategiaan kirjattujen tavoitteiden toteutumista. Toivottavaa on, että nyt laadittavan liikuntasuunnitelman myötä liikunnan edistäminen ja sen edellytysten kehittäminen tullaan sisällyttämään ja kirjaamaan myös omana erillisenä kokonaisuutenaan vuonna 2021 julkaistavaan uuteen kaupunkistrategiaan. Tämä parantaisi liikunnan asemaa kunnallisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Yhteenvetona Keravan kaupungin tärkeinä erityispiirteinä liikuntasuunnittelun kannalta ovat kaupungin maantieteellisesti pieni koko ja alueellinen sijoittuminen sekä kaupunkimainen tiivistä rakennettu ympäristö. Kaupunki tiiviys haastaa niin puistojen ja viheralueiden riittävyyden sekä uusien liikuntapaikkojen suunnittelun, mutta luo toisaalta myös paljon mahdollisuuksia liikuntasuunnittelun näkökulmasta. Liikuntapaikkojen saavutettavuus on kaikkiaan hyvä koko kaupungissa ja lyhyet etäisyydet mahdollistavat erityisesti aktiivisten kulkumuotojen edistämisen. Kerava on ympäristöltään hyvin kaupunkimainen, mikä korostaa alueelle sijoittuvien muutamien luontokohteiden mahdollisimman monipuolista hyödyntämistä osana liikuntasuunnittelua. Nykyisellään kaupungissa on runsaasti liikuntapaikkoja, mutta niiden rakennusvuosien tarkastelu osoittaa, että olemassa oleva liikuntapaikkaverkosto on osin hyvin ikääntynyttä, mikä luo tarpeita uusien liikuntapaikkojen rakentamisen rinnalla myös aktiivisesti kunnostaa ja nykyaikaistaa vanhoja liikuntapaikkoja.

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tämä pro gradu -tutkielma pohjautuu Keravan kaupungin uuden liikuntasuunnitelman valmisteluprosessiin. Tutkielma tuotti aineistoa, joita hyödynnettiin samanaikaisesti liikuntasuunnitelman laadinnassa. Näin ollen liikuntasuunnitelman tavoitteet ja intressit ohjasivat osaltaan tämän tutkielman tutkimusjoukon valintaa, tutkimuskysymysten asettelua sekä kyselytutkimuksen rakentumista. Liikuntasuunnitelmaa varten kartoitettiin kyselytutkimuksien kautta kuntalaisten sekä paikallisten järjestöjen ja yhdistysten näkemyksiä siitä, miten Keravan kaupungin liikuntapalveluja tulisi kehittää tulevaisuudessa.

Tämän tutkielman tulosten sekä muiden kerättyjen aineistojen pohjalta laadittiin liikuntasuunnitelma, joka luo suuntaviivat ja perustelut tulevaisuuden liikuntasuunnittelulle Keravalla. Liikuntasuunnitelman laadinnassa ovat mukana kuntatekniikka, kaavoitus-, liikunta-, vapaa-aika-, kasvatus- ja opetustoimi sekä Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta tuoden ulkopuolista asiantuntijuuttaan hankkeeseen. Seuraavaksi esitellään tutkielman rajaukset, tutkimuskysymykset, käytetyt tutkimusmenetelmät sekä tutkimusaineiston keräämisen ja analysoinnin vaiheet.

6.1 Tutkielman rajaus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella kunnan roolia ja merkitystä liikuntapalveluiden tuottajana tämän päivän yhteiskunnassa eli toisin sanoen pyrkiä jäsentämään niitä odotuksia ja tarpeita, joita kuntien tuottamia liikuntapalveluita kohtaan asetetaan. Tutkielmani tutkimusjoukoksi rajautuivat Keravan järjestöt ja yhdistykset sekä tutkimustehtäväksi selvittää niiden näkemyksiä kunnallisten liikuntapalveluiden toteuttamisesta ja kehitystarpeista.

Tutkimuksessa perusjoukkona ovat kaikki järjestöt ja yhdistykset, jotka ovat ilmoittaneet kotipaikakseen tai toimialueekseen Keravan kaupungin. Tämä oli luonnollinen rajaus, sillä nämä paikalliset järjestöt oletettavasti käyttävät eniten juuri Keravalla sijaitsevia liikuntapaikkoja. Perusjoukosta rajattiin ainoastaan pois ne järjestöt, joiden arveltiin päättäneen toimintansa vanhentuneiden tietojen ja toimimattomien yhteystietojen vuoksi. Tutkimusjoukko koostuu kattavasti useiden eri toimialojen järjestöistä ja yhdistyksistä, eikä näin ollen rajaudu

vain liikunta- ja urheilujärjestöihin. Tällä ratkaisulla saatiin kuuluviin myös niiden järjestöjen ja ihmisryhmien ääni, jotka perinteisesti on saatettu jättää liikuntaan liittyvien kyselyiden ulkopuolelle. Jokainen järjestö arvioi liikuntapalveluita omista tarpeistaan ja lähtökohdistaan käsin eikä siten liikuntapaikkojen ja -palveluiden vähäisempi käyttö ole peruste jättää niitä kyselyn ulkopuolelle. Tutkimusjoukon valintaa vahvisti tutkimusprosessin edetessä muotoutunut hypoteesi siitä, että liikunta- ja urheiluseurojen vastauksissa heijastuisivat todennäköisesti järjestöjen lajikohtaiset sekä organisoidun kilpaurheilun asettamat tarpeet ja muiden järjestöjen vastauksissa enemmän omatoimisen harrastus- ja kuntoliikunnan tarpeet. Sekä kilpaurheilun että omatoimisen kuntourheilun tarpeiden kartoittaminen on tärkeää kunnallisen liikuntasuunnittelun kannalta.

Tutkielmaa varten toteutetussa kyselyssä järjestöiltä ja yhdistyksiltä pyydettiin näkemyksiä siitä, miten kuntien tulisi kohdentaa resursseja tuottaessaan edellytyksiä liikuntaan sekä miten liikunnanpalveluverkoston tulisi kehittää tulevaisuudessa Keravalla. Lopulliset tutkimuskysymykset muotoutuivat sen mukaisesti, miten hahmotettiin tutkimuksen kannalta isoimmat kokonaisuudet, joiden kautta käytännössä ajallisten ja taloudellisten resurssien kohdentamista tapahtuu kunnallisten liikuntapalveluiden toteutuksessa eli liikuntatoimintatoiminnan järjestäminen, liikunta-avustukset ja liikuntapaikkarakentaminen.

Tutkimuskysymykset nojaavat vuonna 2015 voimaan tulleeseen uuteen lakiin, jossa todetaan kunnan vastuuta luoda edellytyksen kuntalaisten liikunnanharrastamiselle järjestämällä liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa sekä rakentamalla liikuntapaikkoja. Laissa todetaan siis seuraavaa: ”Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle: 1) järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen; 2) tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta; sekä 3) rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja” (Liikuntalaki 390/2015, 5).

Varsinaiset tutkimuskysymykset voidaan esittää seuraavasti:

1) Minkä väestöryhmän liikuntatoiminnan järjestöt katsovat kuuluvan kunnan järjestettäväksi?

2) Kenelle järjestöjen mukaan kunnan tulisi ensisijaisesti osoittaa avustuksia ja taata liikuntaedellytykset?

3) Miten Keravan liikuntapaikkoja ja -palveluja tulisi järjestöjen näkemysten mukaan kehittää?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen valintaa tuki hypoteesi siitä, että liikunnan yksityisen sektorin toiminnan laajeneminen ja palvelutuotannon kasvaminen saattaisi osaltaan nostaa tämän sektorin merkitystä liikuntatoiminnan järjestäjänä ja vähentää taas kunnalle koettua vastuuta kuntalaisten liikuntatoiminnan järjestämisestä. Hypoteesi muodostui pohdittaessa sektoreiden liikuntapalvelutuotannon laajenemista ja sen vaikutusta julkiseen sektoriin eli paikallistasolla kuntiin. Toisen tutkimuskysymyksen hypoteesien taustalla liittyivät muun muassa pohdintaan iäkkäiden määrän kasvun vaikutuksesta ja kunnan tarpeeseensa tukea entistä enemmän heidän mahdollisuuksiaan harrastaa liikuntaa. Tämän muutoksen eli tarpeen kehittää ja laajentaa iäkkäiden palvelutarjontaa epäiltiin korostuvan kauttaaltaan koko aineistossa. Kolmannen tutkimuskysymyksen valintaa vahvistivat hypoteesit siitä, että liikuntapaikkoja käsittelevissä kysymyksissä näkyisivät mitä todennäköisimmin tarpeet uusien liikuntapaikkojen rakentamisen lisäksi myös tarve kunnostaa ja erityisesti nykyaikaistaa vanhoja liikuntapaikkoja ja niiden oheispalveluja. Tämä kertoisi liikuntapalvelujen laatuun ja palveluiden monipuolisuuteen liittyvien vaateiden ja odotusten kasvua ilmentäen vallitsevaa liikuntakulttuuria.

Toteutetun kyselyn rikkautena oli kyselytutkimuksen laajentaminen perinteisten liikunnan toimijoiden eli liikunta- ja urheilujärjestöjen lisäksi myös muiden toimialojen järjestöille ja yhdistyksille. Täten saadaan oletettavasti laajemmin vastauksia myös organisoimattoman kuntoliikunnan näkökulmasta. Vaikka hypoteesia ei viedä varsinaisen tutkimuskysymyksen tasolle, nostetaan se tutkielman lopuksi pohdintaan ja esitellään tämän ratkaisun mahdollisuuksia ja hyötyjä liikuntasuunnittelun ja -tutkimuksen kannalta. Toisin sanoen, etsitään perusteluja sille, miksi liikuntasuunnittelua ja -tutkimusta olisi osattava entisestään laajentaa myös perinteisten liikunnan toimijoiden ja kanavien ulkopuolelle.

6.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena keväällä 2017 ja tietoa kerättiin sähköpostin välityksellä lähetetyllä sähköisellä kyselylomakkeella. Kysely kohdennettiin järjestöjen puheenjohtajille ja sihteereille. Kyselytutkimukseen päädyttiin, sillä sen avulla on mahdollista saada varsin lyhyessä ajassa laaja ja kohdennettu otos (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 195). Kyselytutkimus on tapa kerätä ja tarkastella tietoa erilaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä kuten ihmisten asenteista, arvoista, mielipiteistä ja toiminnasta (Alkula ym. 1999, 119; Vehkalahti 2014, 11). Näin ollen se soveltui hyvin tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmäksi.

Kysely toteutettiin sähköisesti, sillä se helpottaa kyselyyn vastaamista sekä myöhemmässä vaiheessa tulosten tarkastelua ja analysointia. Nykypäivän tutkimustiedon hankintaa onkin suunnattu yhä enenevässä määrin tietoverkkoihin internetin ja muun viestintäteknologina käytön lisääntyessä. Lisäksi verkkokyselyiden kustannustehokkuus sekä kyselytyökalujen kehittyminen ovat lisänneet niiden suosiota tiedonkeruumenetelmänä. (Räsänen & Sarpila 2013, 68; Balch 2010, 5.) Tämän tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin käyttäen Webropol-kyselytyökalua, joka on internetin välityksellä toimiva kysely- ja tiedonkeruohjelma.

Tutkimuksessa käytetty kyselylomake pohjautuu Jyväskylässä vuonna 2016 toteutettuun väestökyselyyn, jossa selvitettiin kuntalaisten liikuntatottumuksia ja näkemyksiä Jyväskylän liikuntaolosuhteista kaupungin laatimaa liikuntasuunnitelmaa varten. Jyväskylän kyselylomakkeen suunnittelussa olivat mukana Jyväskylän yliopisto, Jyväskylän kaupungin liikunta- ja kulttuuripalvelut sekä jäseniä kaupunginvaltuustosta. Jyväskylän kyselylomakkeen suunnitteluprosessi oli hyvin perusteellinen ja siihen käytettiin huomattavasti aikaa. Kyselylomakkeella kerättiin aineistoa puhelinhaastatteluin sekä sähköisellä verkkokyselyllä, ja siihen vastasi kaiken kaikkiaan 2020 ihmistä. (Nyholm 2016, 37–38.) Jyväskylän kyselylomake soveltui pohjaksi tätä tutkielmaa varten laadittuun kyselomakkeeseen, sillä tutkimusaiheet olivat osin päällekkäisiä. Lomakkeesta valittiin ne kysymykset, jotka olivat oleellisia tämän tutkielman tutkimuskysymysten kannalta, kysymyksenasetteluja muotoiltiin osin uudelleen vastaamaan järjestönäkökulmaa sekä kyselyyn lisättiin muutama uusi kysymys. Jyväskylän lomakkeen huolellinen suunnittelu ja toteutetun kyselytutkimuksen suuri vastaajamäärä voidaan nähdä tukevan myös tämän tutkimuksen kyselylomakkeen laatua ja luotettavuutta. Huomioitavaa kuitenkin on, että kyselylomaketta käytettiin nyt uudessa kontekstissa ja kysely

suunnattiin yksityishenkilöiden sijaan järjestöille. Lomakkeen soveltuvuutta arvioitaessa on siis syytä huomioida, että osin jää epäselväksi missä tapauksissa vastaajat vastasivat yksityishenkilöinä ja missä suhteessa järjestöjen edustajina.

6.3 Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi

Järjestöjen ja yhdistysten yhteystiedot saatiin Keravan kaupungin ylläpitämiltä nettisivuilta, jossa yhteystiedot ovat kootusti toimialoittain. Puuttuvia yhteystietoja täydennettiin keräämällä tietoja yhdistysten ja järjestöjen omilta internetsivuilta. Saatavilla ei kuitenkaan ollut tarkkaa tietoa yhteystietojen ajantasaisuudesta tai toimintansa lopettaneista järjestöistä. Toimivien yhdistysten määrän arvioimisen ongelma koskettaa koko maamme yhdistyskenttää. Olemassa olevien säädösten puitteissa yhdistysten tarkan perusjoukon määrittäminen on mahdotonta, sillä toimintansa lopettaneiden yhdistysten lukumäärää ei tunneta. (Helander 2006, 98–100.) Näin ollen tämä luo problematiikkaa myös tämän tutkimuksen tarkan vastausprosentin määrittämiselle. Järjestöjä ja yhdistyksiä lähestyttiin kolmesti sähköpostitse kyselyllä kevään 2017 aikana. Sähköpostiviesti lähetettiin 175 yhdistykselle ja yhteensä vastauksia kertyi kolmen kyselykerran jälkeen 81 kappaletta. Näin ollen vastausprosentiksi saatiin 46 prosenttia. Merkittävää kuitenkin on, että vaikka kysely koski pääasiallisesti liikuntaan liittyviä palveluita, vastauksia saatiin laajasti kaikilta toimialoilta. Liikunta- ja urheilujärjestöt käsittivät vastaajista 45 prosenttia ja muiden toimialojen järjestöt siten 55 prosenttia vastaajista.

Kyselylomake koostui pääasiassa monivalintakysymyksistä ja lisäksi kahdesta avoimesta kysymyksestä. Lomakkeessa päädyttiin käyttämään pääasiassa monivalintakysymyksiä, sillä niihin vastaaminen ja niiden analysoiminen on helpompaa ja nopeampaa kuin avointen kysymysten. Lomakkeiden monivalintakysymykset analysoitiin SPSS -ohjelmalla, käyttämällä tyypillisiä numeerisen aineiston analyysimenetelmiä kuten prosenttilukuja, keskiarvoja, frekvenssejä ja ristiintaulukointia.

Kyselyyn haluttiin kuitenkin myös muutama avoin kysymys, sillä niiden kautta on mahdollista saada vastauksia, joita tutkija ei välttämättä osaisi ennalta määrittää vastausvaihtoehtoihin ja lisäksi ne antavat vastaajille mahdollisuuden perustella laajemmin vastauksiaan. Avointen kysymysten kohdalla on usein tyypillistä alhainen vastausaktiivisuus verrattuna monivalintakysymykseen. Tämä ei kuitenkaan toteutetussa kyselyssä osoittautunut ongelmaksi,

vaan suurin osa vastaajista oli vastannut myös kyselylomakkeen avoimiin kysymyksiin. Avointen kysymysten kohdalla vastausten analysoinnissa hyödynnettiin teemoittelua. Ensin avointen kysymysten tuottama aineisto koostettiin yhteen ja koko aineisto tutkittiin useaan kertaan huolellisesti. Tämän jälkeen aineistoa alettiin käydä uudelleen vastaus kerrallaan läpi ja siitä eroteltiin ja merkittiin ne asiat, jotka olivat kiinnostavia tutkimuksen kannalta ja toistuivat aineistosta useasti. Tämän jälkeen aineisto järjestettiin siten, että määritettiin erilaisia aineistosta esiin nousevia aihepiirejä eli teemoja. Tässä tutkimuksessa erilaisten teemojen alle vietiin ne aihepiirit, jotka lukumäärällisesti toistuivat useimmiten aineistossa. Toisin sanoen ne avointen kysymysten tuottamat aihepiirit, jotka toistuivat vain esimerkiksi kerran, rajattiin ulkopuolelle. Tämän jälkeen ulkopuolelle jätetty aineisto luettiin vielä uudelleen ja varmistettiin, ettei jäljelle jääneessä aineistossa ole teemojen alle luokiteltavaa sisältöä. Seuraavaksi teemoittelua jatkettiin tarkastelemalla, mitä kustakin teemasta oli tarkemmin sanottu. Jokaisesta teemasta koostettiin lyhyt yhteenveto ja valittiin tärkeimpiä teemoja esitteleviä ja havainnollistavia lainauksia aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–94.)

7 JÄRJESTÖJEN NÄKEMYKSET LIIKUNTAPALVELUISTA

Tässä luvussa siirrytään tarkastelemaan aineiston analyysin tuloksia. Toteutetun kyselytutkimuksen tulokset esitellään kysymyskohtaisesti, siten että ensin on monivalintakysymysten tuottamat tulokset ja tämän jälkeen avointen kysymysten. Tutkielman perusjoukon muodostavat ne järjestöt ja yhdistykset, jotka ovat ilmoittaneet kotipaikkakunnakseen tai toimialueekseen Keravan kaupungin. Perusjoukko muodostaa sen ryhmän, johon saadut tutkimustulokset halutaan yleistää ja jonka ominaisuuksia pyritään kuvaamaan tutkimuksessa käytetyn aineiston perusteella. Aineiston edustavuutta voidaan arvioida vertaamalla perusjoukon ominaisuuksia saadun aineiston ominaisuuksiin. Edustavassa aineistossa määritellyt ominaisuudet ovat edustettuina samassa suhteessa kuin tutkimuksen perusjoukossa. Taulukossa 1 on esitetty perusjoukon koko ja vastausprosentti toimialoittain.

TAULUKKO 1. Perusjoukon koko ja vastausprosentti toimialoittain

Toimiala	Perusjoukko	Vastaajat	%
Ammatilliset järjestöt	4	1	25 %
Elinkeinoelämän järjestöt	3	1	33 %
Eläkeläisjärjestöt	6	3	50 %
Kotiseutu- ja asukas yhdistykset	7	4	57 %
Kulttuurijärjestöt:	25	10	40 %
Liikunta- ja urheilujärjestöt	66	36	54 %
Kansanterveysjärjestöt	18	10	55 %
Nuorisojärjestöt	5	3	60 %
Poliittiset järjestöt	13	2	15 %
Vammaisjärjestöt	4	1	25 %
Muut järjestöt	24	10	38 %
	175	81	46 %

Kyselyyn vastasi yhteensä 81 keravalaista järjestöä tai yhdistystä. Vastanneista järjestöistä 45 % (n=37) oli liikunta- tai urheilujärjestöjä ja 55 % (n=44) muiden toimialojen järjestöjä. Kokonaisuudessaan aineiston voidaan katsoa edustavan suhteellisen hyvin eri toimialoja ja näin ollen koko perusjoukkoa eli kaikkia Keravalla toimivia järjestöjä. Tämä lisää osaltaan tutkimuksen luotettavuutta.

Suurin vinouma aineistosta löytyy poliittisen järjestöjen kohdalta, joiden vastausprosentti on valitettavan alhainen. On mahdollista, että kyselyn toteutuksen ajoittuminen samaan aikaan kevään 2017 kuntavaalien kanssa on heikentänyt osaltaan poliittisten puolueiden vastausaktiivisuutta.

7.1 Taustatiedot

Vastanneista järjestöistä 42,0 % (n=34) ilmoitti jäsenmääräkseen alle 100 jäsentä. Nämä niin sanotut jäsenmäärällisesti pienet järjestöt olivat suurin vastanneiden ryhmä. Toiseksi suurin ryhmä olivat jäsenmäärältään isot järjestöt eli yli 300 jäsenen järjestöt, joita oli kyselyyn vastanneista 26,0 % (n=21). Kyselyyn vastanneista lisäksi 101–200 jäsentä oli 21,9 % (n=17) järjestöistä ja 201–300 11,1 % (n=9) järjestöjä. Suurten yli 300 jäsenen järjestöjen lukumäärää selittänee se, että kyselyyn vastasi myös alueellisia järjestöjä, joiden toiminta-alue kattaa koko Uudenmaan alueen ja näin ollen jäsenmäärät ovat suurempia.

Vertailtaessa liikunta- ja urheilujärjestöjen jäsenmääriä muiden toimialojen järjestöihin, voidaan niiden havaita kuuluvan hieman useammin pienten alle 100 jäsenen järjestöjen luokkaan kuin muiden toimialojen järjestöt. 51,3 % (n=19) liikunta- ja urheilujärjestöistä ilmoitti jäsenmääräkseen alle 100, kun muiden toimialojen järjestöjen vastaava luku oli 34,1 % (n=15). Lukujen eroja selittänee se, että urheilu- ja liikuntajärjestöt ovat useammin paikallisia toimijoita, joiden pääasiallinen jäsenistö koostuu keravalaisista harrastajista.

Järjestöjen edustajia pyydettiin arvioimaan järjestön taloudellista tilaa kysymyksellä ”Millainen on järjestönne tai yhdistyksenne talouden tulevaisuuden näkymä?”. 3,7 % (n=3) vastanneista järjestöistä ilmoitti talouden tulevaisuuden näkymän parantuneen paljon. Jonkin verran tapahtunutta parannusta järjestön taloudessa ilmoitti 23,5 % (n=19). Suurin osa vastanneista järjestöistä koki taloutensa pysyneen ennallaan 51,9 % (n=42). Järjestönsä talouden heikentyneen hieman koki 17,3 % (n=14) ja paljon 3,7 % (n=3).

Vertailtaessa liikunta- ja urheilujärjestöjen talouden tulevaisuuden näkymiä muiden toimialojen järjestöjen vastausten kanssa, olivat liikunta- ja urheilujärjestöjen näkemykset järjestönsä talouden suunnasta negatiivisempia. Muiden toimialojen järjestöistä 13,6 % (n=7) ilmoitti

taloutensa tulevaisuuden näkymän heikentyneen kun taas liikunta- ja urheilujärjestöistä viidennes 21,6 % (n=10) koki taloudellisten näkymiensä heikentyneen. Vastaavasti taloutensa pysyneen ennallaan raportoi muiden toimialojen järjestöistä 60,4 % (n=27) ja liikunta- ja urheilujärjestöistä 40,5 % (n=15).

Kyselyssä selvitettiin lisäksi järjestöjen edustajien omia taustatietoja ja elämäntilannetta. Kysely kohdistettiin järjestöjen sihteeille ja puheenjohtajille. Kyselyn kaikista vastaajista miehiä oli 56,8 % (n=46) ja naisia 43,2 % (n=35). Liikunta ja -urheilujärjestöjen vastaajissa oli selkeästi enemmän miehiä 67,6 % (n=25) kuin naisia 32,4 % (n=12), muiden toimialojen sukupuolijakauman ollessa tasaisempi, siten että miehiä oli 47,7 % (n=21) ja naisia 52,3 % (n=23). Kysyttäessä vastaajan asemaa järjestössä puheenjohtajan asemassa vastasi toimivansa 55,6 % (n=45) ja sihteerin tehtävissä 8,6 % (n=7). Lisäksi vastanneissa oli useita toiminnanjohtajan tai varapuheenjohtajan tehtävissä toimivia henkilöitä. Kyselyhetkellä ansiotyössä oli 51,8 % (n=42) järjestöjen edustajista ja eläkkeellä 37,0 % (n=30). Lisäksi yrittäjätaustaisia vastaajia oli 7,4 % (n=6) ja työttömiä 3,7 % (n=3).

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajien liikunta-aktiivisuutta ja liikuntatottumuksia kysymällä kuntoliikunnan harrastamisen useutta sekä eniten harrastettuja liikuntalajeja vuodenaikojen mukaan. Vapaa-ajan kuntoliikunnan harrastamista kartoitettiin kysymyksellä ”Kuinka usein harrastatte vapaa-ajan kuntoliikuntaa vähintään 30 minuuttia niin, että ainakin lievästi hengästytte ja hikoilette?”. Vastausvaihtoehdoiksi kyselyssä annettiin ”Päivittäin”, ”4–6 kertaa viikossa”, ”2–3 kertaa viikossa”, ”Kerran viikossa”, ”2–3 kertaa kuukaudessa”, ”Muutaman kerran vuodessa tai harvemmin” sekä ”En voi vammaan tai sairauden takia harrastaa liikuntaa”. 12,3 % (n=10) vastaajista ilmoitti harrastavansa liikuntaa päivittäin, 28,4 % (n=23) 4-6 kertaa viikossa ja 40,7 % (n=32) 2–3 päivänä viikossa. 80 % vastanneista valitsi siis jonkin kolmesta ensimmäisestä vaihtoehdosta eli harrasti liikuntaa vähintään kaksi kertaa viikossa, mikä kertoo kyselyyn vastanneiden olevan taustaltaan hyvin liikunnallisesti aktiivisia henkilöitä.

Kyselyssä tiedusteltiin lisäksi vastaajien eniten harrastamia liikuntamuotoja eri vuodenaikoina. Kävely oli poikkeuksetta suosituin laji jokaisena vuodenaikana. Muita useissa vastauksissa mainittuja lajeja olivat kesäisin ja keväisin pyöräily, syksyisin kuntosaliharjoittelu ja talvisin hiihto. Vastaukset noudattavat pitkälle tuoreimpien kansallisten liikuntatutkimusten tuloksia suomalaisten liikuntatottumuksista (Helldán & Helakorpi 2015; kuntoliikuntaliitto 2010).

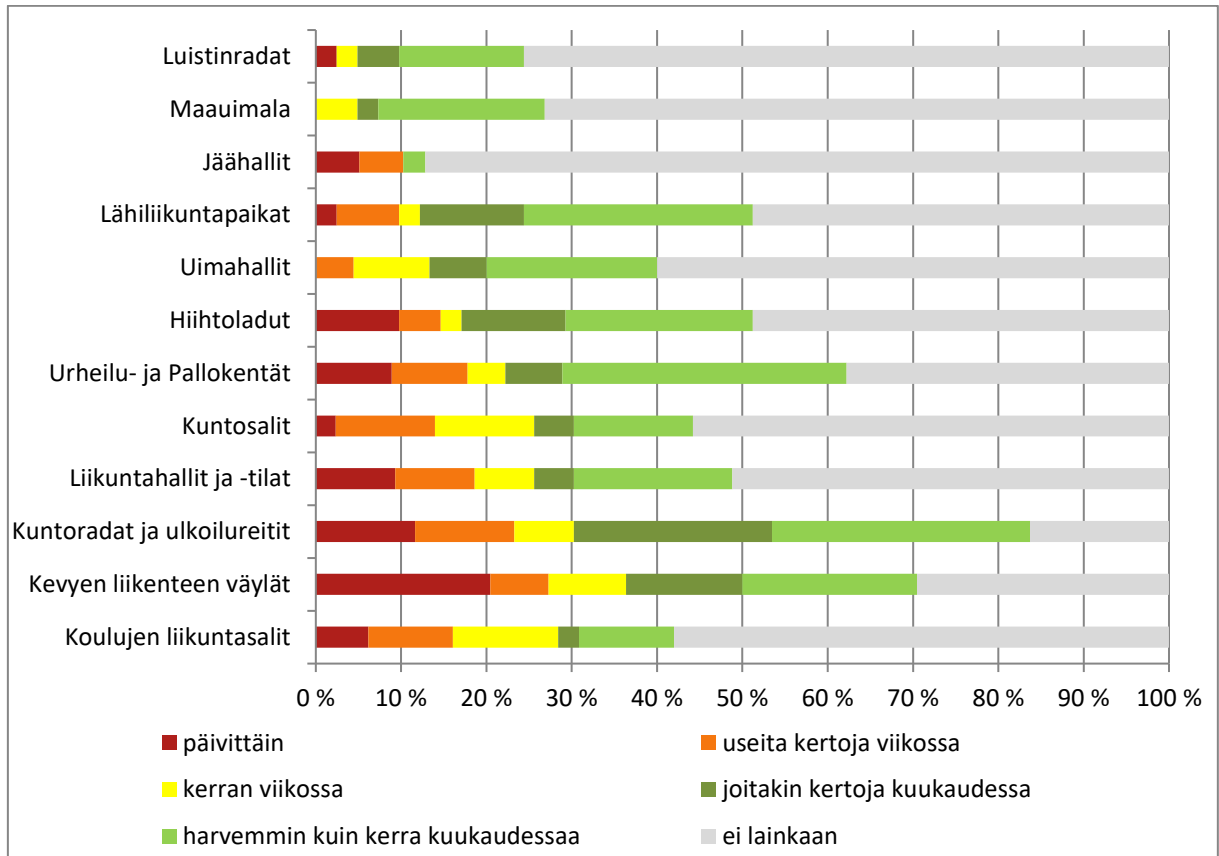
Ainoan poikkeuksen vastauksissa muodosti uinti, joka keskimääräisesti on suhteellisen suosittu harrastuslaji, mutta joka sai vain muutaman mainintoja keravalaisten vastauksissa. Syynä tähän on luultavasti uinnin harrastusmahdollisuuksien puuttuminen Keravalta uimahallin remontoinnin takia kyselyn toteuttamishetkellä.

7.2 Keravan liikuntapaikkojen käyttö

Tässä alaluvussa tarkastellaan järjestöjen liikuntapaikkojen käyttöaktiivisuutta. Osioon ovat vastanneet liikunta- ja urheilujärjestöt sekä muiden toimialojen järjestöt (n=81). Vastausvaihtoehtoiksi annettiin 12 yleisintä liikuntapaikkatyyppiä, kuitenkin niin, että perinteinen vastausvaihtoehto uimarannat korvattiin vaihtoehdolla maa-uimala. Muutoksella pyrittiin huomioimaan paremmin kyseisessä kunnassa saatavilla oleva liikuntapaikkatarjonta, sillä Keravalta puuttuu tällä hetkellä virallinen uimaranta.

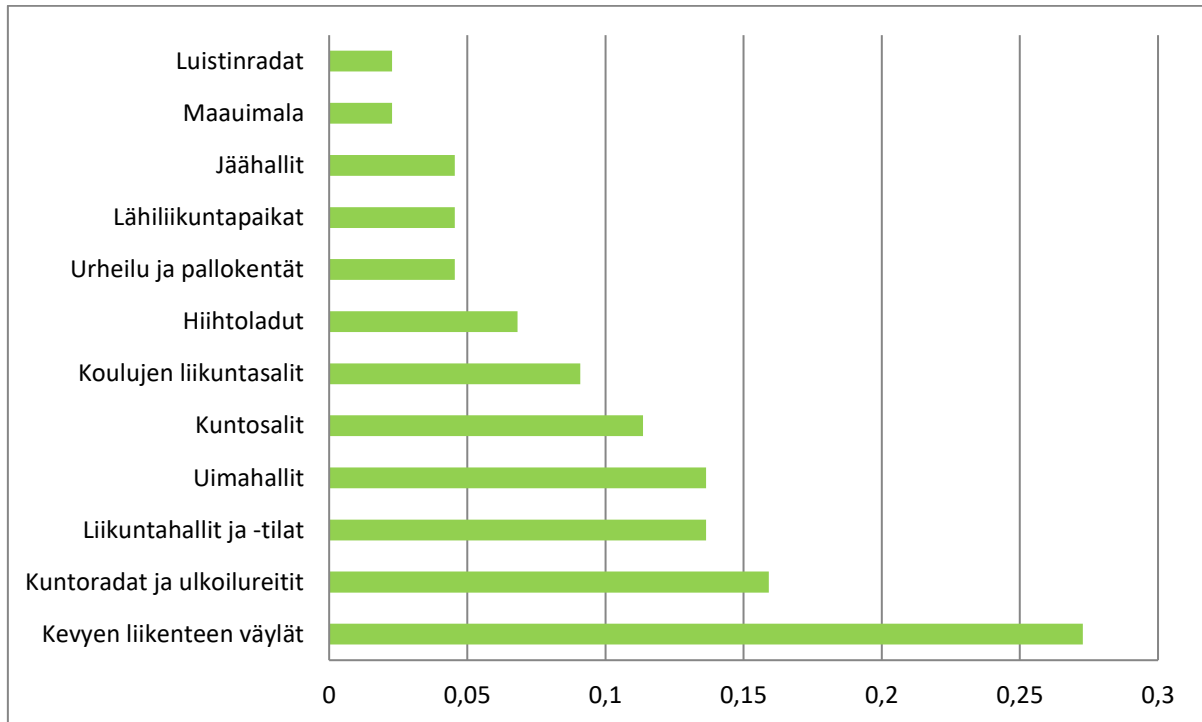
Järjestöjä pyydettiin siis vastaamaan, mitä liikuntapaikkatyypeistä he olivat käyttäneet toiminnassaan viimeisen 12 kuukauden aikana sekä arvioimaan, kuinka usein he keskimääräisesti kyseistä paikkaa käyttävät. Eniten järjestöt olivat käyttäneet toiminnassaan viimeisen vuoden aikana kuntoratoja, ulkoreittejä sekä luontopolkuja. Toiseksi eniten oli hyödynnetty kevyen liikenteen väyliä ja kolmanneksi eniten urheilu- ja pallokenttiä. Suosittuja liikuntapaikkoja olivat lisäksi lähiliikuntapaikat, hiihtoladut sekä liikuntahallit ja -tilat. Tuloksista voidaan havaita, että järjestöt ovat keskimääräisesti aktiivisempia ulkoliikuntapaikkojen kuin sisäliikuntatilojen käyttäjiä.

Tarkasteltaessa liikuntapaikkojen käytön useutta nousevat kevyen liikenteen väylät kaikista useimmiten käytetyksi liikuntapaikaksi. 20 % vastanneista järjestöistä ilmoitti käyttävänsä kevyen liikenteen väyliä toiminnassaan päivittäin ja 37 % vähintään kerran viikossa. Tarkasteltaessa, mitä paikkoja järjestöt käyttävät vähintään kerran viikossa kevyen liikenteen väylät ja kuntoradat, ulkoreitit ja luontopolut olivat edelleen suosituimpia ulkoliikuntaympäristöjä. Lisäksi toiminnassa hyödynnettiin suhteellisen aktiivisesti sisäliikuntatiloista koulujen saleja sekä kuntosaleja (kuvio 2).

KUVIO 2. Järjestöjen ja yhdistysten käyttämät liikuntapaikat.

Aineistosta nostettiin lisäksi erilliseen tarkasteluun muiden toimialojen (n=44) liikuntapaikkojen käyttö niin että liikunta- ja urheilujärjestöjen vastaukset jätettiin tässä tarkastelussa huomiotta. Tarkastelu rajattiin vähintään kerran viikossa käytettyihin liikuntapaikkoihin. Tässäkin tarkastelussa eri tyypiset ulkoliikuntapaikat olivat selkeästi suosituimpia liikuntaympäristöjä. Kevyen liikenteen väyliä hyödynsi vähintään kerran viikossa 27,2 % vastanneista ja kuntoratoja, ulkoreittejä sekä luontopolkuja 15,9 % vastanneista järjestöistä. Sisäliikuntatiloista vähintään kerran viikossa käytti uimahallin palveluja sekä liikuntahalleja ja -tiloja molempia 13,6 % järjestöistä. Verratessa muiden toimialojen vastauksia kaikkien järjestöjen vastauksiin liikunta- ja pallokenttien käyttö oli keskimääräisesti huomattavasti harvinaisempaa. Tulokset osoittavat, että urheilu- ja pallokenttiä käyttävät selkeästi toiminnassaan eniten liikunta- ja urheilujärjestöt (kuvio 3)

KUVIO 3. Muiden toimialojen vähintään kerran viikossa käyttämät liikuntapaikat.

Kaikilta kyselyyn vastanneilta järjestöiltä (n=81) selvitettiin lisäksi tyytyväisyyttä Keravan nykyiseen liikuntapalveluverkkoon. Ensimmäisenä kysyttiin tyytyväisyyttä Keravan liikuntapalveluihin ja valmiina vastausvaihtoehtoina annettiin vaihtoehdot ”erittäin tyytyväinen”, ”melko tyytyväinen”, ”melko tyytymätön”, ”erittäin tyytymätön” ja ”en osaa sanoa”. Vastanneista järjestöistä melko tyytyväisiä liikuntapalveluihin oli 61,2 % (n=50), mikä oli vastausten tyyppiarvo eli aineistossa useimmiten esiintynyt vastaus. Toiseksi eniten vastauksia sai vaihtoehto ”melko tyytymätön” 16,0 % (n=13). Vastaaajien näkemyksiä Keravan liikuntapalveluista voidaan pitää suhteellisen positiivisina, sillä 67,9 % (n=55) järjestöistä valitsi toisen kahdesta ensimmäisestä vastausvaihtoehdosta eli koki olevansa joko ”erittäin tyytyväinen” tai ”melko tyytyväinen” Keravan liikuntapalveluihin.

Toisena tyytyväisyyttä mittaavana kysymyksenä vastaajia pyydettiin arvioimaan Keravan liikuntapaikkoja. Arvosteluasteikkona käytettiin samoja vastausvaihtoehtoja kuin arvioitaessa liikuntapalveluja. Näkemykset liikuntapaikoista olivat myös suhteellisen positiivisia, sillä 54,3 % (n=44) vastasi olevansa vähintään melko tyytyväinen Keravan liikuntapaikkatarjontaan. Kokonaisuudessa liikuntapaikat saivat kuitenkin palveluita hieman huonomman arvion, sillä

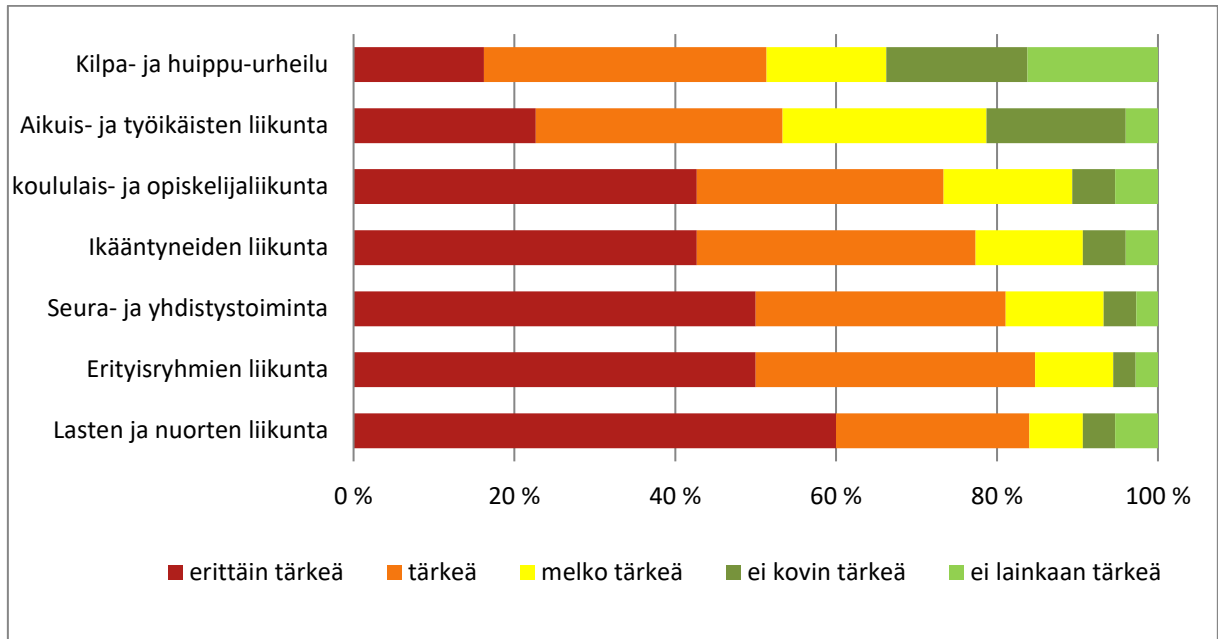
”erittäin tyytyväinen” tai ”melko tyytyväinen” Keravan liikuntapalvelutarjontaan vastasi olevansa 61,7 % (n=50).

Vertailtaessa liikunta- ja urheilujärjestöjen näkemyksiä Keravan liikuntapaikoista ja -palveluista muiden toimialojen järjestöjen vastauksiin, olivat liikunta- ja urheilujärjestöjen näkemykset yleisesti tyytymättömämpiä. Erityisesti liikunta- ja urheilujärjestöjen näkemys olemassa olevista liikuntapaikoista oli keskiarvoa heikompi. Melko tyytymätön liikuntapaikkoihin ilmoitti olevansa 40,5 % (n=15) liikunta- ja urheilujärjestöistä kun muiden toimialojen järjestöistä vain 15,9 % (n=7) valitsi tämän vastausvaihtoehdon. Miesten ja naisten vastauksissa ei ollut löydettävissä eroja tyytyväisyyden suhteen. Myöskään elämäntilanne ei vaikuttanut vastauksiin, sillä eläkeläisten ja työikäisten vastaukset eivät juuri eronneet toisistaan.

7.3 Kunnan merkitys liikunnan edellytysten luojana

Tässä alaluvussa tarkastellaan järjestöjen näkemyksiä siitä, mille ryhmälle kunnan tulisi ensisijaisesti taata liikuntaedellytykset ja osoittaa liikunta-avustuksia. Arvioitavia ryhmiä olivat kilpa- ja huippu-urheilu, aikuis- ja työikäisten liikunta, koululais- ja opiskelijaliikunta, ikääntyneiden liikunta, seura- ja yhdistysliikunta, erityisryhmien liikunta sekä lasten ja nuorten liikunta. Vastaajien tuli arvioida, kuinka tärkeäksi he näkevät kaupungin roolin avustusten jakajana ja yleisten liikuntaedellytysten turvaajana edellä mainittujen ryhmien liikuntamahdollisuuksien kannalta.

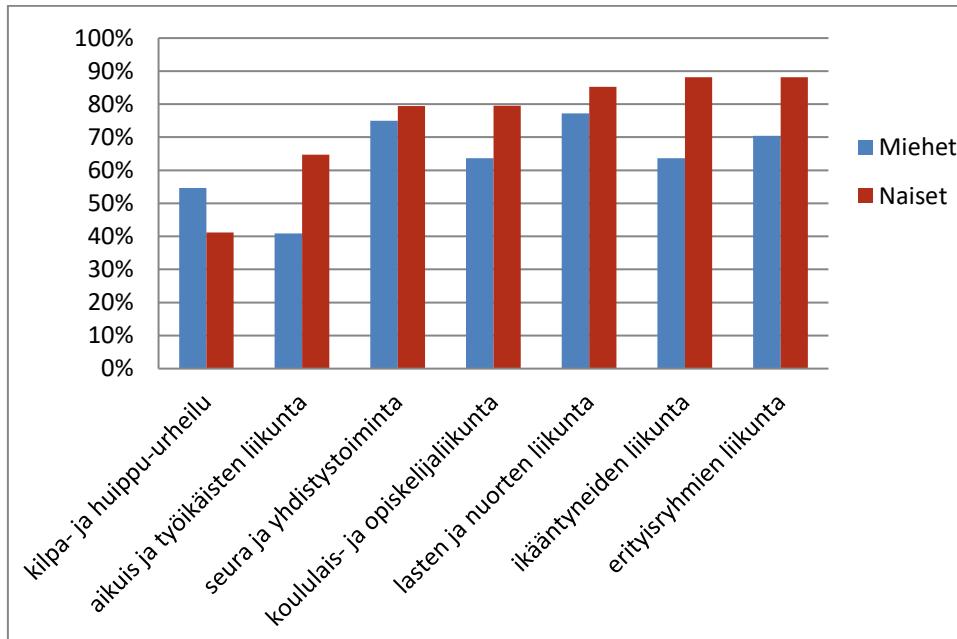
Järjestöjen näkemysten mukaan kunnan tulee osoittaa avustuksia ja taata liikuntaedellytykset ensisijaisesti lapsille ja nuorille. 60 % vastanneista näki tämän ryhmän taloudellisen tukemisen erittäin tärkeäksi ja yli 90 % vähintään melko tärkeäksi. Seuraavaksi tärkeimpiä tuettavia ryhmiä olivat erityisryhmien liikunta sekä seura- ja yhdistystoiminta. Vastaavasti aikuis- ja työikäisten liikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun taloudellinen tukeminen nähtiin vähemmän tärkeäksi tehtäväksi kaupungille (Kuvio 4).

KUVIO 4. Kunnan merkitys liikunnan yleisten edellytysten luojana ja liikunta-avustusten jakajana.

Liikunta- ja urheilujärjestöjen sekä muiden toimialojen vastaukset resurssien kohdentamisesta poikkesivat ikääntyneiden liikunnan, erityisryhmien liikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun arvioinneissa. Liikunta- ja urheilujärjestöt näkivät kilpa- ja huippu-urheilun taloudellisen tukemisen ja sen yleisten edellytysten turvaamisen tärkeämmäksi tehtäväksi kaupungille kuin muiden toimialojen järjestöt. Sen sijaan muiden toimialojen järjestöt siirtäisivät nämä resurssit mieluummin erityisryhmien ja ikääntyneiden liikunnan tukemisen.

Aineistosta nostettiin lisäksi erilliseen tarkasteluun vastaukset sukupuolittain ja selvitettiin, kuinka usein miehet ja naiset arvioivat kunnan merkityksen taloudellisena tukijana olevan ”tärkeä” tai ”erittäin tärkeä” kunkin ryhmän liikuntamahdollisuuksien kannalta. Lähtökohtaisesti naiset näkivät kunnan merkityksen toiminnan tukijana ja mahdollistajana hieman tärkeämmäksi lähes jokaisen ryhmän kohdalla kuin miehet. Ainoastaan huippu-urheilun kohdalla miehet arvioivat kunnan merkityksen sen taloudellisena tukijana merkityksellisemmäksi kuin naiset (Kuvio 5).

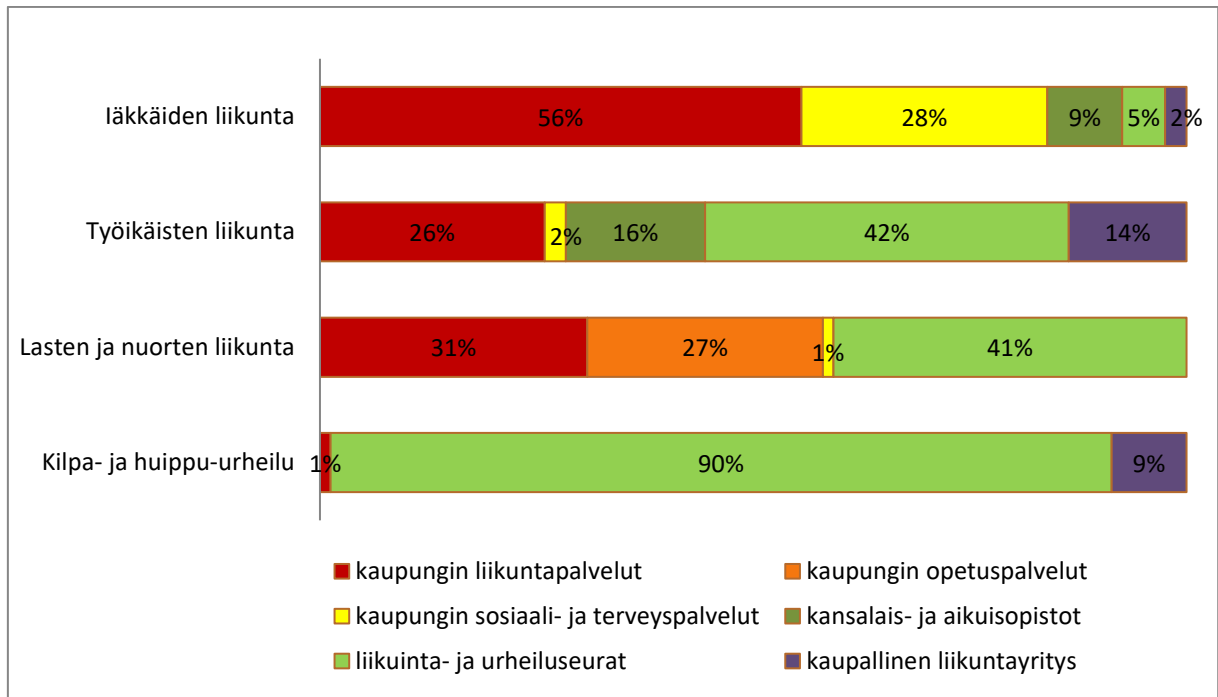
KUVIO 5. Kunnan merkitys liikuntamahdollisuuksien taloudellisena tukijana.

7.4 Näkemykset liikuntatoiminnan järjestävästä tahosta

Järjestöiltä (n=81) pyydettiin näkemyksiä siitä, mille taholle he katsovat eri ryhmien liikuntatoiminnan järjestämisen ensisijaisesti kuuluvan. Arvioitavia ryhmiä olivat iäkkäiden liikunta, työikäisten liikunta, lasten ja nuorten liikunta sekä kilpa- ja huippu-urheilu. Vastaajien tuli arvioida, mikä toimija on yllä mainitun palvelun ensisijaisesti tärkein järjestäjä. Ennalta annettuja vastausvaihtoehtoja olivat kaupungin liikuntapalvelut, opetuspalvelut, sosiaali- ja terveystalvelut, kansalais- tai aikuisopisto, liikunta- ja urheiluseurat sekä kaupallinen liikuntayritys. Vastausvaihtoehtoista kaupungin liikunta-, opetus-, sosiaali- ja terveystalvelut sekä kansalais- tai aikuisopistot ovat tällä hetkellä osa kuntaorganisaatiota.

Iäkkäiden liikuntatoiminnan tärkeimmäksi järjestäväksi tahoksi nähtiin kaupungin liikuntapalvelut, jonka vastasi ensisijaiseksi liikuntatoiminnan järjestäjäksi 55,6 % järjestöistä. 28,4 % vastanneista koki sen sijaan iäkkäiden liikunnan kuuluvan kaupungin sosiaali- ja terveystalveluille. Työikäisiä koskevat vastaukset jakautuivat useille eri tahoille, sillä toiminnan katsoi kuuluvan seuroille 42,0 %, kunnan liikuntapalveluille 25,9 %, kansalais- ja aikuisopistolle 16,0 % ja kaupalliselle liikunta-alan yritykselle 13,6 %. Lasten ja nuorten

kohdalla liikunnan ensisijaiseni järjestäjätahoina taas nähtiin liikunta- ja urheiluseurat 41 %, kaupungin liikuntapalvelut 31 % sekä kaupungin opetuspalvelut 27,1 %. Kilpa- ja huippu-urheilun järjestävästä tahosta vallitsi suurin yksimielisyys, sillä 90 % vastanneista järjestöistä näki tämän toiminnan järjestämisen kuuluvan ensisijaisesti urheilu- ja liikuntaseuroille (KUVIO 6).

KUVIO 6. Liikuntatoiminnan ensisijainen järjestäjätaho.

Liikunta- ja urheilujärjestöjen vastaukset eivät juuri eronneet muiden toimialojen järjestöjen vastauksista. Ainoastaan kysyttäessä lasten ja nuorten liikuntatoiminnan järjestäjää, urheiluseurat vastasivat toiminnan ensisijaiseksi ja tärkeimmäksi järjestäjäksi itsensä ja muiden toimialojen järjestöt näkivät tämän liikuntatoiminnan järjestämisen kuuluvan kunnan liikuntapalveluille. Sama näkemys löytyi myös naisten ja miesten vastauksissa. Naiset vastasivat lasten ja nuorten liikunnan ensisijaisena järjestäjänä kaupungin liikuntapalvelut ja miehet liikunta- ja urheiluseurat. Kyseisten löydösten yhtäläisyyttä selittää osaltaan varmasti kyselyyn vastanneiden liikunta- ja urheiluseurojen edustajien miesvaltaisuus.

7.5 Näkemykset liikuntapaikkojen ja -palvelujen kehittämistarpeista

Kyselyn loppuosassa järjestöiltä pyydettiin näkemyksiä siitä, miten Keravan liikuntapaikkoja ja -palveluja tulisi kehittää seuraavan viiden vuoden aikana. Tietoa kerättiin kahdella avoimella kysymyksellä, joista molempiin saatiin hieman yli 70 vastausta. Avointen kysymysten tuottamaa aineistoa analysoitiin teemoittelemalla, siten että ensin tutkittiin, mitkä kehitysehdotukset toistuivat useimmiten aineistossa, ja tämän jälkeen tarkasteltiin, mitä näistä teemoista on tarkemmin sanottu. Teemoista on kirjoitettu lyhyt yhteenveto ja niitä on pyritty kuvaamaan lainausten avulla.

Ensimmäisessä avoimessa kysymyksessä kysyttiin, miten Keravan liikuntapaikkojen ja -palveluiden tulisi kehittää toimintaansa seuraavan viiden vuoden aikana? Aineistosta nousi esille viisi erilaista teemaa, lasten ja nuorten harrastemaksujen alentaminen, iäkkäiden palveluiden kehittäminen, liikuntapaikkojen käyttöasteen parantaminen ja maksujen alentaminen, yhteistyön ylläpitäminen liikuntapalveluiden kanssa sekä viher- ja luontoympäristöjen kehittäminen.

Useissa vastauksissa järjestöt nostivat esille toiveet lasten ja nuorten harrastemaksujen alentamisesta ja osassa vastauksia esitettiin jopa maksujen poistamista kokonaan kunnan omistamista liikuntatiloista. Tätä perusteltiin muun muassa siten, että se mahdollistaisi liikuntaharrastamisen tasapuolisemmin kaikille lapsille ja nuorille.

”Salivuokrat pitää pysyä kohtuudessa ja lasten liikunnan pitäisi olla maksutonta ja kaikille mahdollista.”

”Kaupungin liikuntatilat ilmaiseksi käyttöön seurojen alle 18-vuotiaille ryhmille.”

Lasten ja nuorten lisäksi vastaajat näkivät tärkeänä kehittää iäkkäiden ja erityisryhmien liikuntamahdollisuuksia. Iäkkäiden liikuntatarpeet toivottiin huomioitavan erityisesti uudistettaessa Keravan uimahallin liikuntatiloja ja palvelutarjontaa.

”Ikäihmisten liikuntatarve tulee ottaa huomioon uimahallin korjauksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi tilojen tulee olla esteettömiä ja käyttöaikoja on oltava riittävästi.”

”Uimahallin remontin valmistuttua kaupungin liikuntapalvelun tulisi laajentaa hallissa tarjottuja työikäisten ja seniori-ikäisten sekä erityisryhmien liikuntapalveluja.”

Keskeisenä kehityskohteena liikuntapaikkojen osalta toivottiin parannuksia käyttöasteen tehostamiseen ja sen tarkempaan seuraamiseen. Lisäksi vastaajat toivoivat helpotuksia järjestöiltä perittäviin liikuntapaikkojen käyttömaksuihin. Näiden vastausten yhteydessä toivottiin myös kaupungin järjestöille osoittamien yleisten avustusten lisäämistä. Osasta vastauksia ilmeni, että järjestöt käyttäisivät monipuolisemmin toiminnassaan kunnan liikuntapaikkoja, mikäli niiden käyttäminen olisi heille halvempaa.

”Tulisi pitää huolta nykyisistä liikuntapaikosta ja niiden käyttöasteesta. Varmistaa, että palvelut ovat mahdollisimman monen saatavilla.

”Olisiko liikuntapaikkojen, varsinkin liikuntasalien, käyttöasteita mahdollista tutkia jollain tavalla? Salivuorojen käytön maksimointi olisi järkevää ja vuorot, jotka jäävät useamman viikon ajan käyttämättä, olisi hyvä laittaa ”jakoon”. Tarvitsijoita varmasti löytyy.”

”Meidän toimintamme kannalta olisi hyödyllisintä vaikka erilaisten diilien miettiminen, että pääsisimme alennettuun hintaan keravalaisena nuorisojärjestönä käyttämään palveluita. Monesti liikuntamaksujen maksaminen on liian kallista omaan toimintaamme nähden, joten valitsemme mieluummin ilmaisen vaihtoehdon.”

Monissa vastauksissa nostettiin lisäksi esille kunnan liikuntapalveluiden merkitys tärkeänä yhteistyötahona erityisesti liikunta- ja urheilujärjestöille. Toimivaa yhteistyötä nähtiin tärkeänä ylläpitää jatkossakin. Kehitysehdotuksena liikuntapalveluilta toivottiin aktiivisempaa

informoimista tarjolla olevista liikuntamahdollisuuksista ja tulevista liikuntatapahtumista myös muiden järjestöjen kuin liikunta- ja urheilujärjestöjen suuntaan.

”Liikuntapalveluiden kanssa yhteistyö toimii hyvin ja varsin mutkattomasti. Erilaiset tilaisuudet, joissa tapaa myös muiden keravalalaisten seurojen edustajia, ovat hyviä luomaan seurojen välistä yhteistyötä. Pidetään niistä kiinni, kuten esimerkiksi Urheilugaalasta.”

”Liikuntapalveluiden tulisi informoida yhdistyksiä ja järjestöjä vuoden aikana tulevista mahdollisuuksista ja tapahtumista.”

Liikuntapaikkoihin liittyen erilaisten viheralueiden ja luontoympäristöjen arvostus nousi esille useissa vastauksissa jo ensimmäisen avoimen kysymyksen kohdalla. Toiveita niiden kehittämisestä mainittiin useasti myös toisessa avoimessa kysymyksessä. Vastaajat näkivät tärkeänä säilyttää riittävästi viheralueita ja luonnontilaisia metsiä, mutta toivoivat lisäksi niitä kehitettävän maltillisesti luontoliikuntaa ja ulkoilua paremmin suosiviksi ympäristöiksi.

”Arvostamme luontopolkuja sekä luonnontilaisia metsiä, joissa voimme liikkua ja suunnistaa, pääsääntöisesti parasta kehittämistä lienee maltti olla tekemättä mitään parhaimmille luontoalueille. Selkeä toive meillä on, että kaupungin omistamaan metsään Kalevan alueella tehtäisiin virallinen nuotiopaikka retkeilijöitä varten.”

”Metsäalueita tulisi säilyttää mahdollisimman paljon ja antaa niiden kasvaa mahdollisimman luonnontilaisiksi. Metsäalueet tarjoavat monipuolisia liikunta- ja virkistysmahdollisuuksia kaiken ikäisille eikä niitä siksi pidä karsia liian harvoiksi tai kaavoittaa liian pieniksi kaistaleiksi. Nämä molemmat huonontavat metsän virkistysvaikutusta ja näin ollen vähentävät ihmisten omaehtoista liikkumista metsäalueilla. Keravan joen rantoja kannattaisi hyödyntää paljon nykyistä enemmän tekemällä sinne ulkoilureitti.”

Toisessa avoimessa kysymyksessä selvitettiin, mikä on järjestöjen mielestä tärkein liikunnallinen toteuttamiskohde Keravalla seuraavan viiden vuoden aikana. Vastauksissa mainittiin kaikkiaan noin 15 erilaista liikuntapaikkatyyppiä, mutta selkeästi eniten vastauksia saivat uimahallin peruskorjaus, monitoimihallin rakentaminen sekä Keinukallion alueen kehittäminen. Lisäksi tässäkin kysymyksessä vastaajat nostivat useissa vastauksissa esille ulkoilu- ja luontoalueiden kehittämisen, jotta ne vastaisivat paremmin erilaisten ulkoliikuntalajien tarpeisiin.

Uimahallin peruskorjauksen tarpeet ja uuden uimahallin palveluihin liittyvät toiveet saivat eniten mainintoja kyselyn avoimissa vastauksissa. Vastauksista oli mahdollista lukea niin sanotusti rivien välistä, että uimahallin peruskorjausta on toivottu jo pidempään ja näin ollen hallin valmistumista odotetaan suuresti. Valmistuvalta uimahallilta toivottiin korkeaa laatua ja sen toivottiin tarjoavan tulevaisuudessa kuntalaisille yhä monipuolisempia palveluita. Uimahallin korjauksen yhteyteen esitettiin rakennettavan uusi ja monikäyttöinen kuntosali sekä ulkoilualueelle kuntopuisto uimahallin välittömään yhteyteen

Toisena tärkeänä investointina nähtiin monitoimihallin rakentaminen. Vastaajat kokivat, että paikkakunnalla on suuri tarve liikuntahallille, joka mahdollistaa monipuolisesti useiden eri liikuntalajien harrastamisen. Monitoimihallin toivottiin mahdollistavan muun muassa salibandyn, jalkapallon, koripallon, tanssin ja budolajien harrastamisen. Monitoimihallin rakentaminen oli järjestöjen näkemysten mukaan viisainta toteuttaa yhteistyössä lähikuntien tai paikallisten liikunta- ja urheiluseurojen kanssa.

”Monitoimihalli mahdollisimman monen eri lajin harjoitus- ja kilpailukäyttöön ja erityisesti yhteistyössä lähikuntien kanssa (Tuusula, Järvenpää, Sipoo, Vantaa). Sijoituspaikka ei saa olla kovin syrjässä, mutta ei ole väliä minkä kunnan alueella se on.”

”Suosittelisin harkitsemaan sisähallin rakentamista yhteistyössä Keravan Urheilijoiden ja KP-75 kanssa. Järvenpäässä on uusi sisähalli, jossa laajamittainen käyttöaste ja se on toteutettu yhdessä kaupungin ja seurojen kanssa.”

Keinukallion alueen kehittäminen entistä monipuolisemmaksi liikuntaympäristöksi mainittiin myös useasti tärkeänä liikunnallisena kehityskohtena paikkakunnalla. Vastauksissa korostettiin erityisesti liikuntamahdollisuuksien kehittämistä tukemaan ympärivuotista liikkumista, siten että alueella olisi hyvät edellytykset harrastaa niin kesä- kuin talviliikuntalajejakin. Keinukallion alueen myös muualla Keravalla toivottiin kehitettävän ulkoilulajien harrastusmahdollisuuksia.

”Keinukallio monipuolisena liikuntapaikkana sekä talvi- että kesäliikunnan osalta.”

”Keinukallion ja Kuusijärven välinen ympärivuotinen ulkoilureitti, joka toisi latupohjana heti ensilumien satamisen jälkeen.”

”Keinukallion kehittämissuunnitelman toteuttaminen niin, että se kehittää aluetta alueellisena urheilupuistona, nykyiset toiminnot tulee päivittää 2010-luvulle ja koko reittiverkosto tulee suunnitella toimivaksi eri liikuntamuodoille niin, että reittien kesä- ja talvikäyttö on turvallista, selkeää eikä reittien varrella ole ylityskohtia.”

Liikunta- ja urheilujärjestöt näkivät monitoimihallin rakentamisen selkeästi tärkeimpänä lähitulevaisuuden investointina. Muiden toimialojen järjestöt taas nostivat uimahallin peruskorjauksen sekä Keinukallion alueen kehittämisen ajankohtaisimpina kehityskohteina.

Sukupuolittain tarkasteltuna naisten vastauksissa oli selkeästi eniten mainintoja uimahallin peruskorjauksesta ja sen palveluiden kehittämisestä. Miesten vastauksissa uimahallin peruskorjaus ja monitoimihallin rakentaminen nähtiin yhtä tärkeinä. Eläkeläisten vastauksissa uimahalli oli jälleen selkeästi suosituin liikuntapaikkatyyppejä ja vastauksissa oli useita mainintoja ikääntyneiden palvelujen kehittämisestä uimahallin remontoinnin yhteydessä. Myös nuoremmat ikäluokat näkivät uimahallin remontoinnin tärkeäksi, mutta nostivat silti monitoimihallin kaikista tarpeellisimmaksi liikuntainvestoinniksi seuraavan viiden vuoden sisällä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitellään pohdintoja ja johtopäätöksiä kyselytutkimuksen yksittäisistä tuloksista, jotka lopulta tukevat lopullisten päätulosten muodostumista ja valittuihin tutkimuskysymyksiin vastaamista. Johtopäätökset ovat rakentuneet tutkielman teoreettisen osuuden ja kyselytutkimuksen tulosten pohjalta. Tarkoituksena on esitellä, miten Keravan erityispiirteet ja väestörakenteelliset muutokset, muiden sektoreiden sisäinen kehitys liikuntapalveluiden tuottajina, liikuntakulttuurin eriytyminen tai asiakkaiden kasvavat odotukset liikuntapalveluita kohtaan näkyivät toteutetun kyselytutkimuksen tuottamissa tuloksissa.

Kyselyn kautta tavoitettiin 81 järjestöä, joista 47 järjestössä oli vähintään 100 jäsentä. Näistä yli 100 jäsenen järjestöistä merkittävä osa luokiteltiin kuitenkin yli 300 jäsenen järjestöiksi. Kyselyssä ei nähty tarpeelliseksi selvittää tarkkoja jäsenmääriä, mutta jo nämä luvut antavat suuntaviivoja siitä, miten suuria ihmismääriä järjestöjen kautta on mahdollista tavoittaa. Lisäksi kyselyyn vastanneet järjestöt jakautuivat 11 erilaiseen toimialaan, ja näin ollen ne edustivat hyvin erilaisia ikä- ja väestöryhmiä.

Kunnan tärkeimpänä tehtävänä on liikuntalain mukaan taata liikuntaedellytykset kuntalaisille, ja siten myös toteutetussa kyselytutkimuksessa painotettiin erityisesti liikuntapaikkoja koskevien näkemysten selvittämistä. Kyselyyn vastanneet henkilöt olivat suhteellisen aktiivisia liikunnan harrastajia, sillä 80 % harrasti kuntoliikuntaa vähintään 2–3 kertaa viikossa. Näin ollen vastaajat ovat oleellisesti myös ahkeria liikuntapaikkojen käyttäjiä ja heillä on runsaasti kokemusperäistä tietoa erilaisista liikuntaympäristöistä. Tämän voidaan nähdä osaltaan lisäävän tutkielman tulosten luotettavuutta. Tulosta vastaajien korkeasta liikuntaaktiivisuudesta ei sinänsä voida pitää kovinkaan yllättävänä, sillä tutkimusten mukaan kyselytutkimuksiin vastaavat usein ne henkilöt, jotka ovat kiinnostuneita aiheesta ja joiden arkielämän sisältöjä aihe käsittelee (Suomi 2012, 60). Lisäksi erityisesti tässä kyselyssä keskimääräisesti useampi vastaaja on mukana urheiluseuratoiminnassa ja näin ollen luultavasti myös keskimääräistä aktiivisempi liikunnan harrastaja väestötasolla. Vertailuna voidaan käyttää koko Suomen kattavan FINRISKI -kyselyn tuloksia, jonka mukaan miehistä 68 % ja naisista 71 % liikkui vähintään kaksi kertaa viikossa (Finriski 2012).

Myöhemmin laadittavan liikuntasuunnitelman yhtenä tarkoituksena on tehdä linjauksia siitä, miten Keravan liikuntapaikkaverkosta tullaan kehittämään tulevaisuudessa. Liikuntaverkoston kehittämisessä käsitys olemassa olevien liikuntapaikkojen kunnosta ja kehitystarpeista on kaiken perusta, mutta lisäksi suunnittelijoilla on oltava ajantasaista tietoa siitä, miten kuntalaiset ja eri tahot käyttävät liikuntapaikkoja. Tulevaisuuden liikuntatarpeiden arviointi edellyttää lisäksi perehtymistä vallitseviin liikuntatrendeihin ja liikuntakulttuurin muutossuuntiin. Tuloksista havaitaan, että keravalaiset järjestöt ovat keskimääräisesti aktiivisempia ulkoliikuntapaikkojen kuin sisäliikuntatilojen käyttäjiä. Ulkoliikuntapaikoista suosituimpia ovat erilaiset ulkoreitit, luontopolut ja kuntoradat sekä kevyen liikenteen väylät. Tarkasteltaessa liikuntapaikkojen käytön useutta nousevat kevyen liikenteen väylät eniten käytetyksi liikuntapaikaksi. Tämä löydös myötäilee tutkimustulosta, jonka mukaan kevyen liikenteen väylät ovat suomalaisten suosituin liikuntapaikka (Suomi 2012, 103). Keravan kokoisessa pienessä ja tiiviisti rakennetussa urbaanissa kaupunkiympäristössä kevyen liikenteen väylien merkitys ja niihin panostaminen korostuu entisestään. Vastaajat edustivat taustatiedoiltaan aikuisväestöä ja ikääntyneitä, joten tulosten voidaan nähdä olevan yhteneviä aiemmin esitettyjen tulosten kanssa koskien kyseisten ikäryhmien liikuntatottumuksia. Mikäli kyselyyn olisivat osallistuneet myös lapset ja nuoret olisi sisäliikuntapaikkojen käyttö todennäköisesti korostunut. Tämä on huomioitava suunniteltaessa liikuntaverkoston kehittämisen linjauksia.

Tietoa Keravan liikuntapaikkoja koskevista kehitystarpeista kerättiin kahdella avoimella kysymyksellä, joista molempiin saatiin hieman yli 70 vastausta. Liikuntakulttuurin eriytyminen haastaa kunnallista liikuntapaikkasuunnittelua, mikä on nähtävillä myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Kysyttäessä tärkeintä liikunnallista toteuttamiskohdetta seuraavan viiden vuoden aikana vastaajat mainitsivat noin 15 erilaista liikuntapaikkatyyppiä. Vastaajien joukon koostuessa aikuisista ja iäkkäistä, olisivat nuorten ja lasten vastaukset mitä todennäköisimmin entisestään laajentaneet vastausten kirjoa. Liikuntakulttuurin eriytymistä tuloksissa ilmensi lisäksi vastausten jakautuminen selvästi seuratoiminnan tarpeita edustaviin lajiliikuntapaikkoihin ja omatoimisen liikkumisen mahdollistaviin liikuntatiloihin ja luontoympäristöihin. Liikunta- ja urheilujärjestöt toivoivat erityisesti useiden eri liikuntalajien tarpeita palvelevan monitoimihallin rakentamista. Muiden toimialojen järjestöt taas näkivät tärkeämmäksi investoida Keinukallion ulkoilualueeseen ja uimahalliin. Nämä tulokset tukevat

ennalta asetetun hypoteesin toteutumista seuratoimijoiden ja omatoimisten kuntoliikkujien erilaisista näkemyksistä liittyen resurssien kohdentamiseen investoitaessa liikuntapaikkoihin.

Asetetun hypoteesin mukaisesti useissa vastauksissa mainittiin liikuntapaikkojen laatuun, oheispalveluihin ja toiminnan ympärivuotisuuteen liittyviä toiveita. Tämä kuvastaa hyvin sitä, miten liikunnan harrastamisella ei nykypäivänä tavoitella enää pelkästään kunnon kohottamista vaan siitä haetaan enenevässä määrin erilaisia elämyksiä ja arjen vastapainoa. Näiden odotusten huomioiminen tulevaisuuden liikuntahankkeisiin liittyvissä ratkaisuissa tulee mitä luultavimmin korostumaan myös kuntasektorilla. Vaikka Keravalla on tällä hetkellä hyvä tilanne liikuntapaikkojen suhteen määrällisesti, tulee lähitulevaisuudessa ajankohtaiseksi väistämättä jo olemassa olevien liikuntapaikkojen kehittäminen, nykyaikaistaminen ja oheispalveluiden monipuolistaminen.

Liikuntapaikkainvestointien lisäksi järjestöt esittivät myös muita kehitystoiveita liittyen kunnan tuottamiin liikuntapalveluihin. Useissa vastauksissa ilmaistiin toiveita lasten ja nuorten, iäkkäiden sekä erityisryhmien harrastusmahdollisuuksien kehittämistä. Järjestöt esittivät erityisesti huolensa lasten ja nuorten korkeista harrastusmaksuista. Järjestöt toivoivat löydettävien keinoja harrastemaksujen kohtuullistamiseen, ja yhtenä vaihtoehtona nähtiin tilavuokrien poistaminen kunnan omistamista liikuntatiloista lasten ja nuorten harrastusvuorojen osalta. Lasten ja nuorten harrastemaksujen kasvu on laajalti yhteiskunnassa puhuttanut keskusteluaihe viime vuosina, joten oli odotettavaa, että se tulee näkymään myös tämän kyselyn vastauksissa. Toinen useissa vastauksissa esille nostettu ajankohtainen kehitystoimenpide oli iäkkäiden liikunnan palvelutarjonnan lisääminen. Iäkkäiden liikunnan edistämisen kannalta nähtiin merkitykselliseksi suunnitella erityisesti uuden uimahallin palvelut heidän tarpeensa huomioiden. Ikääntyneiden määrä tulee Keravalla lisääntymään seuraavien vuosien aikana, ja siten heille suunnattujen palveluiden kysyntä tulee luonnollisesti kasvamaan. Tämä on laajalti kaikkia kunnallisia palveluita koskeva muutos, joka oleellisesti luo uusia vaateita myös liikunnan palvelutarjontaa kohtaan.

Loput kehitysehdotuksista liittyivät pääasiallisesti järjestöjen omien toimiedellytysten kehittämiseen. Yhteistyö kunnan liikuntapalveluiden ja järjestöjen välillä nähtiin tärkeänä ja sitä toivottiin ylläpidettävän myös jatkossa. Järjestöt esittivät liikuntatiloista perittävien käyttömaksujen laskemista, sillä sen nähtiin vaikuttavan merkittävästi järjestöjen

mahdollisuuteen käyttää liikuntapaikkoja toiminnassaan. Samalla esitettiin myös tarpeita kunnalta saatavien yleisten toimiavustusten kasvattamiseen. Näitä toiveita esitettiin niin liikunta- ja urheiluseurojen kuin muidenkin toimialojen järjestöjen puolesta. Olisi mielenkiintoista tietää aktivoisiko ilmaisten tai edullisempien liikuntatilojen tarjoaminen muiden toimialojen järjestöjä ottamaan liikuntatoimintaa ohjelmaansa ja jos, niin missä määrin.

Kyselyssä tiedusteltiin myös järjestöjen talouden tulevaisuuden näkymiä. Vaikka suurin osa kaikista järjestöistä koki taloutensa pysyneen ennallaan, olivat liikunta- ja urheilujärjestöjen näkemykset verrattain pessimistisempiä. Huolestuttavaa oli, että joka neljäs liikunta- ja urheilujärjestö raportoi taloutensa heikentyneen. Seurojen menestyksen ja toiminnan jatkuvuuden takaaja on kautta aikain ollut yksilöiden tekemä vapaaehtoistyö. Muuttuvassa yhteiskunnassa vapaaehtoisuuden talkoohenki liikunnan ympäriltä on vähentynyt ja toimijat ovat yhä väljemmin ja lyhytkestoisemmin sitoutuneita seurojen toimintaan. Tämä johtaa seurakentällä eittämättä heikkeneviin resursseihin, mikä oli nähtävillä myös tämän aineiston tuloksista. Tämä saattaa tarkoittaa myös kunnille kasvavia paineita liikunta- ja urheiluseurojen taloudelliseen tukemiseen, jotta kuntalaisille saadaan taattua myös tulevaisuudessa monipuoliset liikunnan harrastusmahdollisuudet.

Muuttuvassa toimintaympäristössä liikuntaseurat joutuvat todennäköisesti yhä korostetummin etsimään uudenlaisia rahoituskeinoja toimintansa turvaamiseksi. Kunnallisten liikuntapalveluiden näkökulmasta tässä on nähtävillä myös potentiaalisia yhteistyön mahdollisuuksia. Urheiluseuratoimijoiden osaamisen ja asiantuntijuuden enenevä hyödyntäminen kunnallisten liikuntapalveluiden tuottamisessa on mitä luultavimmin yksi tulevaisuuden kehityssuunta. Tämä edellyttää kunnilta selvitysten tekemistä siitä, mitä liikuntapalveluita halutaan tuottaa itse ja mitä olisi mahdollista ulkoistaa muille toimijoille.

Nykyiselläänkin kuntien liikunta- ja urheiluseuroille osoittama tärkein tukimuoto on edullisten liikuntapaikkojen tarjoaminen liikuntatoiminnan toteuttamista varten. Kysyttäessä tyytyväisyyttä Keravan liikuntapaikkatarjontaan liikunta- ja urheilujärjestöjen vastaukset erosivat selvästi muiden järjestöjen vastauksista. Muiden toimialojen järjestöistä 16 % ilmaisi tyytymättömyyttään liikuntapaikkoja kohtaan, kun liikunta- ja urheilujärjestöistä tämän vastauksen valitsi 40 %. Erot vastauksissa johtuvat lähtökohtaisesti luultavasti siitä, että liikunta- ja urheilujärjestöille liikuntapaikkojen kunto ja toimivuus ovat järjestön arkisen

toiminnan ja menestymisen kannalta merkityksellisempiä tekijöitä kuin muille järjestöille. Näin ollen niillä on oleellisesti myös suuremmat tarpeet sekä vaateet liikuntapaikkoja kohtaan. Pyykkösen (2013, 29) näkemykset tukevat tätä oletusta, sillä hän toteaa liikunnan olosuhdevaatimusten kasvaneen tasaisesti kaikkien liikunnanharrastajien keskuudessa, mutta korostuneen erityisesti kilpa- ja huippu-urheilun piireissä. Lisäksi liikuntakulttuurin eriytymisestä johtuva liikuntalajien määrän lisääntyminen luo vaateita rakentaa myös uusille lajeille ominaisia liikuntapaikkoja. Nämä muutokset johtavat urheiluväen keskuudessa kasvaviin vaatimuksiin liikuntapaikkojen laatua ja lajiliikuntapaikkojen välttämättömyyttä kohtaan, luoden osaltaan tyytymättömyyttä jo olevassa olevaan liikuntapaikkaverkoston. Kyselyssä ei valitettavasti selvitetty tarkempia syitä tyytyväisyyteen tai tyytymättömyyteen, mikä olisi mielenkiintoinen ja hyvin tarpeellinen jatkotutkimusaihe.

Kasvat vaateet lajikohtaisia ja erikoistuneita liikuntapaikkoja kohtaan on johtanut mielenkiintoiseen muutokseen, joka on saanut paikalliset seurakunnat ottamaan aiempaa aktiivisempaa roolia toimintansa vaatimien olosuhteiden luomisessa. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen vuonna 2017 teettämässä liikunta- ja urheiluseurojen olosuhdetutkimuksesta selvisi, että tutkimukseen osallistuneesta noin 900 liikunta- ja urheiluseurasta, joka neljäs seura hallinnoi käyttämiään liikuntatiloja tai toimi niiden varsinaisena tai osaomistajana. Lisäksi useat seurakunnat, jotka nyt keskittyvät lähinnä liikuntatoiminnan pyörittämiseen, ilmoittivat kiinnostustaan ottaa aiempaa suurempaa roolia olosuhteiden valvonnasta, ylläpitämisestä ja huollosta. Taloudellisesti suurempien investointien kanssa seurakunnat olivat selvästi varovaisempia, joskin kiinnostusta löytyi osalta seuroista myös liikuntaolosuhteiden kunnostamista ja rakentamista kohtaan. (Mäenpää 2017, 7, 19.) Muutos tuskin on seurausta pelkästään tyytymättömyydestä kunnan tarjoamia liikuntapaikkoja kohtaan, vaan taustalla vaikuttaa mitä luultavimmin myös toiminnan ammattimaistuminen esimerkiksi päätoimisten työntekijöiden ansiosta. Tämän kaltaista kehitystä on nähtävissä myös Keravan seurakunnalla, sillä Keravan liikunta- ja urheilujärjestöistä noin 15 seuraa hallinnoivat täysin itsenäisesti vuokraamiaan liikuntatiloja. Muutos on historiallisesti tarkasteltuna ikään kuin paluu takaisin seuratoiminnan synnyn vuosikymmenille, jolloin seurakunnat itse aktiivisesti rakensivat tarvitsemansa harjoitusolosuhteet. Tämä muutos on kuitenkin syytä huomioida kunnissa suunniteltaessa liikuntapaikkojen rakentamiseen ja ylläpitämiseen liittyvää keinovalikoimaa.

Vaikka liikunta- ja urheiluseurat ovatkin osoittaneet aktivoitumista liikuntapaikkojen suhteen, kyselyn tulokset piirtävät selvää kuvaa siitä, että kunta nähdään edelleen tärkeimpänä tahona takaamassa monipuoliset liikuntaedellytykset kaikille kuntalaisille. Tärkeimpiä ryhmiä, joille kunnan tulee järjestöjen näkemysten mukaan osoittaa avustuksia ja taata liikuntaedellytykset, olivat lapset ja nuoret, erityisryhmät, opiskelijat sekä seurat ja yhdistykset. Vastaavasti aikuis- ja työikäisten liikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun taloudellinen tukeminen nähtiin vähemmän tärkeäksi tehtäväksi kaupungille. Mielenkiintoista oli, että vaikka liikunta- ja urheilujärjestöt kokivat kilpa- ja huippu-urheilun tukemisen muita järjestöjä tärkeämmäksi tehtäväksi kunnalle, myös ne asettivat muut ryhmät ensisijaisemmiksi. Täysin vertailukelpoisen aineiston puutteessa voidaan vain arvailla, miten järjestöt olisivat vastanneet tähän kysymykseen esimerkiksi 1900-luvun alkuvuosikymmeninä tai kyseisen vuosisadan puolivälin jälkitienoilla. Kunnallisen liikuntahallinnon historiaa käsittelevään tutkimukseen viitaten voidaan kuitenkin tehdä päätelmiä kahdesta asiasta. Ensinnäkin kunnan merkitys väestön liikuntaedellytysten luojana on eittämättä vahvistunut ja vakiintunut kuntalaisten silmissä. Tämä muutos on toki tapahtunut jo vuosikymmeniä sitten, mutta on huomionarvoista, että edelleen kunnan merkitys liikunnan tukijana ja yleisten edellytysten luojana tunnustetaan laajasti. Toisena muutoksena on väestön suhtautuminen kilpa- ja huippu-urheiluun ja sen tukemiseen. Aiemmillä vuosikymmenillä vastaajat olisivat varmasti nostaneet kilpaurheilutoiminnan tukemisen kunnalle paljon merkittävämmäksi tehtäväksi. Nyt vastaukset heijastavat näkemyksiä, joiden mukaan kuntien tulee osoittaa resurssejaan tasapuolisesti kaikille kuntalaisille, mutta erityisesti niin sanotusti taloudellisesti heikommassa asemassa oleville ryhmille.

Liikuntaolosuhteiden lisäksi liikunnanpalveluverkoston kuuluu oleellisena osana liikuntatoiminnan järjestäminen. Liikunta- ja urheilujärjestöjen merkitys liikuntatoiminnan järjestäjänä näkyi selkeästi myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Erityisesti kilpa- ja huippu-urheilun, lasten ja nuorten sekä aikuisväestön liikunnan organisoiminen miellettiin ensisijaisesti liikunta- ja urheiluseurojen vastuulle. Iäkkäiden liikunnan ensisijaisena järjestäjänä taas nähtiin kaupungin liikuntapalvelut ja sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Liikunta- ja urheiluseurojen järjestämisen liikuntatoiminnan lisäksi myös kunnan laajempaa vastuuta lasten ja nuorten liikuttajana korostettiin. Järjestöjen näkemysten mukaan koululiikunnan lisäksi kunnan liikuntapalveluiden tulisi organisoida lasten ja nuorten liikuntaryhmiä. Tämä on mielenkiintoinen tulos, sillä tällä hetkellä Keravan kaupungin liikuntapalvelut eivät

pääsääntöisesti järjestä vapaa-ajan liikuntaryhmiä lapsille ja nuorille, liikuntaleirejä ja uimakouluja lukuun ottamatta. Viimeaikaisiin tutkimuksiin peilaten herää kuitenkin kysymys siitä, tulisiko resursseja suunnata organisoitujen liikuntaryhmien järjestämisen sijaan nuorten omatoimisen harrastamisen edellytysten kehittämiseen. Nykyisellään lapsille ja nuorille löytyy kattavasti organisoitua liikuntatoimintaa liikunta- ja urheiluseurojen toiminnoista. Kysymys kuuluu toki, nähdäänkö seurojen organisoima liikuntatoiminta edelleen liian kilpailuhenkisenä, joka ei puhuttele nykylasten ja -nuorten liikuntamieltyymiä aiheuttaen osaltaan drop out - ilmiötä. Toisena selitystekijänä voi olla, että seuratoiminta nähdään liian kalliina ja kunnan toivotaan takaavan liikuntaryhmiä niille, joilla ei ole varaa harrastaa seuroissa.

Mielenkiintoinen tutkimustulos oli lisäksi, ettei asetetun hypoteesin mukaisesti yksityisiä liikunta-alan yrityksiä juuri mielletty tärkeäksi liikuntatoimintaa järjestäväksi tahoksi minkään ryhmän osalta. Sen merkitystä ei osattu hahmottaa edes aikuisväestön liikuttajana. Ensisijassa aikuisten liikunnan organisoinnin nähtiin kuuluvan liikunta- ja urheiluseuroille, kunnallisille liikuntapalveluille, kansalaisopistoille sekä viimeisenä yksityisille liikunta-alan yrityksille. Kuten aiemmin osoitettiin, yksityinen sektori tulee todennäköisesti lähivuosikymmeninä ohittamaan julkisen sektorin aikuisväestön liikuntapalveluiden tuottajana. Suomen kuntoliikuntaliiton (2010b) tutkimusten mukaan kuntien ja niiden alueella toimivien yritysten keskinäinen yhteistyö on usein hyvin vähäistä eikä yksityisen sektorin merkitystä liikuntapalveluiden tuottajana kuntalaisille osata vielä täysin hahmottaa. Mikäli liikunta-alan yksityinen sektori kuitenkin jatkaa kasvuaan ja lisää merkitystään kuntalaisten ja erityisesti aikuisväestön liikuttajina, saattaa tulevaisuudessa tulla ajankohtaiseksi pohtia kunnallisen rahoituksen suuntaamista myös yksityisten liikuntapalveluiden tukemiseen.

9 POHDINTA

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli selvittää keravalaisien järjestöjen näkemyksiä kunnallisten liikuntapalveluiden järjestämisestä ja kehitystarpeista. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena, ja sen kohdejoukkona olivat keravalaiset järjestöt kaikilta toimialoilta. Saatua tuloksia peilattiin jo olemassa olevaan tutkimustietoon ja erityisesti suomalaista liikuntakulttuuria ja kunnallista liikuntahallintoa käsittelevään kirjallisuuteen. Aineistonkeruun rajat piirtyivät Keravan kaupungin maantieteellistenrajojen ympärille määrittäen tutkimuksen tapaustutkimukseksi.

Kyselytutkimuksen tulosten ja muun kirjallisuuden kautta pyrittiin hahmottamaan, millaiseksi järjestöt näkevät kunnan roolin liikuntapalveluiden tuottajana nyky-yhteiskunnassa. Tulokset konkretisoituvat käytäntöön osoittaen, miten kuntien tulisi suunnata ajallisia ja taloudellisia resurssejaan, joita ne käyttävät liikuntatoiminnan järjestämiseen, liikuntapaikkarakentamiseen ja liikunta-avustuksiin. Viimeisenä tehtävänä tutkimus esittää perusteluja sille, miksi liikuntatutkimuksen sekä erityisesti kunnallisen liikuntasuunnittelun tulisi huomioida osallistavassa suunnittelussa liikunta- ja urheilujärjestöjen lisäksi laajemmin myös muut paikalliset järjestöt ja yhdistykset.

9.1 Järjestöjen näkemykset resurssien kohdentamisesta

Tutkimuksen ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli, **minkä väestöryhmän liikuntatoiminnan järjestöt katsovat kuuluvan kunnan järjestettäväksi**. Samassa kysymyksessä selvitettiin tarkemmin vastuun jakautumista eri kuntaorganisaation toimialoille. Ensisijaisesti juuri kunnan vastuulle nähtiin kuuluvan iäkkäiden liikuntatoiminnan järjestäminen, siten että päävastuutahoiksi nähtiin liikuntapalvelut sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Sote- ja maakuntauudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalvelut lähtevät pois kuntaorganisaatiosta. Tämä vaikuttaa oleellisesti niihin resursseihin, joita kunnilla on käytettävissä iäkkäiden liikunnan edistämiseen. Siten erityisesti iäkkäiden näkökulmasta on hyvin merkityksellistä, että uudistuksen jälkeen pyritään aktiivisesti ylläpitämään ja luomaan uusia vuorovaikutusverkostoja kunnan liikuntapalveluiden ja sosiaali- ja terveyspalvelujen välille.

Työikäisten liikuntatoiminnan järjestämisen nähtiin jakautuvan pääasiallisesti kunnan ja liikuntaseurojen vastuulle. Vähäisessä määrin vastauksissa mainittiin myös yksityiset liikunta-alan yritykset. Lasten ja nuorten liikuntatoiminnan ensisijaisena järjestäjänä nähtiin kunta ja urheiluseurat. Oleellisesti kaupungin opetuspalveluille miellettiin tärkeä vastuu lasten ja nuorten liikuttamiseen koululiikunnan kautta. Kunnan Liikuntapalveluille mielletyn vastuun korostuminen lasten ja nuorten liikuntatoimintaa organisoivana tahona oli mielenkiintoinen löydös, joka päättäjien on oleellista ottaa huomioon liikuntapoliittisessa päätöksenteossa. Hypoteesin vastaisesti yksityisen sektorin merkityksen kasvua kuntalaisten liikuttajana ei juuri tunnistettu.

Tämän tutkimuskysymyksen osalta liikunta- ja urheilujärjestöjen näkemykset eivät juuri eronneet muiden toimialojen järjestöjen vastauksista. Ainoastaan kysyttäessä lasten ja nuorten liikuntatoiminnan järjestäjää liikunta- ja urheiluseurat vastasivat toiminnan ensisijaiseksi järjestäjäksi itsensä ja muiden toimialojen järjestöt kaupungin liikuntapalvelut. Voidaan pohtia, toivottaisiinko kunnalta enemmän lasten ja nuorten liikunnan harrasteryhmiä, joissa toimintaa ei suuntaisi niin vahvasti kilpailulliset tavoitteet.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli, **kenelle järjestöjen mukaan kunnan tulisi ensisijaisesti osoittaa avustuksia ja taata liikuntaedellytykset.** Lähtökohtaisesti kaikkien ryhmien avustaminen ja liikuntaedellytysten takaaminen nähtiin tärkeänä tehtävänä kunnalle. Tutkimukseen osallistuneet järjestöt olivat yksimielisiä siitä, että Keravan kunnan tulisi ensisijaisesti kohdistaa resurssejaan lasten ja nuorten liikuntaedellytysten tukemiseen. Seuraaviksi tärkeimpinä tuettavina ryhminä järjestöt näkivät erityisryhmät sekä seura- ja yhdistystoiminnan ja näiden jälkeen ikääntyneiden sekä koululais- ja opiskelijaliikunnan. Myös aikuis- ja työikäisten liikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun tukeminen nähtiin lähtökohtaisesti tärkeänä, mutta sen tukemisen arvotettiin olevan toissijaisempaa verrattuna muihin ryhmiin.

Liikunta- ja urheilujärjestöjen näkemykset erosivat hieman muiden toimialojen järjestöjen näkemyksistä. Vastaukset poikkesivat ikääntyneiden liikunnan, erityisryhmien liikunnan sekä kilpa- ja huippu-urheilun osalta. Liikunta- ja urheilujärjestöt näkivät kilpa- ja huippu-urheilun taloudellisen tukemisen ja sen yleisten edellytysten turvaamisen tärkeämmäksi kuin muiden

toimialojen järjestöt. Sen sijaan muiden toimialojen järjestöt siirtäisivät osan kilpa- ja huippu-urheiluun käytettävistä resursseista erityisryhmien ja ikääntyneiden liikunnan tukemiseen.

Viimeisenä tutkimuskysymyksenä tiedusteltiin, **miten Keravan liikuntapaikkoja ja -palveluja tulisi järjestöjen näkemysten mukaan kehittää.** Tällä haluttiin avointen kysymysten kautta selvittää, mihin yksittäisiin kehitystoimenpiteisiin ja liikuntapaikkahankkeisiin järjestöt tällä hetkellä suuntaisivat resursseja. Liikuntapalveluja nähtiin tarpeelliseksi kehittää erityisesti iäkkäiden palveluiden osalta. Lasten ja nuorten sekä järjestöjen toimintaa toivottiin tuettavan taloudellisesti laskemalla liikuntapaikoista perittäviä käyttömaksuja. Ajankohtaisimpiin liikuntapaikkahankkeisiin liittyen järjestöt nostivat esille lukuisia erilaisia liikuntapaikkatyyppejä, mutta eniten mainintoja saivat uimahallin peruskorjaus, monitoimihallin rakentaminen sekä Keinukallion alueen kehittäminen. Vastauksissa siis ilmenivät tarpeet uusien paikkojen rakentamisen lisäksi myös vanhemman rakennuskannan peruskorjaaminen. Lisäksi useissa vastauksissa mainittiin liikuntapaikkojen nykyaikaistamiseen ja niiden tarjoamien palveluiden monipuolistamiseen sekä oheispalveluiden tarjontaan liittyviä toiveita, mikä tuki asetetun hypoteesin toteutumista.

Tarkastelemalla kirjallisuuskatsausosiossa esiteltyjä aiempia tutkimustuloksia vertailuna yllä esitettyihin tuloksiin voidaan havaita viitteitä kuntien uudenlaisesta roolista liikuntapalvelujen tuottajina yhteiskunnassa. Kunnallisten liikuntapalveluiden alkuvaiheissa liikuntakulttuurin painottuessa kilpaurheiluun kunnan rooli nähtiin lähinnä kilpaurheilun tukijana ja sen edellytysten kehittäjänä. Myöhemmässä vaiheessa liikuntakulttuurin laajetessa pienen väestöosan harrastuksesta koko kansan tärkeäksi vapaa-ajanviettomuodoksi kunnasta tuli kuntoliikuntaa edistävä monipuolinen toimija. Tänä aikana kuntien tuottamien liikuntapalveluiden tarjontaa laajennettiin yhä useammille kansanryhmille ja kunnat vastasivat pääasiallisesti yksin liikuntapaikkojen rakentamisesta paikallistasolla.

Tulevaisuudessa kunnan rooli muuttuu mitä todennäköisimmin vahvemmin liikuntapalvelujen tuottajasta, liikuntapalvelujen tilaajaksi ja toiminnan yleiseksi koordinoijaksi. Edelleen kunnat järjestävät varmasti merkittävän osan liikuntapalveluista itse, mutta on ajankohtaista pohtia, mitä osaa liikuntapalveluista tuottavat jo nyt muiden sektoreiden toimijat ja mihin suuntaan niiden palveluilla on potentiaalia laajeta tulevaisuudessa. Nykypäivänä liikuntakulttuurin eriytyessä liikkujien moninaisten tarpeiden tyydyttäminen ei yksinkertaisesti ole enää

mahdollista pelkästään kunnallisten liikuntapalveluiden turvin. Lisäksi tähän ei ole niin suurta painetta yksityisen ja kolmannen sektorin monipuolistaessa ja lisätessä liikuntapalveluiden tarjontaansa. Tämän tutkimuksen tuottamien tulosten mukaan kunnan tulee kuitenkin jatkossakin taata liikuntaedellytykset ja järjestää liikuntatoimintaa erityisesti lapsille ja nuorille, iäkkäille ja erityisryhmille. Yhteenvedona voidaan todeta tulosten antavan viitteitä siitä, että nykypäivänä kunta nähdään liikuntapalveluiden tuottamisen kontekstissa toimijana, joka takaa kaikille väestöryhmille yhdenvertaiset mahdollisuudet liikunnan harrastamiseen. Tarkoitetaan, että kunta takaa liikuntaedellytykset ja järjestää liikuntatoimintaa erityisesti niille väestöryhmille, jotka ovat taloudellisesti tai rakenteellisesti heikommassa asemassa liikuntapalveluiden ostajina ja käyttäjinä yhteiskunnassa. Näitä ryhmiä ovat esimerkiksi ne, joille liikunta- ja urheiluseurojen tuottama palvelutarjonta on rajallista tai joilla ei taloudellisista syistä välttämättä ole mahdollisuutta käyttää yksityisten yritysten tarjoamia palveluita.

9.2 Perustelut perinteisen tutkimusjoukon laajentamiselle

Hieman yli puolet kyselyyn vastanneista järjestöistä edustivat toimialaltaan muita kuin liikunta- ja urheilujärjestöjä. Syiden löytäminen perinteisen tutkimusjoukon laajentamiselle tehtäessä liikuntaan liittyviä kyselyitä ei ollut tämän tutkimuksen tärkein tehtävä, mutta osoittautui mielenkiintoiseksi lisäpohdinnan aiheeksi työn edetessä. Seuraavat havainnot ja löydökset ovat siis vain pintaraapaisu mielenkiintoisesta tutkimusaiheesta, joka vaatisi perusteellisempia jatkotutkimuksia.

Aineistoa tarkastelemalla oli helposti löydettävissä vahvistus sille, miksi myös muiden järjestöjen kuin perinteisten liikunta- ja urheilujärjestöjen ottaminen mukaan kyselyyn oli hyvin perusteltua. *Ensinnäkin kyselyn tuloksista selvisi, että myös muiden toimialojen järjestöt käyttävät erilaisia liikuntapaikkoja ja -ympäristöjä toiminnassaan. Vaikka liikuntapaikat eivät ymmärrettävästikään muodosta näiden järjestöjen keskeisintä toimintaympäristöä, ovat ne silti vähäisenkin käytön ansiosta kykeneviä arvioimaan ja esittämään näkemyksiään liikuntapaikoista ja niihin liittyvistä palveluista. Jokainen järjestö arvioi erilaisia kunnan tuottamia palveluja omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan käsin.*

Toiseksi tutkimuksen tulokset tukivat oletuksia siitä, *että liikunta- ja urheilujärjestöjen vastauksissa heijastuvat enemmän lajikohtaiset sekä kilpaurheilutoiminnan tarpeet. Muiden*

toimialojen järjestöjen vastaukset edustivat taas vahvemmin omatoimisen kuntoliikunnan tarpeita. Esimerkiksi monitoimihallin rakentaminen sai kannatusta erityisesti liikunta- ja urheilujärjestöjen keskuudesta ja sitä perusteltiin muun muassa eri liikuntalajien lajitarpeiden kannalta. Uimahallin peruskorjauksen sekä ulkoilu- ja luontoalueiden kehittämisen puolesta puhuivat erityisesti muiden toimialojen edustajat. Näiden liikuntapaikkatyyppien voidaan nähdä korostetummin palvelevan omatoimiliikkuja. Valtakunnallinen Liikuntaneuvosto on todennut vuoden 2012 selvityksessään, että suuret liikuntapaikat rakennetaan lähes poikkeuksetta edelleen kilpaurheilun tavoitteiden ohjaamina ja niiden ensisijaisina käyttäjinä huomioidaan ensisijassa organisoituneen liikuntatoiminnan harrastajat. (Huhtanen & Pyykkönen 2012, 12.)

Organisoimaton ja omatoiminen kuntoliikunta siis jää edelleen hieman kilpaurheilun jalkoihin liikuntapaikkojen rakentamisessa. Kuntourheilun harrastajien ääni ei edelleenkään nouse niin voimakkaaksi kuin perinteisen kilpaurheilun puolestapuhujien. Yhtenä syynä tähän on, että omatoimisia eli organisoimattomaan toiminaan osallistumattomia liikkuja on luonnollisesti vaikeampaa tavoittaa suunnittelua ja päätöksentekoa varten. Tässä tutkimuksessa tätä hiljaisempaa ääntä edustivat muiden toimialojen järjestöjen edustajat. Kuntourheilun harrastajien näkemykset eivät toki ole sen ensisijaisempia kuin kilpaurheilunkaan, mutta erityisesti kunnallisen liikuntasuunnittelun kontekstissa molemmat tulisi kuulla, jotta kuntalaiset ovat yhdenvertaisessa asemassa liikuntapaikkoihin liittyvissä investoinneissa.

Toinen liikunnan kentillä perinteisesti hiljaisemmaksi jäävä ääni on kuulunut naisille. Vaikka nyt kerätty aineisto toki onkin rajallinen, myös tässä tutkimuksessa oli havaittavissa suomalaisten liikuntaseuratoimijoiden miesvaltaisuus. Liikunta- ja urheilujärjestöjen vastaajista lähes 70 prosenttia oli miehiä. *Muiden toimialojen vastaukset tasoittivat huomattavasti sukupuolijakaumaa, ja siten vastanneiden joukko jakautui hyvin tasaisesti miehiin ja naisiin. Näin ollen tutkimusjoukon laajentaminen mahdollisti tasaisemman sukupuolijakauman ja otoksen paremman edustavuuden suhteessa koko väestöön.* Kyselyyn vastanneista yli 70 prosenttia toimi jonkin tason johtavassa asemassa järjestössä, mikä on saattanut osaltaan vaikuttaa siihen, että kyselyyn vastasi enemmän miehiä kuin naisia erityisesti liikunta- ja urheilujärjestöjen kohdalla. Tulokset olisivat saattaneet olla erilaisia, mikäli kysely olisi osoitettu laajasti kaikille seuratoimijoille. Kunnallisessa liikuntasuunnittelussa olisi kuitenkin tärkeää pyrkiä kartoittamaan molempien sukupuolten näkemyksiä. Vain siten on

mahdollista varmistaa, että toteutettu toiminta sekä suunnitellut hankkeet palvelevat tasapuolisesti molempien sukupuolten liikuntaharrastamiseen liittyviä intressejä. Sillä kuten aiemmin osoitettiin, tyttöjen ja poikien sekä miesten ja naisten liikuntaharrastamisessa on eroja, mikä puolestaan heijastuu myös erilaisena liikuntapaikkojen ja -palveluiden käyttönä.

Viimeisenä pohdintana nostan esiin muiden toimialojen mahdollisuudet toimia vuorovaikutuskanavana vähän liikkuvien kuntalaisten suuntaan. Kokemukset ovat osoittaneet, että vähän liikkuvien kansalaisten tavoittaminen ja heidän liikuntaan liittyvien näkemystensä kuuleminen on haaste eikä useinkaan onnistu niin sanottuja perinteisiä kanavia pitkin. Liikunta- ja urheilujärjestöjen kautta tavoitetaan lähtökohtaisesti jo aktiivisia liikkujia ja liikunnan makuun päässeitä henkilöitä. Liikunnallisesti passiivisten tavoittaminen tutkimusta tai suunnittelua varten näyttäytyy osin mahdottomalta. Tulee kuitenkin muistaa, että vaikka henkilö jättäytyy syrjään liikuntaan liittyvistä aktiviteeteista, hän ei välttämättä ole yleisesti syrjäytynyt yhteiskunnan muista verkostoista ja vapaa-ajan toimeliaisuudesta. Vaikka lopulta nyt toteutetulla kyselyllä onnistuttiinkin tavoittamaan pääasiallisesti vain aktiivisia liikkujia, ei voida jättää pohtimatta olisiko toisella tutkimusasetelmalla voitu tavoittaa enemmän myös vähän liikkuvia. Tämä olisi voinut olla mahdollista, mikäli järjestöjen edustajia olisi pyydetty välittämään kysely kaikille jäsenilleen sen sijaan että he vastasivat siihen itse.

9.3 Tutkimuksen luotettavuus

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta on tavanomaisesti tarkasteltu reliabiliteetin ja validiteetin käsitteiden kautta. Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa, että tutkimus on toistettavissa uudelleen siten, että saadut tulokset pysyvät yhtenevinä tekokerroista ja tekijöistä riippumatta. Näin ollen tutkimuksen luotettavuutta määrittää sen kyky antaa ei-sattumanvaraisia tutkimustuloksia. (Rantanen & Toikko 2009, 121; Vilka 2007, 149.) Voidaan tiettyssä määrin olettaa, että tähän tutkimukseen vastasivat juuri ne järjestöt, joita aihe kiinnostaa ja jotka kunnan omistamia liikuntapaikkoja toiminnassaan käyttävät. Tutkimuksesta lähetettiin sähköposti kolmesti, ja silti tietyt järjestöt sivuuttivat viestin näistä jokaisella kerralla. Mikäli tutkimus toistettaisiin uudelleen, luultavasti samat järjestöt aktivoituisivat vastaamaan kyselyyn. Näin ollen tutkimustulokset pysyisivät suhteellisen samoina ja yhtenevinä.

Validius puolestaan viittaa tutkimuksen kykyyn mitata todella juuri sitä, mitä oli tarkoituskin mitata. Toisin sanoen sen avulla tarkastellaan tulkittavan ilmiön ja valittujen mittareiden välistä suhdetta ja keskinäistä soveltuvuutta (Rantanen & Toikko 2009, 121; Vilka 2007, 149). Kyselytutkimuksessa tutkimuksen validiteettiin voi vaikuttavaa kyselylomakkeen tulkinnaissa tapahtuneet väärinymmärrykset. Vaikka kyselylomake suunnitellaan ja rakennetaan huolellisesti, on silti aina olemassa mahdollisuus, että vastaaja ymmärtää kysytyt asiat eri tavalla kuin tutkija oli tarkoittanut. Tällöin tutkijakaan ei välttämättä osaa täysin tulkita vastauksia siten kuin vastaaja oli olettanut. Tämä voi luoda virheellisen kuvan siitä todellisuudesta, jota tutkija pyrki aineiston kautta ymmärtämään. (Valli 2010, 239–240.) On mahdotonta sanoa täysin varmasti, miten hyvin kyselytutkimukseen vastanneet lopulta ymmärsivät esitetyt kysymykset. Tässä tutkimuksessa tulosten luotettavuutta lisää kuitenkin valmiin ja ennalta testatun kyselylomakkeen käyttäminen. Lähes jokainen vastaaja kuitenkin täytti lomakkeen loppuun asti vastaten myös avoimiin kysymyksiin eikä epätavallisia vastauksia ilmennyt, mikä kertoo osaltaan lomakkeen onnistumisesta sen pituuden ja selkeyden puolesta. Kyselylomaketta käytettiin nyt uudessa kontekstissa, mikä on huomioitava arvioitaessa kyselytutkimuksen onnistumista. Vaikka kyselyn toisessa osassa vastaajia pyydettiin vastaamaan kysymyksiin edustamansa järjestön näkökulmasta, on oleellista pohtia, missä määrin kyselyiden vastaajat vastasivat kysymyksiin järjestöjen edustajina ja missä määrin kuntalaisina.

Määrällisin menetelmin toteutetussa tutkimuksessa tavoitellaan mahdollisimman suurta havaintoyksiköiden määrää suhteessa valittuun otokseen eli toisin sanoen korkeaa vastausprosenttia. Mitä suurempi toteutunut otos on, sitä paremmin sen voidaan nähdä edustavan koko perusjoukon keskimääräistä mielipidettä, näkemyksiä ja kokemuksia tutkivasta asiasta. (Vilka 2007, 17.). Kaikkiaan nyt toteutettuun kyselyyn vastasi 81 järjestöä, mikä tekee tulosten tulkittavuudesta tapauskohtaisemman. Koska toiminnassa olevien järjestöjen lukumäärän eli tarkan perusjoukon määrittäminen on haasteellista, ei myöskään tämän tutkimuksen vastausprosenttia tai tutkittavien katoa ole mahdollista tarkasti määrittää. Todennäköinen vastausprosentti oli kuitenkin 46 %, mikä jäi toivottua alemmas ja vaikuttaa osaltaan tämän tutkimuksen luotettavuuteen. Vaikka kysely lähetettiin kolmesti järjestöille on ymmärrettävää, etteivät esimerkiksi ne järjestöt, jotka eivät juuri toiminnassaan liikuntapaikkoja käytä motivoitu vastaamaan kyselyyn. Kuten aiemmin kuitenkin osoitettiin,

tutkimuksen vastaajat edustavat suhteellisen hyvin koko perusjoukkoa eli Keravan järjestökenttää, mikä puoltaa saatujen tulosten yleistettävyyttä.

Yksittäisiin kuntiin kohdistuvien tutkimusten heikkoutena on usein pidetty tulosten yleistettävyyden ongelmallisuutta, sillä ne voivat johtaa kapeisiin ja tutkimuskohteen erityispiirteisiin nojaviin johtopäätöksiin. Tutkijan on kyettävä arvioimaan, mitkä tulokset ovat laajemmin merkittäviä ja mitkä johtuvat tutkittavan kohteen yksilöllisistä ominaispiirteistä. (Eisenhardt 1989.) Erityisesti yhteiskuntatieteellisellä tutkimuksella tavoitellaan lähtökohtaisesti laajempaa yhteiskunnallista merkitystä ja ollaan harvoin kiinnostuneita ainoastaan tutkittavasta tapauksesta. Tässä nimenomaisessa tutkimuksessa oltiin kuitenkin kiinnostuneita molemmista, sillä tutkimus pyrkii paitsi tuottamaan laajemmin yleistettäviä tutkimustuloksia myös tarkastelemaan Keravan erityispiirteitä myöhemmin laadittavaa liikuntasuunnitelmaa varten. Tässäkin tapauksessa on kuitenkin osattava erottaa Keravan erityispiirteisiin liittyvät tutkimustulokset. Sen takaajana toimii huolellisesti suunniteltu teoreettinen kirjallisuuskatsausosio, joka mahdollistaa tulosten vertailun muiden saman aiheen tutkimusten tuloksiin. Ne vahvistavat ja tukevat saatuja tuloksia ja mahdollistavat niiden tarkastelun laajemmassa kontekstissa. (ks. Dufour, Fortin & Hamel 1993.) Samalla teoreettinen osio luo syvemmän ymmärryksen ilmiön taustojen ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämiselle. Tähän pyrittiin myös tutkimuksen huolellisesti tehdyllä viitekehyksellä, johon peilaamalla tutkija voi arvioida tekemiensä johtopäätösten luotettavuutta.

9.4 Arviointia tutkimuksen toteutuksesta

Tämän tutkielman tekeminen oli tutkijalleen kaikkiaan hyvin mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Tutkielman kaltaisten tilausgradujen tekeminen on opiskelijalle hieno mahdollisuus, mutta lisäksi se on kuitenkin myös tietynlaista tasapainottelua tieteellisen työn tekemisen vaatimusten ja tilaajaorganisaation intressien välillä. Tutkielmaa työstettiin kiinteästi yhdessä liikuntasuunnitelman kanssa, siten että kirjoitin molempia rintarinnan ja hyödynsin pro -gradun kirjallisuuskatsauksen löydöksiä ja kyselytutkimuksen tuloksia liikuntasuunnitelman työstössä. Työryhmä pohti liikuntasuunnitelman rakennetta ja sisältöä useissa kohdin esimerkiksi niiden löydösten kautta, joita tämän tutkielman kirjallisuuskatsaus nosti esille. Liikuntasuunnitelman valmisteluprosessi ja tavoitteiden asettaminen aloitettiin kuitenkin jo ennen varsinaisen

tutkielman tekemistä, mikä johti osaltaan siihen, että tutkielma eteni työn tietyissä kohdin liikuntasuunnitelman valmisteluprosessin jäljessä.

Tämä näkyy osaltaan tutkimusaiheen teoreettisen kehittelyn heikkoutena, sillä tutkimuksen rakentuminen tulee edetä huolellisesti rakennetun aiempaan tutkimukseen nojaavan viitekehysten kautta, mikä luo tutkijalle ymmärryksen tutkittavasta aiheesta ja ohjeistaa kysymään lisää. Tässä tutkielmassa prosessi ei edennyt täysin perinteisiä linjoja pitkin, ja siten tutkimusaiheeseen liittyvän ymmärryksen alati lisääntyessä heräsivät jotkin kysymykset liian myöhäisessä vaiheessa. Valinnat tutkielman toteutuksen suhteen tehtiin kuitenkin olosuhteissa, joissa rajalliset aikaresurssit vaativat työstämään tutkielmaa ja kehittämissuunnitelmaa samanaikaisesti, mutta tiedostan tästä näkökulmasta tutkielman puutteellisuuden. Vaikka tutkielman nojaa aikaisempaan tutkimukseen ja tutkimusaiheeseen liittyvään yhteiskuntatieteelliseen käsitteistöön, olisi sen vielä vahvempi perustuminen viitekehukseen ja toisella tavoin toteutettu tutkimusprosessin eteneminen saattanut avata uusia näkökulmia esimerkiksi tutkimuskysymysten asettamiseen tai kyselytutkimuksen rakentamiseen. Toisaalta tämä tutkimusprosessi opetti tutkijalleen niin sanotusti kantapään kautta tieteellisen tutkimuksen tekemisen vaiheet ja erityisesti niiden oikean järjestyksen merkityksen eheän tutkimuksen rakentumisen kannalta. Siten pro -gradututkielman yksi tärkein merkitys toimia tutkimusprosessin oppimisen välineenä toteutui loistavasti.

9.5 Jatkotutkimusehdotukset

Tämä tutkimus tuotti tärkeää tietoa Keravan kaupungin uuden liikuntasuunnitelman tueksi. Tutkimuksen keskiössä oli kunta liikuntapalveluiden tuottajana. Järjestöt nähtiin näin ollen ennen kaikkea kunnallisten liikuntapalveluiden käyttäjinä, ja ne edustivat vastauksillaan palveluiden käyttäjänäkökulmaa. Yhtä lailla voitaisiin kuitenkin tarkastella myös järjestöjä ja yhdistyksiä liikuntapalveluiden tuottajina kunnallisessa toimiympäristössä. Tässä tarkastelussa viitekehys näyttäytyisi erilaisena, sillä siinä korostuisivat mitä todennäköisimmin hyvin toisenlaiset toimintaa suuntaavat ja raamittavat rakenteelliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Vaikka liikuntapalveluiden tuottamista tarkasteltaisiin toisen toimijan näkökulmasta, voisi kunta toimia tutkimuksen tarkastelupintana. Lähestymistavassa kuntaa tarkasteltaisiin tahona, joka luo järjestöille paitsi vaadittavia toimintaedellytyksiä, mutta myös toimintaa rajoittavia säännöksiä ja velvoitteita. Tässä tarkastelussa kunta nähtäisiin myös ennen kaikkea järjestöjen

tuottamien palveluiden ostajana ja asiakkaana. Tämän kaltaisilla rajauksilla toteutettu tutkimus palvelisi suuresti myös kunnallista liikuntasuunnittelua, sillä se tarjoaisi työkaluja, joilla järjestöjen toimintaedellytyksiä paikallisina liikuntapalveluiden tuottajina voitaisiin edelleen kehittää.

Lisäksi tutkimus loi eräänlaisen uuden avauksen liikuntatutkimuksen alueella. Tutkimus löysi useita perusteluja sille, miksi myös muiden järjestöjen kuin liikunta- ja urheiluseurojen huomioiminen liikunnan kansalaistoimintaa käsittelevässä tutkimuksessa sekä kunnallisessa liikuntasuunnittelussa on äärimmäisen oleellista. Tämä ei kuitenkaan ollut tutkimuksen pääpaino ja löydökset olivat vasta ikään kuin pintaraapaisu mielenkiintoisesta tutkimusilmiöstä. Tämän kaltaista tutkimusta on lisättävä tulevaisuudessa ja sillä on paikkansa erityisesti vähän liikkuvien tavoittamista ja organisoimatonta liikuntaharrastamista koskevissa selvityksissä ja tutkimuksessa. Jatkossa olisi kiintoisaa selvittää tarkemmin muiden toimialojen järjestöjen jäsenilleen toteuttaman liikuntatoiminnan sisältöjä ja laajuutta. Tämän tyyppinen tutkimus tarjoaisi lisäksi mahdollisuuksia uusien kumppanuussuhteiden ja verkostojen luomiselle julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden välille.

LÄHTEET

Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.

Anheier, Helmut K. 2002. What kind of Third Sector, What Kind of Society? Citizen's Forum, Council of Europe, Strasbourg

Anttila, R. & Heikkinen, P. 2014. Päättä oikein. Valo. Viitattu 5.4.2017.
<http://seuraohjelma.fi/seuranhallinto/seuratoimijat/seuratyonantajana/getfile.php?file=158>

Autio-Sarasma, Sari. 2008. Historian tutkimus. Tutkimusprosessi. Viitattu 12.9.2017.
<http://www.enorssi.fi/enorssi-verkosto/virmo/virmo-1/kashisnet/kasvatuksen-historiantutkimus/kasvatuksen-historian-tutkimusprosessi>

Balch, C.V. 2010. Internet survey methodology. Newcastle: Cambridge Scholars

Bergsgard, N. A., Houlihan, B., Mangset, P., Nødland, S. I. & Rommetvedt, H. 2007. Sport policy: a comparative analysis of stability and change. Amsterdam: ButterworthHeinemann, 242.

Borodulin, K. 2014. FINRISKI-seurantatutkimus: Yhä harvempi suomalainen on täysin passiivinen vapaa-ajallaan. Liikunta & Tiede 51, 4/2014.

Dufour, S., Fortin, D., & Hamel, A. 1993. The Current Debate on the Case Study. Case Study Methods. SAGE Publications.

Eisenhardt, K. 1989. Building Theories from Case Study Research. The Academy of Management Review Vol. 14, No. 4.

Finriski 2012. Kansallinen FINRISKI 2012 -terveystutkimus - Osa 2: Tutkimuksen taulukkoliite. Viitattu 25.3.2017. <http://www.julkari.fi/handle/10024/114942>

Harju, A. 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. 2. painos. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Harju, A. 2004. Järjestön kehittäminen. Sivistysliitto kansalaisfoorumi. Vantaa: SKAF ry.

Heikkala, J. 2001. Järjestön strategia. Tampere: University Press.

Heikkala, J. 2009. Raportti: Johdatus liikuntakulttuuriin. Suomen Liikunta ja Urheilu ry. Viitattu 3.4.2017. http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/a923e604ddcecdc5e97ca0d83d8380bb/1495446740/application/pdf/1549516/Johdatus%20Liikuntakulttuuriin_Juha%20Heikkala.pdf

Heikkala, J. & Koski, P. 2000. Järjestöt kolmen merkitysulottuvuuden – vapaaehtoisuuden, valtion ja markkinoiden – leikkauspisteessä. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura, 107–118.

Heinilä, K. 1986. Liikuntaseura sosiaalisena organisaationa. Tutkimuksia No 38/1986. Liikuntasuunnittelun laitos. Jyväskylän yliopisto, 126.

Helander, V. 2006. Järjestödemokratian keskeiset mittarit. Teoksessa Sami Borg (toim.) 2006. Suomen demokratiaindikaattorit. Oikeusministeriön julkaisuja 2006:1, 92–114.

Helander, V. 1998. Kolmas sektori. Käsitteistöstä, ulottuvuuksista ja tulkinnoista. Helsinki: Gaudeamus.

Helldan, A & Helakorpi, S. 2014. Eläkeikäisen väestön terveystilanteen muuttuminen ja terveys keväällä 2013 ja niiden muutokset 1993-2013. THL. Raportti 15/2014

Heltimo J. & Lautala, M. 2013. Keravan liikenneturvallisuussuunnitelma 2013. Viitattu 19.1.2017. <http://www.kerava.fi/palvelut/Documents/Kadut,%20kartat%20ja%20liikenne/Liikenneturvallisuussuunnitelma.pdf>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Huhtanen, K. & Pyykkönen, T. 2012. Valtion liikuntahallinto terveyttä edistävän liikunnan kokonaisuudessa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012: 1. Helsinki: Kopijyvä.

Husu, P., Paronen, O., Suni, J. & Vasankari, T. 2011. Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010; Terveystilanteen edistävän liikunnan nykytila ja muutokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011.

Huuska, K. 1963. Järjestöt. Teoksessa H. Waris (toim.) Yhteiskuntatieteiden käsikirja I. Helsinki: Otava, 176–181.

Hyytinen, T. & Kivistö-Rahnasto, J. 2015. Liikuntapalveluiden ulkoistaminen ja palveluiden turvallisuus. Nykytilanne ja kuntien kokemukset. Loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:9. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Ilmanen, K. 2015. Liikuntapalveluiden muutos 1800-luvun lopulta 2000-luvulle. Teoksessa Itkonen, H. & Laine, A. (toim.) Liikunta yhteiskunnallisen ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 19–37.

Ilmanen, K. 2013. Liikuntapalvelujen muotoutuminen ja työnjako Suomessa. Viitattu 27.11.2014.https://asiakas.kotisivukone.com/files/healthmove.palvelee.fi/Sortavalan_seminaa ri/ilmanen.pdf

Ilmanen, K. 1996. Kunnat liikkeellä. Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919–1994. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, 18–189.

Ilmanen, K. 1995. Kunnallinen liikuntatoimi 1919–1994. Teoksessa J, Juppi., H, Klemola., K, Ilmanen. & J, Aunesluoma. 1995. Liikuntaa kaikelle kansalle – Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1994. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja nro 142. Helsinki, 238–250.

Ilmanen, K. 1991. Kehityksen eturivissä. Keravan liikuntatoimi 65-vuotias 1924-1990. Helsinki: Hakapaino oy.

Ilmanen, K., Itkonen, H. Matilainen, P. 2016. Tutkimus liikunnasta ja urheilusta Pohjois-Karjalassa. Kymmenvuotisseuranta maakunnan aikuisväestön liikkumisesta ja seuratoimijoiden näkemyksistä. Jyväskylän yliopiston liikuntakasvatuksen laitoksen tutkimuksia 1 / 2016. Jyväskylän yliopistopaino.

Keskinen, V. 2011. Nuoret Helsingissä. Vapaalla, koulussa, vaikuttamassa. Helsingin kaupungin tietokeskus. Viitattu 21.6.2017.
https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/12_12_11_Nuoret_helsingissa_2011_p.pdf

Keravan kaupunki. 2017. Ajankohtaista Keravan elinkeinotoimessa 6/2017. Viitattu 19.1.2017. <http://www.kerava.fi/palvelut/ty%C3%B6-ja-elinkeinot/ajankohtaista-elinkeinotoimessa>

Keravan kaupunki. 2016. Talous- ja tilastotietoa. Viitattu 19.1.2017.
<http://www.kerava.fi/kerava-info/yleistietoa/tilastotietoa>

Keravan kaupunki. 2015. Tilastokirja 2014. Viitattu 19.1.2017. <http://www.kerava.fi/kerava-info/Documents/Tilastokirja%202014.pdf>

Keravan kaupunki 2015b. Keravan kaupungin strategia 2020. Viitattu 19.1.2017.
<http://www.kerava.fi/kerava-info/Documents/Keravan%20kaupungin%20strategia%202020.pdf>

Keravan kaupunki. 2014. Keravan kaupungin elinkeino-ohjelma 2014. Viitattu 19.1.2017.
http://www.kerava.fi/palvelut/Documents/Elinkeino_ohjelma%202014_pitk%C3%A4%20versio.pdf

Keravan kaupunki. 2014b. Keinukallion urheilupuisto. Kehittämissuunnitelma. Viitattu 19.1.2017. <http://www.biathlon.fi/wp-content/uploads/2015/03/Keinukallion-suunnitelma.pdf>

Kokkonen, J. 2010. Valtio liikuntapaikkarakentamisen linjaajana. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja nro 165. Helsinki.

Kokkonen, J. & Pyykkönen, T. 1996. Liikuntamatka kansalaisyhteiskuntaan. Tampere: Tammer- Paino Oy.

Kotavaara, O. & Rusanen, J. 2016. Liikuntapaikkojen saavutettavuus paikkatietoperusteisessa tarkastelussa. Liikuntapaikkojen saavutettavuusindeksi (LINDA) -hankkeen loppuraportti. Oulu: Suomen yliopistopaino Oy.

Lehtonen, K. 2011. Kansalaistoiminnan tietopohja. Liikunnan harrastaminen ja vapaaehtoistyö urheiluseuroissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 274. Viitattu 23.11.2016. https://www.likes.fi/filebank/735-Kansalaistoiminnan_tietopohja_netti.pdf

Liikuntakomitean mietintö. 1990. Liikuntapolitiikan linjat 1990-luvulla. Opetusministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Liikuntalaki.390/2015. Viitattu 14.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>

Lipas. 2017. Liikuntapaikat.fi. Viitattu 19.1.2017. <http://lipas.cc.jyu.fi/lipas/>

Nyholm, H. 2016. Jyväskylä liikuntakaupunkina kuntalaisten ja päätöksentekijöiden silmin. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Mäenpää, P. 2017. Liikunta- ja urheiluseurojen olosuhdetilanne. Kysely maakuntien keskuskaupunkien seuroille. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. Viitattu 2.6.2017. <https://storage.googleapis.com/valo-production/2017/03/liikunta-ja-urheiluseurojen-olosuhdetilanne-selvitysraportti-2017.pdf>

Mäenpää, P. 2016. Urheiluseuratoiminta muuttuu – tietoa nykyisestä ja visioita vuoteen 2050. Liikunta & tiede 53, 4/2016.

Mäenpää, P. & Korkatti, S. 2012. Ajatuksia seurojen kehittymisestä ja kehittämisestä. SLU-Julkaisusarja 1/2012. Sporttipaino Oy.

Olin, K. 1976. Kuntien liikuntahallinnon historiallinen kehitys. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Tutkimuksia Nro: 12. Jyväskylä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014a. Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014b. Urheiluseurat kunniaan Liikunnan ja urheilun rahoituksen painopisteeksi perustaso – lapset ja nuoret. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:7.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Arviointi valtion liikuntatoimen määrärahojen kasvun tuloksista hallituskaudelle 2007–2011. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:8.

Opetusministeriö. 2008. Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla: ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi julkisen ohjauksen näkökulmasta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008: 14. Helsinki: Opetusministeriö.

Patentti- ja rekisterihallitus. 2017. Yhdistysnetti. Viitattu 4.4.2017.
https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/yhdistys_tietopalvelut/yhdistysnetti.html

Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi. Tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosesseista, resursseista ja kustannuksista. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

Pyykkönen, J. 2010. Valtion liikuntaneuvosto. Linjoja liikuntaan vuodesta 1920. Valtion liikuntaneuvosto. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Offset Ulonen Oy.

Pyykkönen, T. 2013. Liikuntaympäristöt kulttuuriperintönä. Opas arviointiin. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 170. Tampere: Tammerprint Oy.

Rantanen, T. & Toikko, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy.

Rissanen, P. 2005. Kansalaistoimintakin markkinoistuu. Liikunta & Tiede 42, 3/2005

Räsänen, P. & Sarpila, O. 2013. Internet-lomake vai ei? Verkkokyselylomake postikyselyitä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä. Teoksessa: S-M. Laaksonen, J. Matikainen & M. Tikka. (toim.) 2013. Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 68–83.

Saarinen, U. 2011. Suomessa väki keskittyy taajamiin. Viitattu 19.1.2017.
http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-12-16_001.html

Salamon, M., Anheier, K., List, R., Toepler, S. & Sokolowski, S. 1999. Global Civil Society. Dimensions of the Nonprofit Sector. Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies.

Salmikangas, A-K. 2012. Kunnalliset liikuntapalvelut hyvinvointivaltion peruspalveluina. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat. Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2012, 123–126.

Siisiäinen, M. & Kankainen, T. 2009. Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa. Teoksessa Oikeusministeriö (toim.) Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5, 91–137.

Sjöholm, K. 2004. Liikunta ja kunnat. Teoksessa K, Aaltonen (toim.) Urheilun ja liikunnan oikeus käytännössä. Helsinki: Tietosanoma, 55–68.

Suomen kuntoliikuntaliitto. 2010a. Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010: Aikuisliikunta. SLU:n julkaisusarja 6/2010.

Suomen kuntoliikuntaliitto. 2010b. Aktiivinen Kunta ja yksityissektori liikuntapalvelujen tuottajana. Suomen Kuntoliikuntaliiton Kuntokeskusbarometri 2010. Viitattu 12.8.2017.
<http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiIsIjIwMTMvMTEvMDEvMTRfMDJfNDJfNTkxX0t1bnRva2Vza3VzYmFyb21ldHJpLnBkZiJdXQ/Kuntokeskusbarometri.pdf>

Suomen Liikunta ja Urheilu. 2006. Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006. Vapaaehtoistyö. SLU-julkaisusarja 6/2006. Viitattu 24.5.2017 <http://www.sport.fi/system/resources/Kansallinenliikuntatutkimus2005-2006vapaaehtoistyö.pdf>

Suomen Liikunta ja Urheilu. 2011. “Sopivia” tyttöjä - “oikeita” poikia. Hyvän Seuran opas sukupuolitietoiseen arkeen. SLU-julkaisusarja 7/2011. Viitattu 24.5.2017
<http://docplayer.fi/6129732-Sopivia-tyttoja-oikeita-poikia.html>

Suomi, K. 2009. Liikuntasuunnittelun perusteet. Luentosarja.

Suomi, K. 2012. Liikuntapalvelut ja väestön tasa-arvo. Seurantatutkimus liikuntapaikkapalveluiden muutoksista 1998–2009. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Telama, R. & Yang, X. 2000. Decline of physical activity from youth to young adulthood in Finland. *Medicine and Science in Sports and Exercise* 32/2000.

Tilastokeskus. 2017. Työttömyysaste. Viitattu 19.1.2017. <http://www.findikaattori.fi/fi/34>

Tilastokeskus. 2015. Kuntien avainluvut. Viitattu 19.1.2017. <http://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html>

Tilastokeskus. 2008. Runsauden yhteiskunta sijoittaa vapaa-aikaan. Viitattu 24.5.2017. http://www.stat.fi/artikkelit/2008/art_2008-04-09_006.html?s=0

Tilastokeskus. 2006. Palvelualojen toimialakatsaus IV/2006. Fokus: Hyvinvointipalvelut kasvussa. Viitattu 24.5.2017. http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-03-28_004.html?s=5

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valli, R. 2010. Vastaaja asettaa tulkinnalle haasteita. Teoksessa Aaltola, J & Valli, R (toim.). 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä; PS-kustannus, 236–250.

Vasara, E. 1992a. Sotaa ja urheilua. Teoksessa Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. (Toim.) T, Pyykkönen. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: VAPK kustannus. 303–315.

Vasara, E. 1992b. Toiminnan ja ohjauksen kilpajuoksu. Teoksessa Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Toim. Pyykkönen, T. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. Helsinki: VAPK kustannus, 369–391.

Vasara, E. 2004. Valtion liikuntahallinnon historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 157. Helsinki.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

10. Mikä seuraavista vaihtoehdoista sopii teidän elämäntilanteeseenne parhaiten?

- ansiotyössä ()
eläkeläinen ()
äitiys- tai vanhempainvapaalla ()
kotiäiti tai -isä ()
työtön ()
opiskelija tai koululainen ()
varusmies- tai siviilipalveluksessa ()
yrittäjä / maanviljelijä ()
muu, mikä _____ ()

11. Kuinka usein harrastatte vapaa-ajan kuntoliikuntaa vähintään 30 minuuttia niin, että ainakin lievästi hengästytte ja hikoilette?

- päivittäin ()
4-6 kertaa viikossa ()
2-3 kertaa viikossa ()
kerran viikossa ()
2-3 kertaa kuukaudessa ()
muutaman kerran vuodessa tai harvemmin ()
en voi vamman tai sairauden vuoksi harrastaa liikuntaa ()
en harrasta liikuntaa, miksi? _____ ()

12. Mikä on eniten harrastamanne liikuntamuoto eri vuodenaikoina? Mainitkaa vain yksi liikuntamuoto kutakin vuodenaikaa kohden.

keväällä _____

kesällä _____

syksyllä _____

talvella _____

VASTAA JÄRJESTÖNNE TAI YHDISTYKSENNE NÄKÖKULMASTA SEURAAVIIN KYSYMYKSIIN

13. Kuinka tärkeäksi järjestönne tai yhdistyksenne kokee Keravan kaupungin roolin raha-avustusten jakajana ja liikuntaedellytysten luojana seuraavien palveluiden näkökulmasta?

	erittäin tärkeä	tärkeä	melko tärkeä	ei kovin tärkeä	ei lainkaan tärkeä
lasten ja nuorten liikunta	()	()	()	()	()
koululais- ja opiskelijaliikunta	()	()	()	()	()
aikuis- ja työikäisten liikunta	()	()	()	()	()
ikäntyneiden liikunta	()	()	()	()	()
kilpa- ja huippu-urheilu	()	()	()	()	()
erityisryhmien liikunta	()	()	()	()	()
seura- ja yhdistystoiminta	()	()	()	()	()
muu, mikä _____	()	()	()	()	()

14. Mitä seuraavista liikuntapaikoista järjestönne tai yhdistyksenne on käyttänyt viimeisen 12 kuukauden aikana?

	päivittäin	useita kertoja/vko	kerran viikossa	joitakin kertoja/kk	harvemmin kuin kerran/kk	en lainkaan
urheilu- ja pallokentät	()	()	()	()	()	()
liikuntahallit ja -tilat	()	()	()	()	()	()
koulujen liikuntasalit	()	()	()	()	()	()
lähiliikuntapaikat	()	()	()	()	()	()
uimahallit	()	()	()	()	()	()
Maauimala	()	()	()	()	()	()
kuntosalit	()	()	()	()	()	()
luistinradat	()	()	()	()	()	()
jäähallit	()	()	()	()	()	()
hiihtoladut	()	()	()	()	()	()
kuntoradat, ulkoilureitit, luontopolut	()	()	()	()	()	()
kevyen liikenteen väylät	()	()	()	()	()	()
muu, mikä _____	()	()	()	()	()	()

15. Kenen omistamia käyttämänne liikuntapaikat ovat?

	kunnan	yksityisen	molempien
urheilu- ja pallokentät	()	()	()
liikuntahallit ja -tilat	()	()	()
koulujen liikuntasalit	()	()	()
lähiliikuntapaikat	()	()	()
uimahallit	()	()	()
Maauimala	()	()	()
kuntosalit	()	()	()
luistinradat	()	()	()
jäähallit	()	()	()
hiihtoladut	()	()	()
kuntoradat, ulkoilureitit, luontopolut	()	()	()
kevyen liikenteen väylät	()	()	()
muu, mikä _____	()	()	()

16. Mille taholle katsotte liikuntatoiminnan järjestämisen Keravalla ensisijaisesti kuuluvan? Rastittakaa mielestänne seuraavien liikuntatoimintojen tärkein järjestäjä. (Yksi rasti kullekin riville, yhteensä 4 rastia.)

	kaupungin liikuntapalvelut	kaupungin opetuspalvelut	kaupungin sosiaali- ja terveyspalvelut	kansalais-/ aikuisopisto	liikunta- ja urheiluseurat	kaupallinen liikuntayritys
lasten ja nuorten	()	()	()	()	()	()
työikäisten	()	()	()	()	()	()
iäkkäiden	()	()	()	()	()	()
kilpa- ja huippu-urheilu	()	()	()	()	()	()

17. Kuinka tyytyväinen järjestönne tai yhdistyksenne on yleisesti Keravan liikuntapaikkoihin?

erittäin tyytyväinen	()
melko tyytyväinen	()
melko tyytymätön	()
erittäin tyytymätön	()
en osaa sanoa	()

18. Kuinka tyytyväinen järjestönne tai yhdistyksenne on yleisesti Keravan tarjoamiin liikuntapalveluihin?

erittäin tyytyväinen	()
melko tyytyväinen	()
melko tyytymätön	()
erittäin tyytymätön	()
en osaa sanoa	()

19. Millainen on järjestönne tai yhdistyksenne talouden tulevaisuuden näkymä?

1.	parantanut paljon
2.	parantunut jonkin verran
3.	pysynyt ennallaan
4.	heikentynyt jonkin verran
5.	heikentynyt paljon

20. Kuinka Keravan liikuntapaikkojen ja -palveluiden tulisi kehittää toimintaansa seuraavan viiden vuoden aikana? Mainitse 1-2 asiaa.

21. Mikä on mielestänne tärkein liikunnallinen toteuttamiskohde Keravalla seuraavan 5 vuoden aikana?

Liite 2. Saatekirje järjestöille

Kysely järjestöille ja yhdistyksille Keravan liikuntapaikkojen ja -palveluiden käytöstä sekä niitä koskevista näkemyksistä ja tulevaisuuden toiveista

Keravan kaupungin liikuntapalvelu on laatimassa uutta liikuntasuunnitelmaa yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa. Suunnitelmassa hahmotellaan liikuntapalvelujen lähivuosien kehittämistavoitteet ja -tarpeet. Suunnitelman toteutuksessa ovat mukana Keravan kaupungin liikuntapalvelu, vapaa-aikatoimi, kaupunkitekniikka, maankäyttöpalvelut sekä kasvatus- ja opetustoimi. Liikuntasuunnitelma valmistuu vuoden 2017 aikana.

Kyselymme tavoitteena on selvittää järjestöjen ja yhdistysten näkemyksiä sekä toiveita Keravan liikuntapaikoista ja -palveluista. Lisäksi haluamme kartoittaa, missä määrin järjestöt ja yhdistykset yleisesti hyödyntävät liikuntapaikkoja ja -palveluja toiminnassaan. Kysely tehdään osana liikuntasuunnitelmaa ja sen tulokset toimivat suunnittelutyön pohjana.

Kyselyn on laatinut Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta. Kyselyn tuloksia hyödynnetään Jenni Syrjämäen pro gradu -työssä, joka toimii osana uutta liikuntasuunnitelmaa. Tutkielman ohjaajana toimii Kalervo Ilmanen, Jyväskylän yliopiston lehtori ja liikuntakasvatuksen laitoksen johtaja. Yhteystiedot kalervo.ilmanen@jyu.fi

Kyselyn toteuttamisessa noudatetaan kaikkia eettisen neuvoston ohjeita ja suosituksia. Vastauksenne käsitellään täysin luottamuksellisesti Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnassa. Lisäksi tulokset esitetään niin, että yksittäisen järjestön tai yhdistyksen vastaukset eivät ole tunnistettavissa.

Toivomme, että Sinulta liikenisi aikaa vastata kyselyymme. Järjestöt ja yhdistykset ovat merkittäviä toimijoita Keravalla, jotka edustavat lähialueen asukkaita ja toiminnassaan mukana olevia ihmisiä. Tämän vuoksi vastauksenne ovat liikuntasuunnitelman toteuttamisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä.

Kyselyyn pääset vastaamaan alla olevan linkin kautta. Pyydämme vastaamaan viimeistään 15.1.2017 mennessä. <https://link.webropolsurveys.com/S/69981CF99D69864E>

Ystävällisin terveisin,

Päivi Valtonen, Liikuntapalvelujohtaja
paivi.valtonen@kerava.fi

Jenni Syrjämäki, Litk
jenni.m.syrjamaki@student.jyu.fi